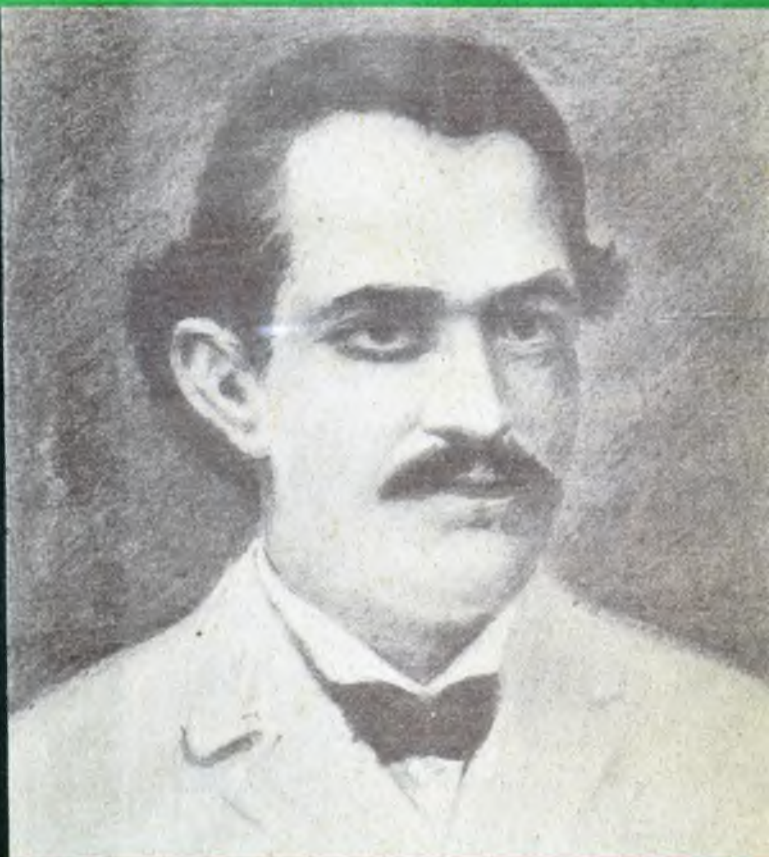

CLASICII ROMÂNI COMENTAȚI

SUB ÎNGRIJIREA D^{NI} N. CARTOJAN PROF. UNIV.

EDITURA
SCRISUL
ROMÂNESC
CRAIOVA

M. EMINESCU

POEZII • EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE
CONSTANTIN BOTEZ

82-1

MIHAI EMINESCU

Nu se împru-
mută acasă.

P O E Z I I

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ

de

CONSTANTIN BOTEZ

EDITURA SCRISUL ROMÂNESC, S. A. — CRAIOVA

30557.

RECEIVED
JAN 20 1964

1964

RECEIVED
JAN 20 1964

P R E F A Ț Ă

Poeziile lui Eminescu se prezintă în această ediție, în aceeaș ordine și în aceeaș formă ca și în ediția cu note și variante pe care am publicat-o în editura „Cultura Națională” din București.

Poeziile sunt transcrise în ortografia Academiei Române, dar ele păstrează limba literară pe care o întrebuița Eminescu și care nu e cu desăvârșire identică cu cea pe care o întrebuițăm noi cei de astăzi.

Lucrul acesta n'a fost bine înțeles de unii recenzenți și critici, care și-au exprimat mirarea în privința ortografiei întrebuițate. Dar nu e vorba de ortografie — aceea e a Academiei — ci de limbă.

Când în textele poeziilor se scrie de pildă *sîn* sau *remas* sau *împlu* acestea nu sunt ortografieri curioase în loc de *sân*, *rămas*, *umplu*, ci sunt forme de limbă care trebuiesc pronunțate așa cum sunt scrise. Eminescu și alți mulți scriitori mai vechi sau contemporani cu el credeau că acestea sunt formele care trebuiesc întrebuițate în limba scrisă. Că aceste forme n'au supraviețuit în limba noastră literară de astăzi, e altă chestie. Să nu se uite că dela „Venere și Madonă” și până astăzi au trecut 65 de ani și că limba nu stă pe loc. Eu am redat pe Eminescu cu limba lui, nu cu a noastră a celor de azi. Incercarea de a „pune pe Eminescu la punct”, cum au cerut unii, o las pe sama altora.

CONSTANTIN BOTEZ

M. E M I N E S C U

(Notiță Biografică)

Pe la sfârșitul lunii Februarie sau începutul lui Mart, 1870, Jacob Negruzzi întorcându-se într'osară acasă, găsi printre corespondența așezată pe masa lui de lucru, o scrisoare „scrisă cu litere mici și fine ca de o mână de femeie“ adresată „Redactorului Convorbirilor Literare“. Deschizând plictitisit plicul, pe care și-l închipuia „de la una din numeroasele poete tinere din provincie“, află în el „o scrisoare împreună cu o poezie intitulată „Venere și Madonă“, amândouă iscălite *M. Eminescu*“. Acest nume, care nu-i spunea nimica, îi păru ne-real, îi păru „împrumutat de vre-un autor sfiicios ce nu vrea să se dea pe față“.

Cetirea poeziei însă îl entuziasmă atât de mult, încât a doua zi „des de dimineață“ alergă cu manuscrisul în mână la Maiorescu, strigând de la intrare: „In sfârșit am dat de un poet!“ Maiorescu ceti cu băgare de samă de două ori îi dădu dreptate lui Negruzzi și-l întrebă: „Cine este acest Eminescu?“, întrebare la care Negruzzi nu putu să-i răspundă de cât că poezia e trimisă din Viena. (Jacob Negruzzi, Amintiri din „Juni-me-a“, 260—261).

Poezia apăru în numărul de 15 April, 1870, al *Convorbirilor Literare*.

Apariția ei a trebuit în adevăr să producă o mare surprindere tuturor acelor puțini care erau pe atunci în stare să înțeleagă și să guste ade-vărata poezie.

* * *

Autorul necunoscut nu numai pentru cei din Iași, ci pentru tot restul țării, era un tânăr student audient (ausserordentlicher Student) al Universității din Viena, în vârstă de 20 de ani, care avea îndărătul său o copilărie foarte sbuciumată și aventuroasă.

Fiu *) al unui boerânaș de țară, cu numele de Gheorghe Eminovici, își petrecuse copilăria la moșia părintească Ipotești din județul Botoșani, unde probabil își însușise primele cunoștințe, căci ultimele două clase primare le isprăvi cu succes la școala primară greco-orientală (National-Hauptschule) din Cernăuți (1858—1860). Inscris la liceu, termină cu bine clasa I-a, dar nu tot așa clasa a II-a, pe care fu silit s'o repete; repetarea ei însă n'a du-so până la capăt, căci în anul 1863, prin Aprilie, se retrage, rămânând să se pregătească în particular spre a trece clasa, lucru ce nu l-a făcut niciodată în Cernăuți. Retras dela școală, se întoarce acasă la părinți pentru un timp, iar la începutul anului 1864 îl găsim iarăși în Cernăuți, unde acum sosise din regat trupa de teatru Fani Tardini—Vlădescu, ale cărei reprezentații provocau un mare entusiasm în publicul cult românesc din întreaga Bucovină. Eminescu era nelipsit dela spectacole, „sta nemișcat cu privirea ațintită asupra actorilor ca și când ar fi voit să soarbă toată acțiunea și frumoasele melodii cântate de dâșii“ (Teodor V. Ștefanelli, Amintiri despre Eminescu. București, 1914, 41). Când trupa a plecat, a dispărut și Eminescu din Cernăuți; dacă el a plecat împreună cu actorii sau nu, lucru nu se poate hotări. În orice caz, în toamna anului 1864

*) Anul nașterii: 20 Dec. 1849, după o însemnare a tatălui într-o veche psaltire sau 15 Ianuarie 1850, după registrul de nașteri și botezuri al orașului Botoșani.

el e acasă și de-acolo pleacă la Botoșani, unde reușește să capete o slujbă la cancelaria tribunalului, iar mai târziu la Comitetul Permanent al județului Botoșani.

Nu multă vreme a rămas el în această slujbă, căci în Mart 1865 demisionează și pleacă grăbit iarăși la Cernăuți, unde trupa Tardini—Vlădicescu dădea din nou reprezentații. E foarte probabil ca de data aceasta, odată cu plecarea trupei, să fi plecat și Eminescu împreună cu dânsa; poate acum a fost și la Sibiu, unde e posibil să-și fi trecut examenele și să-și fi câpătat și certificatul de absolvire a clasei a III-a. (G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*. Ediția II. București, 95 și 102).

În toamna anului 1865 Eminescu se găsește din nou la Cernăuți. Aici stă la fostul lui profesor, Aron Pumnul, acum bolnav și aproape de moarte, ca bibliotecar al bibliotecii de cărți românești, destinate să fie citite de către elevii români; în această calitate el dăruiește bibliotecii trei cărți, din care una a devenit proprietatea lui Ștefanelli, iar celelalte două au trecut în stăpânirea Societății pentru cultură din Cernăuți. (T. Ștefanelli, op. c. 39 și Leca Morariu, *Mihai Eminescu*, 1, 26—28).

Aron Pumnul moare și acest eveniment îl afectează profund pe fostul său elev; „acuma îl văzui pe Eminescu întâiași dată vărsând lacrimi de durere“, povestește Ștefanelli (op. c. 43). Durerea pentru moartea lui Pumnul îi inspiră prima poezie pe care a tipărit-o în broșura „Laecrimioarele invaetaeceilor gimnasiaști de'n Cernaueuți la mormîntul prea iubitului profesoriu Arune Pumnul raepaeusat într'a 12/24 Ianuarium 1866. Cernaueuți, 1866“.

Intr'o scrisoare din 3 Iulie 1889, adresată lui Jacob Negruzzi (acum în posesia d-lui M. Negruzzi), care cu ocazia morții poetului îi ceruse probabil

date biografice cu privire la copilăria lui Eminescu, sora poetului, Aglae, spune: „Ami aduc aminte că, după înmormintarea lui Pumnul s'au depus cărțile sub un scaun în grădina publică, s'au plecat spre casa părintească. Intrebat de părinți de ce au fugit de la școală? El plângând răspunde: „Mai mult n'am ce face în Cernăuți — Pumnul nu mai este — au murit“. Părinții în loc s'âl mustre au plins și iei, noi copiii vezînd că plîng părinții începurăm și noi, așa că, acea scenă nu să va șterge nici odată din memoria mea“.

Anul acesta, 1866, este anul în care Eminescu debutează în literatură: el începe a publica în revista *Familia*, redactată de Iosif Vulcan, care îl încurajează și-i schimbă numele din Eminovici în Eminescu. În această revistă, din anul 1866 până în anul 1869, apar toate poeziile pe care le-a publicat înainte de colaborarea sa la *Convorbiri Literare*, afară doar de poezia „La moartea Principelui Știrbei“, care a apărut într'o foaie volantă. Sunt 12 poezii, scrise supt vădita influență a lui V. Alexandri, Bolintineanu, Heliade Rădulescu, G. Sion, și din ele nime nu ar putea prevedea pe poetul Eminescu de mai târziu. Aceste poezii, cunoscute într'un mic cerc de intelectuali din Ardeal, au rămas complet necunoscute în regat până foarte târziu.

Eminescu, cu toată afirmația surorii sale, produsă mai sus, n'a părăsit Cernăuțul imediat după moartea lui Aron Pumnul, ci a mai rămas până în vară, când a plecat la Blaj, poate cu nădejdea că acolo își va putea trece examenul. A încercat sau nu, în orice caz la Blaj nu și-a trecut nici un examen și a pornit iar în prîbie, trecând prin Sibiu în țară, probabil la București.

Rătăcirile lui nu se mai pot urmări până când

apare în iarna anului 1867—1868 ca sufler și copist de manuscrise în trupa de teatru a lui Iorgu Caragiale; în primăvara anului 1868 trece în trupa lui Pascali, în aceeași slujbă și cu această trupă pornește într'un lung turneu prin Ardeal, care îl duce din Mai și până în Septembrie prin cele mai însemnate centre ale Transilvaniei: Brașov, Sibiu, Lugoj, Timișioara, Arad, Oravița. (G. Bogdan-Duică, Multe și mărunte despre Eminescu (III. Vara anului 1868). *Viața Românească*, 1924, XVI, 383—393).

Intors în toamnă în București, Eminescu intră ca sufler la Teatrul Național, pentru ca în anul următor să se întoarcă iarăși la trupa lui Pascali, cu care întreprinde un nou turneu, al cărui itinerar ducându-l prin Iași și Cernăuți, îl aduce în Botoșani, unde îl găsește tatăl său, care îl silește să părăsească trupa actorilor și-l trimite la Viena spre a-și continua studiile atâta vreme întrerupte.

* * *

În 1869 spre toamnă, Eminescu se găsește la Viena. Sbuciumatele lui peregrinări în tot cuprinsul țării se sfârșiseră, lăsându-i în suflet o bogată experiență de lucruri și de oameni și o cunoaștere a limbii și a ținuturilor românești cum nu o avea nimeni.

Se înscrie ca student audient (ausserordentlicher Student) — din lipsa examenului de absolvire a liceului nu se putea înscrie ca student regulat — în semestrul de iarnă 1869/70 la facultatea de filosofie, singurul semestru în care a fost înscris la această facultate; trei semestre consecutive după acesta, Eminescu nu se mai înscrie de loc la Universitate și tocmai în semestrul de iarnă 1871/72 și în cel de vară 1872, îl regăsim înscris, tot ca student audient, la facultatea de Drept. (I. Grămadă, Mihail Eminescu (Contribuții la studiul vieții și ope-

rei sale) în Mitteilungen des Rumänischen Instituts an der Universität Wien, herausgegeben von W. Meyer-Lübke. Heidelberg, 1914, 228—231).

În Viena Eminescu urmează cursurile care îi plac, chiar dacă nu era înscris la ele; îl atrag în afară de prelegerile de filosofie, cursuri de drept și economie politică și chiar cele de medicină legală, fiziologie și anatomie. Dar în afară de prelegeri, își trece timpul mai mult cu lectura, închis în camera lui, căci nu-i plăcea să cetească în biblioteci. Colegii lui dela Universitatea din Viena, Slavici și Ștefanelli, care ne-au lăsat amintiri despre dânsul, amândoi ne spun că Eminescu, când primea bani și putea să-și cumpere cărți, se închidea în camera lui și zile întregi nu mai apărea. Izolat de lume, nu ieșea nici măcar să se ducă la masă, ci se mulțumea cu mezeluri, pe care trimitea să i le cumpere ori și le aducea singur drept provizii, uitându-le uneori în sertar până ce muzezeau; își pregătea singur cafele și fuma țigară după țigară, așa încât când se întâmpla ca un prieten să-i deschidă ușa, abia îl putea zări prin fumul ce umplea camera.

Când termina banii, vindea cărțile cetite sau se împrumuta dela amici. De pe atunci se pare că Eminescu avea pasiunea de a aduna vechi cărți românești, cum reiesă din următoarea întâmplare povestită de Ștefanelli (Eminescu și Morîț, p. 141—145). Eminescu în totală lipsă de bani fusese silit să-și amaneteze pentru un florin, o veche carte românească, o Biblie veche sau poate Viețile Sfinților; „când după o lună, spune Ștefanelli, am întrebat de Morîț de mai are zălog cartea lui Eminescu, îmi răspunse: — Nu, D-l *doctor* a răscumărat-o“.

Ca fizic, în această epocă, Eminescu ne e descris astfel: „un tânăr oacheș, cu fața curată și rasă

peste tot, cu un lung „clabăţ” bănăţenesc peste pletele negre, cu ochi mărunţi şi visători şi totdeauna cu un zâmbet oarecum batjocuritor pe buze, — un Albanez, îmi ziceam, poate chiar un Persan” (I. Slavici, Amintiri, Bucureşti, Cultura Naţională, 15). „Părul său negru îl purta lung, pieptănat fără cărare spre ceafă şi astfel fruntea lăta părea şi mai mare decum eră, ceea ce-i da o înfăţişare senină, inteligentă, distinctă. Eine Denkerstirne (frunte de gânditor) ziceau colegii săi germani. Avea statura mijlocie, eră lat în spate dar totul era proporţionat”. (Ştefanelli, ep. cit. 57). „Un tânăr slab, palid, cu ochii vii şi visători totodată, cu părul negru, lung, ce i se coboră aproape până la umeri, cu un zâmbet blând şi melancolic, cu fruntea înaltă şi inteligentă.” (J. Negruzzi, op. c. 266).

„Era om cu trebuinţe puţine, dar cu apucături boereşti”, ne spune Slavici; „ţinea mult să aibă locuinţă comodă, largă, curată, liniştită şi luminoasă, să se îmbrace curat şi bine, să-şi aleagă mâncările după plac, să fumeze ţigări fine”, dar după accesele lui de izolare, când „nu mai ajungea nimeni să-i dereticească şi să-i măture prin casă, nici să-i perie hainele ori să-i cureţe ghetele”, hainele deveneau jerpelite, iar poetul apărea nebărbierit şi cu rufele murdare, aşa încât trebuia să-şi cumpere haine şi albituri noi şi să-şi caute altă cameră.

Între colegi şi prieteni era „om de o veselie copilăroasă; el ridea cu toată inima, încît ochii tuturor se'ndreptau asupra lui” (Slavici); „râdea adese, cu o naivitate de copil, de făcea să răză şi ceilalţi din societatea lui, iar când vorbea prin răs, glasul său avea un ton deosebit, un ton dulce, molatec, ce ţi se lipiă de inimă” (Ştefanelli).

Era însă şi extrem de sensibil: „Cea mai mică

contrazicere-l irita; muzica de cele mai multe ori îl supăra; șuerătura-l făcea să se cutremure; ori și ce scîrîitură-l scotea din sărute“ (Slavici), dar nu-și perdea cumpătul, căci era „foarte cuviincios și preferă să curme discuția și să-i întoarcă adversarului spatele, decât să-l înjure“ (Ștefanelli, 98).

Despre cele ce scriea nu vorbea nimănui și nici nu arăta cuiva, „nici colegilor săi din cameră“ ceva scris de dânsul, ci își ținea manuscrisele închise, dar de sigur prima poezie care a rezultat din zilele și nopțile când sta închis în odaia lui a fost *Venere și Madonă*, care a surprins pe Jacob Negruzzi și Maiorescu în Iași.

* * *

Redactorul Convorbirilor s'a grăbit să răspundă tânărului și necunoscutului poet, comunicându-i părerea Junimii, dându-i sfaturi încurajatoare și cerându-i amănunte despre viața și ocupațiile sale. Eminescu nu i-a răspuns nimic, dar peste câțva timp îi trimite *Epigonii*, care apar în No. dela 15 August al revistei.

Laudele adresate vechilor noștri poeți nu puteau găsi aprobarea Junimii; Negruzzi îi comunică critica Societății și așteaptă „curios să afle ce efect i-a făcut“ poetului. Eminescu de data aceasta îi răspunde, într'o scrisoare datată 17/6 1870, pe care Negruzzi o reproduce în întregime (p. 263—266), schimbându-i ortografia, dar care se găsește exact reproducă după autograf în I. E. Torouțiu și Gh. Cardaș, *Studii și Documente Literare*, I. București 1931, 311—313.

Eminescu își susține punctul său de vedere: „Dacă în „*Epigonii*“ veți vedea laude pentru poeți ca Bolliac, Mureșan și Eliade, — acelea nu sînt pentru meritul intern al lucrărilor lor, ci numai pentrucă într'adevăr te mișcă acea naivitate sinceră, neconsciută cu care lucrau ei. Noi cești mai

noi cunoaştem starea noastră, suntem trezi de suflarea secolului — şi de-aceea avem atâta cauză de-a ne descuragia. Nimic — de cât culmile strălucite, nimic — de cât conştiinţa sigură, că nu le vom ajunge nici odată. Şi să nu fim sceptici? Atâta lucru, cele mai multe puteri sfărâmându-se în van, în lupte stărilor, cele puţine descuragiate, ameţite de strigătul gunoiului, ce înnoată asupra apei.... Poate că „Epigonii“ să fie reu scrisă. Ideea fundamentală e comparaţiunea dintre lucrarea încrezută şi naivă a predecesorilor noştri şi lucrarea noastră trezită dar rece. Prin operele liricilor români tineri se manifestă acel aer bolnav de şi dulce, pe care Germanii o numesc Weltschmerz. Aşa Nicoleanu, aşa Schelitti, aşa Matilda Cugler — e oare-cum conştiinţa adevărului trist şi sceptic, învins de cătră colorile şi formele frumoase — e ruptura între lumea bulgărului şi lumea ideei. Predecesorii noştri credeau în ceea ce scriau, cum Shakespeare credeă în fantasmale sale; îndată însă ce conştiinţa vine că imaginile nu sînt de cât un joc; — atunci după părerea mea se nasce neîncrederea sceptică în propriile sale creaţiuni. Comparaţiunea mea cade în defavorul generaţiunei noi, şi — cred cu drept“.

Scepticismul generaţiei sale şi idealismul generaţiei vechi îi inspirase lui Eminescu poezia şi de aceea o intitulase întâi *Skepsis*.

Scrisoarea are şi un post-scriptum interesant pentru psihologia lui Eminescu: „In cas de-a'mi responde în corresponsinţa Redacţiunei, veţi bine-voi a o face fără loc şi nume sub cifra: Y Z“. Poetul era foarte susceptibil; nu-i plăcea să vorbească cu nimeni despre scrierile sale, iar când cineva încerca să discute poeziile sale, îi spunea: „Lasă-mă în pace, îţi place, bine, nu-ţi place, treaba ta“. (Ştefanelli, 71). Şi Jacob Negruzzi mărturiseşte: „Cei mai sensibili la critică erau N. Gane

și Eminescu... Eminescu de mai multe ori s'a oprit în mijlocul lecturii și abia cu mari greutate l'am putut îndupleca să urmeze". (p. 178).

În afară de aceste două poezii Eminescu nu mai trimite alte versuri în acest an; în vară, J. Negruzzi trecând prin Viena, face cunoștință cu dânsul și leagă o prietenie ce nu s'a desmințit până la moartea poetului.

În anul 1871 Convorbirile publică trei poezii de Eminescu: *Mortua est*, concepută încă din 1866, cu titlul *Elena*, dar complet refăcută acum, *Inger de pază* și *Noaptea*. În corespondența cu Negruzzi, poetul se arată de o modestie firească la un începător; „Mă mir de ce mai cereți autorisarea mea întru suprimarea strofelor rele, când eu V'am dat-o de mult cu atâta încredere și, Vă asigur, cu atâta bucurie. Ștergeți numai, pentru că nu sunt inamorat de loc în ceea ce scriu; știu numai prea bine, că chiar ce rămâne neșters nu-i de v'o samă deosebită" (Scrisoare din Viena, 6 Feb. st. nou, ap. Torouțiu—Cardaș, I, 317). Iar în altă scrisoare: „vă mai trimit niște versuri de-ale mele. Bune simt, că nu sînt; poate însă să nu fie cu desăvârșire rele. Ștergeți ce vi se va părea bun de șters". (Viena, 11 Feb. ibid. 319). Mai târziu era să se arăte mai puțin docil.

În acest an are loc serbarea dela Putna în a cărei pregătire și desfășurare Eminescu a avut un rol însemnat, dar asupra căreia nu stăruim aici.

În anul 1872, Eminescu rămâne în Viena numai până spre sfârșitul verei, căci în luna August îl găsim în Botoșani, de unde scrie lui J. Negruzzi o scrisoare prin care îl roagă să iea supt protecția sa un tânăr violonist — Toma Micher — pe care îl cunoștea din Viena și care voia să dea la Iași un concert, spre a-și putea continua stu-

diile. (Scrisoarea se găsește în posesia D-lui M. Negruzzi).

Nu mult în urmă trebuie să fi venit la Iași, unde începe a lua parte la adunările Junimii, la una din care își cetește nuvela „Sărmanul Dionisie“. (George Panu, Amintiri de la „Junimea“ din Iași, București, 1908, 76 sqq). În afară de această nuvelă, care a început să se publice în numărul dela 1 Decembrie, după plecarea lui Eminescu din țară, el n'a publicat de cât o singură poezie în numărul dela 1 Octombrie: *Egiptul*. Această poezie, la care poetul lucra încă de pe la sfârșitul anului 1869 sau începutul anului 1870, pe vremea când se găsea la Viena, fusese la început concepută ca un capitol al unei lungi poeme, pe care o întitulase *Panorama Deșertăciunilor*, după ce încercase alte titluri care nu-l mulțumiseră: *Memento mori*, *Vanitas vanitatum vanitas*, *Skepsis*, *Cugetări*. În ea poetul vrând să dovedească zădărnicia vieții omenești, trece în revistă istoria întregii omeniri: Babilon, Ninive, Iudeii, Roma, Dacii, Evul Mediu, Revoluția franceză, Napoleon. Deși a lucrat multă vreme la această poemă, poetul a renunțat la ea, cum a renunțat la multe altele.

Spre sfârșitul anului, în Noembrie, Eminescu pleacă la Berlin ca să-și continue studiile. De data aceasta el este ajutat și de societatea Junimea din Iași, cum se dovedește prin următoarea scrisoare a lui A. D. Xenopol către Maiorescu, cu data 21/10 Mai 73: „Te rog trimite-mi prin aducătorul contribuți'a pentru Eminescu pe cele două semestre rămase (6 galbeni) sau pe unul, vroidnd a-i trimite banii cu poșta de mâni. (Originalul în posesia D-lui M. Negruzzi).

La Berlin se înscrie ca student regulat, pe baza unui certificat de absolvire eliberat de gimnaziul din Botoșani; când și cum a căpătat acest certi-

ficat, nu se cunoaște. Aici a fost înscris patru semestre: cel de iarnă 1872/73, de vară 1873, de iarnă 1873/74 și de vară 1874. (I. V. Pătrășcanu, M. Eminescu student la Berlin. București. Ed. Societății „Prietenii Istoriei Literare“). Carnetele de student din această epocă se găsesc în caetul 2255, f. 281 și urm. din manuscrisele păstrate la Academia Română. Cursurile înscrise sunt prelegeri de filosofie, de istorie egipteană, de istorie romană și drept roman, precum și un curs de geografie fizică și un altul asupra fiziologiei sistemului nervos.

În tot timpul cât a stat la Berlin — până în toamna anului 1874 — nu a trimis la Convorbiri de cât două poezii: *Inger și Demon* și *Floare albastră*, amândouă publicate în numărul dela 1 Martie 1873. Cea dintâi fusese concepută încă din 1869 în Viena.

Dacă Eminescu se gândea serios să-și treacă examenul de doctorat la Berlin, măcar că în scrisorile sale vorbește de gândul de a-și trece „examele“, nu știm, — în orice caz ca să facă doctoratul la Berlin ar fi trebuit să urmeze cel puțin șase semestre. În vremea aceasta însă primește în Ianuarie 1874 o scrisoare dela Maiorescu, în care i se propune o catedră de filosofie la Universitatea din Iași: „În timpul din urmă, îi scrie Maiorescu, mai mulți dintre noi încep a avea oarecare influență asupra direcției lucrurilor în Țară, și se poate ca Ministerul Cultelor în deosebi să fie încredințat vre unuia din noi. În acest caz am dori să-ți propunem Dumitale catedra de filosofie la Universitatea din Iasi, căci — după cât te cunosc — gimnaziul nu este pentru D-ta“. (I. E. Todoruțiu, Studii și Documente literare, IV. București 1933, 169). Dar pentru aceasta Maiorescu îi cere să-și treacă doctoratul.

Eminescu îi răspunde la 5 Feb. 1874 printr'o

lungă scrisoare în limba germană, în care îi mulțumește pentru propunerea făcută, dar în care își arată o mulțime de îndoeli și de scrupule, care dovedesc ce idee înaltă avea poetul despre pregătirea unui profesor universitar, precum și marea sa conștiințiozitate și modestie. Propunerea, spune el, „după conștiința mea ...vine prea de vreme“; „Nici-odată nu m'am gândit la posibilitatea unei eventuale numiri ca profesor a acestei științe, și deci n'am început așa, cum ar fi trebuit să începă un viitor profesor“. Titlul de doctor nu-i pare o dificultate, „ar fi desigur, piedica cea mai mică și cel mai ușor de trecut“, dar acest titlu „m'ar aranja cu lumea și cu legile ei de ordine, nu însă cu mine, care deocamdată nu mă satisfac pe mine însumi“. (Id. ibid. 99—105). În sfârșit, Eminescu refuză propunerea preferând să mai rămână un an în străinătate spre a-și continua studiile, mai ales că acum i se mărise salariul la slujba pe care o avea la legația română din Berlin.

Maiorescu însă revine, cerându-i să-și treacă doctoratul mai repede, la o altă Universitate mai mică și-i cere să-i răspundă de cât timp ar avea nevoie pentru aceasta și de câți bani, pe care, pentru a nu-i jigni susceptibilitatea, îi propune ca un avans ce ar urma să fie reținut din viitorul lui salariu de profesor. (Scrisoare din Cernăuți, 19 April—1 Mai, 1874, Id. ibid. 170). Maiorescu cere răspuns telegrafic; Eminescu răspunde și telegrafic și printr-o scrisoare că s'a hotărât pentru Universitatea din Iena și crede că i-ar trebui 300 taleri. (Id. ibid. 112—113).

La Iena însă Eminescu n'a plecat și nici doctoratul nu și l-a trecut, iar în toamna acestui an se întoarce la Iași, unde pe ziua de 1 Septembrie este numit director al Bibliotecii Centrale, post în care rămâne până la 1 Iulie 1875, când este numit

revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui, din care, odată cu schimbarea guvernului este destituit pe ziua de 1 Iunie 1876.

Acești doi ani au fost poate anii cei mai ticiși din viața poetului; deși salariul era de-abia îndestulător ca să-i asigure existența, cum el se mulțumea cu puțin, avea liniștea sufletească. Slujba la bibliotecă i-a fost cu deosebire plăcută, iar cea de revizor școlar a îndeplinit-o cu o competență și o conștiinciozitate, cum nu a mai îndeplinit-o, de sigur, nici un revizor dela el încoace.

În acest timp însă nu a publicat de cât două poezii: *Împărat și Proletar*, inspirată de episodul Comunei din Paris și concepută încă din anul 1871 și poezia *Făt Frumos din Teiu*, apărute în numerele dela 1 Dec. 1874 și 1 Feb. 1875.

Jignit adânc de nedreapta destituire, rămas fără nici un mijloc de existență, Eminescu are de suportat și un proces penal, înscenat de către succesorul său la direcția Bibliotecii Centrale, scriitorul bucovinean D. Petrino.

Amicii dela Junimea reușesc să-i găsească un loc ca redactor-administrator la o publicație locală, *Curierul de Iași*, un buletin al Curții de Apel, plătit cu 100 lei pe lună, iar mai târziu cu 150. În acest ziar Eminescu publică articole de politică externă, articole comemorative și, între altele, nuvela *Cezara*. Iar în *Convorbiri* apar în acest timp: în numărul de 1 Sept. 1876, poeziile *Melancolia*, *Crăiasa din Povești*, *Lacul și Dorința*; cea dintâi concepută poate încă din 1869, a doua în 1870, a treia în 1874. Eminescu nu se hotăra să publice o poezie decât numai după ce lucra ani la ea. În numărul dela 1 Noembrie apare *Călin*, iar în cel dela 1 Decembrie *Strigoi*, ultima poezie pe care a publicat-o poetul în vremea cât a stat în Iași; amândouă au fost concepute pe vremea

când Eminescu se afla la Berlin, prin anul 1873. În anul 1877 nu a apărut nicio poezie de Eminescu.

Caracterul său cinstit și sentimentul demnității personale („pornirea lui covârșitoare era amorul-propriu și nimic nu era în el mai presus de simțămîntul de dignitate” — Slavici, 29) îl fac să piardă și locul dela „Curierul de Iași”, care, de bine, de rău, îi asigura posibilitatea unei vieți destul de mediocre. Directorul Tipografiei Naționale, unde se tipărea gazeta, un oarecare avocat Mircea, îi cere să iea apărarea primarului de pe-atunci al Iașilor, Pastia, atacat de un ziar local „Steaua României”; Eminescu refuză, motivând că neavînd nici un fel de opinie, fie bună, fie rea, despre Pastia, nu poate să scrie nimic. Atunci acel domn Mircea, spune poetul, „a recurs la o insinuațiune și mai meschină pentru d-sa, și mai desonorătoare pentru mine. D-sa să scrie laude primarului și să treacă în public ca fiind scrise de mine”. (Torouțiu, op. cit. IV, 133). Se înțelege că el respinge cu indignare o asemenea propunere și urmarea e că părăsește locul.

Eminescu nu mai avea acum cu ce să trăiască în Iași și în timpul din urmă năcazurile lui îl făceau să fie nemulțămît de toți și de toate, chiar și de prietenii săi. Este caracteristică în această privință scrisoarea pe care o scrie el, în limba germană, lui Maiorescu, ca răspuns la propunerea acestuia de a veni la București redactor la ziarul „Timpul”. Scrisoarea e datată din Iași, 15 27 Octombrie, 1877 și originalul se află în stăpînirea d-lui M. Negruzzi. O reproducem în întregime.

Werthgeschätzter Herr, Ihr mit bezahlter Antwort aufgegebenes Telegramm bis nun nicht beantwortet zu haben, ist eine grenzenlose Unhöflichkeit, die ich bitte mir gütigst nicht verdenken zu

wollen. Aber auf solche Weise bezeige ich meine Unschlüssigkeit. Slavici hatte an Jacques geschrieben, dass es mit dem „Timpul“ nicht gerade gut stände. Er hatte lange Monate hindurch seinen Gehalt nicht ausbezahlt bekommen und sein Brief war recht verstimmend, obwohl mir ein Entkommen aus Iassy recht angenehm gewesen wäre. Denn es geht nichts über das Iassyer Krähwinkelthum, über die in die Junimea eingerissene Wortnergelei, über die ziemlich zottige Discussion, die die ehrenwerthe Gessellschaft allen Erzeugnissen seit einiger Zeit angedeihen lässt.

Andererseits ist es freilich erwägenwerth, dass diese Gesellschaft doch die einzige ist, die litterarischen Erzeugnissen irgend ein Verständniss entgegenbringt. Seit einiger Zeit ist dieses Verständniss stark philiströs geworden und das Urtheil hat einen Charakter gewonnen, der in keiner seiner

Stimate Domnule, Faptul de a nu fi răspuns la telegrama D-Voastră dată cu răspuns plătit, este o nepoliteță fără margini, pe care vă rog să aveți bunătatea a nu mi-o ținea în nume de rău. În chipul acesta însă îmi arăt nehotărîrea mea. Slavici îi scrisese lui Jacques că „Timpul“ nu prea merge bine; luni întregi el nu-și primise salariul iar scrisoarea sa era de natură să mă indispuie mult, deși o scăpare din Iași mi-ar fi fost cât se poate de plăcută. Căci nimic nu întrece mahalagismul ieșan, nici vorbăria goală înrădăcinată la „Junimea“, nici discuția cam trivială, pe care onorabila societate, de câțeva vreme, o face să înflorească față de toate producțiile literare.

Pe de altă parte trebuie în adevăr de ținut în seamă că această societate este totuși singura care arată oarecare pricepere în ce privește produsele literare. De câțva timp această pricepere a de-

drei Formen belebend wirkt. Die erste Form, die etwas spiessbürgerlich der Jacques, Gane u. a. ist lähmend, die zweite skeptische, ewig überlegen sein wollende der Carp, bei Pogor stark mit Unziemlichkeiten versetzt ist deprimierend, die dritte oberflächliche bei Naum, Vărgolici u. a. grenzt stark an Unverständniss. Ich meines Theils glaube ein Paar Schritte nach vorwärts zurückgelegt zu haben, die „Junimea“ will, dass ich Rückschritte gemacht haben soll. Und dennoch — wahr oder falsch — ist es doch ein Urtheil, dessen man sich anderwärts kaum gewärtigen dürfte. In Bukarest dürfte die Politik als geistige Strömung die Litteratur auf lange verdunkelt haben. Jedenfalls ist die Enge des menschlichen Bewusstseins kaum fähig zwei Richtungen, die politische und die litterarische, auf einmal zu erfassen; ihr paralleler Lauf in ein und demselben Bewusstsein geschieht entweder

venit foarte strimță și judecata a căpătat un caracter, care în niciuna din cele trei forme ale sale nu te înviorează. Prima formă, cea mică-burgheză a lui Jacques, Gane și alții, este paralizantă; a doua, sceptică și care veșnic vrea să pară superioară, a lui Carp — la Pogor puternic amestecată cu necuviințe — este deprimantă; a treia, superficială, la Naum, Vărgolici și alții se apropie foarte mult de nepricepere. Eu din parte-mi, cred că am făcut câțiva pași înainte, „Junimea“ e de părere că am dat înapoi. Și totuși — adevărat sau fals — este cel puțin o judecată, la care în altă parte cu greu te-ai putea aștepta. În București politica, ca ocupație intelectuală, a întunecat pentru multă vreme literatura. În ori ce caz îngustimea conștiinței omenești este cu greu în stare să cuprindă deodată două direcțiuni, pe cea politică și pe cea literară; cursul lor paralel în una

auf Kosten einer der beiden Gedankenreihen, oder gar auf Kosten beider. So scheint es mir bemerkt zu haben, dass Slavici wirklich angefangen hat schlechter zu schreiben — Literatur nämlich — politisches besser. So ist z. B. sein Artikel über Radicalismus gut.

Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdin.

Sie sehen also, dass ich lange unschlüssig sein dürfte, obwohl es mir hier schlecht geht, obwohl ich hätte zugreifen sollen, denn „primum vivere, deinde philosophari“. Uebrigens hätte meine Reise beim besten Willen nicht geschehen können, denn ich hatte (resp. habe) nicht womit.

Ob man in Bukarest mehr Ruhe fände, mehr Raum für seine eckigen Seiten — das ist die Frage. Oder wird man dort so schroff gerieben, wie hier. Aber wozu die Fragen. Ich komme, sobald ich kann, vielleicht schon in den nächsten Tagen.

și aceeași conștiință se face sau pe socoteala unuia din cele două sisteme de idei, sau chiar pe socoteala amândurora. Astfel mie îmi pare a fi observat că Slavici a început să scrie mai rău — în ce privește literatura, mai bine în ce privește politica. Așa de ex. articolul său asupra Radicalismului este bun.

Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybin.

Vedeți deci că aș putea fi încă multă vreme nehotărât, cu toate că aici îmi merge rău, cu toate că ar fi trebuit să profit de ocazie, căci „primum vivere, deinde philosophari“. Dealtmintealea voiajul meu, chiar cu cea mai mare bunăvoință, nu ar fi putut avea loc, fiindcă nu aveam (resp. nu am) cu ce să-l fac.

Dacă s'ar găsi în București mai multă liniște, mai mult spațiu pentru laturile colțuroase ale cuiva — aceasta-i întrebarea. Sau și acolo ești tot

Habe viel Plunder an alten rumänischen Manuscripten und Drucken gesammelt, die ich gern mitnehmen möchte. Dieser Umstand vertheurt meine Reise, würde mir aber die Materialien erhalten, meine Musse mit Sammlung von Wörtern un Locutionen ausfüllen zu können. Es beginnt mir einzuleuchten, dass die rum. Sprache wirklich reich ist, eine Anzahl von lebendigen Suffixen besitzt, ja sogar Quantität. In alten Scharteken habe ich mehrere reizende syntactische Bildungen, mehrere tempora, die in Vergessenheit gerathen sind, dann Conjunctionen, Präpositionen und Adverbia, ja sogar zwei neue obwohl ziemlich defective Modi entdeckt. Man könnte einer rum. Syntax entgegensteuern. Nur Zeit und Ruhe. Ja wer die beiden hätte!

Der Schlüssel zur rum. Phonologie scheint mir auch gewiss. Unsere Lautgesetze sind die altslawischen, welche jedoch den romanischen ungemein,

atât de aspru lovît, ca și aici. Dar pentru ce să mai întreb. Vin, îndată ce pot, poate chiar în zilele ce urmează.

Am adunat multe vechituri, manuscripte și tipărituri vechi românești, pe care le-aș lua bucuros cu mine. Această împrejurare îmi scumpește călătoria, dar mi-ar salva materialele spre a-mi putea umplea timpul liber cu adunarea de cuvinte și locuțiuni. Incepe a mi se face clar că limba românească este într'adevăr bogată, posedă un număr de sufixe vii, ba chiar și Cantitate. În hărtoage vechi am descoperit mai multe formații syntactice fermecătoare, mai multe Timpuri, care au fost uitate, apoi Conjunții, Prepoziții și Adverbe, și chiar două Moduri nouă, deși defective. S'ar putea strânge material pentru o sintaxă românească. Numai timp și liniște. Da, cine le-ar avea!

ja zum Verwundern nahe stehen, so dass ihre Verschmelzung im Rum. nur naturgemäss ist. Aus der „Columna“ ist es mir wieder klar geworden, dass Herr Häsdeu das altslawische praktisch versteht, aber hinsichtlich der Lautlehre ganz elementare Fehler macht. Ist mir sonderbar vorgekommen, denn wenn er die slaw. Phonologie gekannt hätte, wäre es ihm ein leichtes gewesen die Etymologen zu massregeln und die orthographische Frage endgültig zu lösen. Multa sed non multum weiss der Mann.

Ich höre dass Sie bald nach Iassy kommen, ad majorem Junimeae gloriam. Also — wenn ich noch da sein werde, wird sich manche auseinandersetzen lassen.

Mit Gruss und Handschlag.

Cheia pentru fonologia românească îmi pare de-
asemenea sigură. Legile noastre fonetice sunt cele
vechi slave, care însă sunt neobișnuit, ba chiar
de mirare aproape de cele romanice, așa în cât
contopirea lor în limba română este naturală. Din
„Columna“ am înțeles limpede că D-l Hașdeu pri-
cepe în mod practic vechea slavonă, dar în ce
privește fonetica face greșeli cu totul elementare.
Lucru mi s'a părut curios, căci dacă el ar fi cu-
noscut fonologia slavonă, i-ar fi fost ușor să pue
la locul lor pe Etimologiști și să rezolve defini-
tiv chestiunea ortografică. Multa sed non multum
știe acest om.

Aud că în curând veți veni la Iași, ad majorem
Junumeae gloriam. Deci — dacă voiui fi încă aici,
multe se vor putea discuta.

Nu multă vreme în urma acestei scrisori, Eminescu pleacă la București ca să-și ia în primire locul de redactor la ziarul „Timpul“. Acolo îl aștepta aceeași viață de sărăcie și de muncă, plină și de alte neplăceri, izvorite din caracterul său de om mândru, demn și care „contra propriei sale convingeri nu lucra cu niciun preț“, (Slavici, 29).

Astfel cetim într-o scrisoare a lui Maiorescu către Iacob Negruzzi, din 4 Nov. 1877: „Cum stă cu contribuțiile *Timpului*? Fă bine, spune să se trimeată banii adunați lui Theodor Rosetti, căci Eminescu continuă a muri de foame — agonia poezilor români.“

Iar în altă scrisoare a lui Slavici către Iacob Negruzzi, din 14 Dec. 1877: „Pentru-ca să Vă vorbesc de Eminescu, el lucrează cu zel, și cu mai multă bună credință decât mine. Nu îl strică decât lipsa de lemne de foc“. (Torouțiu-Cardaș, I, 8 și Torouțiu, II, 286).

Și de sigur neplăcerile pe care i le provocau convingerile sale nu erau mai mici de cât cele izvorite din lipsurile materiale. Iată o scrisoare a lui J. A. Cantacuzino către Maiorescu, datată 19/31 Oct., fără îndoială din anul 1878:

„Cher Monsieur Maiorescu,

Je me vois encore une fois obligé de recourir à votre intervention.

Vous savez avec quelle sincérité je vous ai spontanément manifesté mes sympathies pour Eminesco, et combien j'ai été satisfait de pouvoir le compter parmi nos collaborateurs. Eh bien, je crains fort qu'on ne vienne, un de ces jours, m'imposer une séparation. Ce jeune homme est tellement imbu de sa haine contre les Russes que, malgré toutes mes recommandations et qui plus est, malgré les vôtres, il persiste à faire du Timpul l'organe personnel de ses antipathies.

Soyez assez bon pour revenir à la charge auprès de lui; je lui ai parlé moi même aujourd'hui faites le aussi. Sans rien lui dire qui puisse éveiller sa susceptibilité ou sa sensibilité, obtenez de sa part, non pas de ne pas dire la vérité mais de n'en dire qu'une faible partie.

A tous égards vous me rendez aussi personnelle service, car je porte trop souvent la peine de ses extemporisations.“ (Originalul în posesia d-lui M. Negruzzi).

Despre activitatea lui ca ziarist, despre articolele sale, în care își apăra cu pasiune mai mult propriile convingeri de cât pe acele ale partidului căruia aparținea ziarul și care erau cetite cu interes chiar și de adversarii săi politici, nu ne ocupăm aici.

Viața pe care o ducea la București a fost, în general, cam aceeași pe care dusesese totdeauna, cu deosebire că aici își petrecea o parte din timp — dela orele zece dimineața până la orele patru după amiază, — în fiecare zi la redacția ziarului. Incolo sta tot închis în casă, între cărțile și hârtiile lui, uitând să mănânce și nefăcând deosebire între zi și noapte. Din această pricină, dezordinea creștea în camerele pe care le locuia, mai ales că lăsându-și hârtiile împrăștiate pe masă, avea obiceiul să închidă camera cu cheia când eșea, așa că servitoarea nu putea să mai grijască. Și aceeași veșnică lipsă de bani; într'o scrisoare adresată surorii sale, datată 26 August, 1880, din București, spune: „Harietă dragă, Nu'ți pot promite pozitiv, că voi putea trimite în fiecare lună câte 100 franci, pentru că nu mi ved capul de mulțimea datoriilor cari le am făcut în anul acesta.

Dar vr'o câteva zile după 1 Septembrie îți voi trimite 100 franci. Mai pe urmă voi vedea ce pot

face. Al teu Mihai". (Originalul la d-l M. Negruzzi).

Cu toată sărăcia în care se sbătea, prefera să renunțe și la puținul ce avea decât să sufere o jignire sau să facă ceva împotriva convingerilor sale. Astfel la 16 Februarie, 1883, își înaintează demisia dela ziar, fiindcă fără să fie întrebat s'a permis lui N. Basarabescu să colaboreze la „*Timpul*”. „Permiteți-mi a Vă declara, spune Eminescu în demisia pe care o înaintează președintelui partidului conservator, că mie unuia nu mi-e încă cu totul indiferent cu cine împărtășesc onoarea de-a colabora la una și aceeași publicațiune”. (Torouțiu, III, 114). Iar mai târziu, la 2 Iunie, acelaș an, scrie lui Maiorescu: „Domnule Maiorescu, Ieri, sosind Făgărașanu din Galați, nu am fost de loc la redacție. Numai așa se poate explica cum s'au strecurat articolul infect al lui Basarabescu. Azi am declarat că me retrag de la *Timpul* dacă nu se va face o deplină și sinceră retractare a acelor șiruri injurioase. D. Peucescu a fost însărcinat să stilizeze această retractare. Nu am știut absolut nimic de existența acestui articol, care n'a fost comunicat nimenui și trimis în modul anonim în care acest individ continuă a'și trimite insanitățile la *Timpul*.” (Originalul în posesia d-lui M. Negruzzi).

În anii din urmă sănătatea lui Eminescu se sdruncinase; o vară petrecută la moșia *Florești*, pe valea Gilortului, proprietatea lui N. Mandrea, îl odihnește puțin, dar nu poate împiedica progresul bolii care îl mina. Maiorescu notează în ale sale „Insemnări zilnice” (Torouțiu, IV, 184) semne de nebunie la Eminescu încă dela 30 Mai. Când poetul pleacă la Iași, pentru a-și ceti „*Doina*”, cu ocazia desvălirii statuei lui Ștefan cel Mare, renunță să o mai citească, fiindcă nu se simte bine și nu e sigur pe sine. La 28 Iunie/10 Iulie, 1883, Maio-

rescu primește dela D-na Catinca Slavici n. Szöke, o cartă de vizită: „Domnu Eminescu a innebunit. Vă rog faceți ceva se ma scap de elu, că foarte reu.“ (Originalul la D-l M. Negruzzi).

Amicii l-au dus și l-au internat în sanatoriu „Caritas“ al D-rului Șuțu. Acel ce fusese *poetul* Eminescu încetase să mai existe, omul a mai viețuit încă.

În primii doi ani din București, Eminescu publică în *Convorbiri* 17 poezii, cu una mai mult de cât publicase în primii opt ani de când începuse să colaboreze la această revistă; e drept că toate sunt — afară de *Rugăciunea unui Dac* — poezii pur lirice mult mai scurte de cât majoritatea celor publicate între 1870 și 1878. În ultimul an de ședere în Iași nu publicase nimic în *Convorbiri* și dacă punem în legătură cele scrise lui Maiorescu în scrisoarea din 15/27 Oct., reprodusă mai sus, în privința societății Junimea din Iași, cu cele ce îi scrie lui Negruzzi în scrisoarea cu care își însoțește prima colaborare din București, se vede clar că Eminescu fusese supărat de felul cum îi primeau cei din Iași poeziile sale. Iată ce scrie el: „Spun drept, că n'aveam de gând a mai tipări versuri. Această cură radicală de lirism o dătoaream Junimii din Iași, căci de sigur că pentru convulsiuni lirice răsul e mijlocul cel mai bun și — cel mai rău. Atârnă adică totdeauna de valoarea ce este 'n ele și de valoarea ce le-o dă autorul. Acest din urmă punct e mai cu samă important, nu pentru deșertăciunea personală (de parte de mine aceasta) dar pentru convingerea, că lucrezi sau nu în zădar. Eu sunt scriitor de ocazie și dacă am crezut de cuviință a statornici pe hârtie puținele momente ale unei vieți destul de deșerte și de neînsemnate, e un semn că le-am crezut vrednice de aceasta. Dacă forma pe care ele a 'm-

brăcat-o e vrednică de răs, vei concede că nu aceasta a fost intenția mea și c'atunci e mult mai bine ca să nu se publice niciodată. În orice caz eu n'am vrut să le dau o formă ridiculă și dacă sunt greșeli, eu din parte-mi am cântărit orice cuvânt.

Deci trimit această coală de versuri, făcând trei rugăminți cât se poate de stăruitoare, a căror împlinire voiu privi-o totdeauna ca un deosebit semn de prieteșug.

1) Să nu se schimbe o *iotă* din ceea ce am scris, căci îndată ce ies tipărite cu iscălitura mea, răspunderea greșelilor mă privește pe mine; II) să se tipărească tuspătru de o dată; III) să nu aibă în marginea puținii nici o greșală de tipar“. (Torouțiu, IV, 134). Aceste patru poezii erau: *Povestea Codrului*, *Povestea Teiului*, *Singurătate* și *De parte sunt de tine*, apărute toate în numărul dela 1 Mart, 1878.

În anul 1880 Eminescu nu publică de cât o singură poezie: *O mamă...*, iar în 1881 publică cele patru *Scrisori*; în anul 1882 nu publică nici o poezie și în 1883 apar *Luceafărul* și *Doina*. După înbolnăvirea lui Eminescu, Maiorescu i-a adunat poeziile apărute în Convorbiri și împreună cu alte 26 poezii găsite în manuscris „pe la unele persoane particulare“ a tipărit prima ediție a versurilor lui Eminescu. Cu știința și cu voința poetului rămân însă publicate numai poeziile publicate de el, dela Venerere și Madonă până la Doina, în afară de cele publicate în prima lui tinereță.

* * *

În viața sentimentală a poetului iubirea a avut o parte foarte însemnată. Prima lui dragoste a fost o tânără actriță din trupa lui Pascali (asupra căreia cf. Gh. Bogdan-Duică, Mihai Eminescu, Anul III, fasc. 9, p. 109). Ea i-ar fi inspirat poezia din

tinereță „Amorul unei Marmure“. Despre dânsa vorbește și Ștefanelli, care afirmă că Eminescu și la Viena era încă îndrăgostit de ea.

Dragostea care l-a stăpânit mai mult însă a fost aceea pentru Veronica Micle, soția mult mai tânără a profesorului Ștefan Micle dela Universitatea din Iași, pe care a cunoscut-o, probabil, întâi la Iași. Iubirea dintre ei a durat, cu diferite vicisitudini, până la moartea poetului. Pentru felul cum iubea Eminescu, este caracteristică scrisoarea pe care i-o scrie din București, după moartea soțului ei:

„Dulcea mea amică, Tu știi prea bine, că dacă este cineva, care poate aprea pierderea ce ai suferit-o, acela sunt eu. Trăind într-o poziție sigură și respectată, te vezi astăzi prin acea singură lovire, expusă unor schimbări neașteptate, pe care nu le prevezi, pe care o natură sfioasă de femei precum e a ta, nici nu le poate prevedea și dacă liniștea unui liman al vieții e adevărata fericire, tu cel puțin, de n'ai fost fericită, ai avut lipsă de suferințe, întrucât aceste se nasc din greutățile vieții. Ai avut sprijin pe care l respectai, precum o știu eu însumi.

Și dacă-mi dai voie să vorbesc de mine, de aceea dureroasă dar adâncă și intimă fericire, pe care atingerea în treacăt a mânei tale, zimbetul tău, privirea ta au resfrânt-o asupra unei vieți atât de izolată și de lipsită de fericire, precum este a mea, totuși eu nu voi uita că aceea fericire mi-a fost dată între patru pereți ai tăi, ai lui.

Tu știi, dulce și neuitată amica, că sentimentul de care îți vorbesc nu e nimic banal, nimic care să aibă ceva comun nici cu teoria plăcerii, la care se închină mulțimea celor fericiți, nici cu platitudinile unei tinereți necoapte. Nici tinereța, nici frumuseța ta, nici virtuți sufletești, nici grații fi-

zice nu au fost cauza acelei simțiri, care a aruncat o umbră adâncă asupra vieții mele întregi. Eu nu cutez să-i dau nume și nu i-am dat nici când.

Adesea există lungi enigme matematice, pentru a căror deslegare îți trebuie o singură cifră cunoscută. Adesea un complex întreg de cauze se desleagă prin o singură cauză necunoscută încă. Astfel viața mea, ciudată și azi neexplicabilă pentru toți cunoscuții mei, nu are nici un înțeles fără tine.

Nu știu de ce tu ești o parte întregitoare a tuturor gândurilor mele, nici mă preocupă s'o știu, căci nu mi-ar folosi la nimic; dar este o legătură cu tine neexplicabilă de nu între viața ta și a mea, dar de sigur între a mea și tot ce te atinge pe tine, între a mea și resuflarea ta pe pământ.

Veronică — e întâia dată că-ți scriu pe nume și cutez a'l pune pe hârtie — nu voi să-ți spun, dar tu nu știi, nici poți ști cât te-am iubit, cât te iubesc. Atât de mult încât mai lesne aș înțelege o lume fără soare, decât pe mine fără ca să te iubesc.

Tu nu m'ai făcut fericit, și poate că nu sunt nici capabil de a fi, tu nu m'ai făcut nici atât de nefericit, încât să mă nimicesc, dar ceea ce era mai adânc ascuns în sufletul meu, privirea ta l-a scos la lumina zilei. Văzându-te am știut că tu ești singura ființă în lume, care în mod fatal, fie că vreau eu, fie că nu voiesc, are să determine întreaga mea viață...." (Ms 2279, 88; reproducă și la Torouțiu, IV, 136, cu mici greșeli de lectură). Că iubirea această n'a rămas atât de eterică până la sfârșit, e lucru omenesc, dar nu ne mai interesează. Eminescu s'a gândit serios să se însoare cu Veronica, dar și prietenii și împrejurările s'au opus.

Alte iubiri ale lui Eminescu, despre care se mai vorbește, a fost aceea pentru D-na Mite Kremnitz,

pentru care ar fi scris poezia „Atât de fragedă...“, pe care poetul o avea scrisă de mult, înainte de a o cunoaște pe D-na Kremnitz.

Și în sfârșit acea pentru D-na Cleopatra Poenaru, născută Leca, pentru care a scris „Pe lângă plopii fără soț“ și care i-ar fi inspirat „Luceafărul“.

* * *

Din sanatoriul „Caritas“, Eminescu a fost trimis de către Maiorescu și alți amici ai poetului, în sanatoriul d-rului Leidesdorf din Ober-Döbling, lângă Viena. Prietenul și colegul de Universitate al lui Eminescu, Chibici-Răvneanu îl însoțește pe bolnav și în ziua de 2 Nov. 1883 telegrafiază lui Maiorescu: „Prin concursul Popasu internat imediat pacientul fu liniștit în drum“. (Originalul în posesia d-lui M. Negruzzi). Acolo este îngrijit și, încetul cu încetul Eminescu își revine în fire. Este vizitat între alții și de P. P. Carp, care se găsea atunci la Viena; Carp îi scrie în ziua de 17 Febr. lui Maiorescu: „Lieber Titus, Ich komme so eben von Döbling wo ich Eminescu gesehen habe. So viel ich urtheilen kann ist er noch nicht ganz geheilt. Das Auge ist noch etwas trübe, die Hände mager

Dragă Titus, Vin chiar acum dela Döbling, unde am văzut pe Eminescu. După cât pot judeca eu, nu este încă cu totul vindecat. Ochii îi sunt cam tulburi, mânilor slabe și degetele ascuțite; are și o oarecare sfială de a ieși din camera sa și anume fiindcă însoțitorul îl cam jenează și supără. Leidesdorf a vrut să-l ia la masă cu dânsul, dar el numai o singură dată a vrut să mănânce sus. În scurt sunt urmările conștiente și de aceea moralicește deprimante ale unei mari crize. Leidesdorf și Obersteiner consideră acestea drept convalescență și amândoi mi-au declarat că ar putea pleca

und die Finger zugespitzt, auch hat er eine gewisse Scheu aus seiner Stube heraus zu gehen und zwar weil die Begleitung ihn etwas geniert und ärgert. Leidesdorf hat ihn zu seinem Tisch heranziehen wollen, er hat aber ein einziges mal oben essen wollen. Kurz es sind die bewussten und darum moralisch niederdrückenden Nachwehen einer grossen Crisis. Leidesdorf und Obersteiner betrachten dieses als Reconvalescenz und haben mir beide erklärt er könnte sofort abreisen. Leite also das Nöthige ein und schicke Chibici hierher mit den nöthigen Propheten (?) Eminescu möchte am liebsten wieder nach Hause, ich habe ihm erklärt dass du und seine Freunde nicht dulden können ihn sofort wieder in den Strudel des Bukaresterleben hineinstürzen zu sehen und dass er absolut eine Erholungsreise antreten muss. Ganz der dein for ever P. P. Carp“ (Originalul în posesia d-lui M. Negruzzi).

imediat. Iea deci măsurile necesare și trimite aici pe Chibici cu mijloacele de trebuință. Eminescu ar vrea cel mai mult să se întoarcă acasă, eu i-am declarat că tu și prietenii săi nu puteți admite să-l vedeți azvârlindu-se iarăși în vârtoarea vieții bucureștene și că trebuie absolut să întreprindă un voiaj de distracție.

Câteva zile după această scrisoare, la 26 Febr. 1884, Chibici îl scoate din sanatoriu și îl iea într'un voiaj prin Italia, dar Eminescu nu era deplin restabilit. La 19 April Chibici îl aduce în Iași și telegrafiază lui Maiorescu: „Eminescu instalat la Pompiliu în drum a avut semne foarte suspecte de recidivă“. (Originalul la d-l M. Negruzzi). Nici în 20 Iunie, când îl vede Vlăhuță nu era încă cu mult mai bine. (Scrisoare către Maiorescu, Torouțiu, III, 124).

În Octombre este într'atâta restabilit, încât poate fi numit suplinitor de geografie la școala comercială din Iași, ca să poată câștiga ceva, căci tot timpul de când îi revenise conștiința îl chinuia gândul că nu poate câștiga ca să se întreție; sensibilitatea sa delicată, pe care numai cu încetul avea să i-o distrugă boala, îl făcea să sufere la gândul că alții cheltuesc pentru dânsul. În vara anului 1885 este trimis să facă băi la Liman, lângă Odessa, iar toamna, când se întoarce, este numit subbibliotecar la biblioteca la care fusese director. Boala însă face progrese repezi: scrisorile lui Chibici și Pompiliu din 30 April și 14 Mai 1886, (Torouțiu, III, 137 și IV, 188) dovedesc că Eminescu în această vreme era nebun.

Cura dela Repedea, în vara anului 1886, unde se găsea o instalație de hidroterapie, nu-i poate folosi la nimic, și în luna Noembre, după actul medico-legal al medicilor Bogdan și Iuliano, Eminescu este internat la ospiciul de alienați dela mănăstirea Neamțul. La începutul anului 1887, intervine o stare de remisiune, poetul recăpătându-și conștiința și simțul său de demnitate, care-l face să sufere iarăși că e nevoit să primească bani dela alții; în April părăsește mănăstirea și se duce în Botoșani, la sora sa Henrieta. Starea lui se înrăutățește din nou și în Iulie, după un consult cu medicii din

Iași, este trimis la băile din Hall, de unde în toamnă se întoarce într-o călătorie mai bine, iarăși la Botoșani. În primăvara anului 1888, Veronica Micle vine la el la Botoșani, îl ia și îl duce la București. Acum Parlamentul îi votase o recompensă națională de 250 lei pe lună. La București i se oferă colaborarea la ziarul conservator „România Liberă” iar mai târziu un grup de ziariști scot revista „Fântâna Blanduziei”, oferind direcția lui Eminescu. Spre sfârșitul anului însă, boala îi revine, așa în cât trebuie să fie din nou internat în sanatoriul „Caritas”, unde fusese internat și la prima izbucnire a bolii. La 15 Iunie, 1889, Eminescu moare.

* * *

Eminescu nu este numai cel mai mare poet pe care l-a produs neamul românesc, ci și în mod absolut unul din marii poeți ai literaturii universale. Și meritul său este poate mai mare decât al altor poeți celebri, de oarece el a apărut într-o literatură abia în formație și a trebuit să-și făurească singur instrumentul poeziei — limba literară, la care în alte țări au lucrat generații numeroase de talente.

Și pentru opera pe care a îndeplinit-o, soarta nu i-a acordat decât scurtul timp de treisprezece ani, de când se găsește pe sine până când încețază de a mai fi el.

Când privești cele 43 de caete păstrate la Academia Română, cu peste 15000 de pagini, rămâi uimit de extraordinara lui putere de muncă, dacă te gândești că în scurta vreme în care le-a acoperit cu scris mărunț și des, el a avut de luptat cu atâtea greutăți spre a-și asigura o viață chinuită și plină de lipsuri. Fără îndoială că Eminescu a trebuit să-și petreacă cea mai mare parte din viața sa, la masa lui de brad, cu condeiul în mână.

Simțul său de autocritică, extrem de fin, îl făcea să fie veșnic nemulțumit de ceea ce crea și veșnic să încerce a găsi o altă formă, care să corespundă viziunii sale interioare. O poezie odată așternută pe hârtie, era neconținut refăcută și corectată. Astfel de ex. poezia „Despărțire“ a fost refăcută de 15 ori, poetul încercând când forma strofică în versuri de 9 și 8 silabe, când versuri de 7 și 6 silabe, când versuri lungi de 13 și 14 silabe. Sonetul „Veneția“ a fost refăcut de 19 ori.

Ca să ajungă la cunoscutul vers din „Luceafărul“: „O prea frumoasă fată“, a încercat următoarele forme: „O luminoasă fată“, „Fecioară prea curată“, „O pasere de fată“, „Un giuvaer de fată“, „Un ghiocel de fată“, „O dalie de fată“, „Un vlăstar de fată“, „O mult frumoasă fată“, „Un grângure de fată“, „Un soiu frumos de fată“.

Când nu ajungea să fie mulțumit, părăsea poezia oricâți ani ar fi lucrat la ea. Astfel la o poemă intitulată „Gemenii“, pe care n'a publicat-o nici odată, el a lucrat cel puțin cinci, dacă nu șase ani; din ea a publicat numai un fragment, cu titlul „Rugăciunea unui Dac“. Dacul care își cere dela Zamolxe totală nimicire în această poezie, este nefericitul rege Sarmis, îndurerat de trădarea lo-godniciei sale Tomiris.

Dar caetele nu cuprind numai poezii; ele ne arată că Eminescu n'a fost numai un poet îndrăgostit de arta lui, ci și un intelectual care râvnea cu pasiune să cunoască totul: filosofie, economie politică, finanțe, statistică, istorie, filologie și științele exacte: biologia, fizica și chiar matematicile.

1870—1883

VENERE ȘI MADONĂ

Idealul pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai este,
Lume ce gândea în basme și vorbea în poezii,
O! te văd, te-aud, te cuget, tânără și dulce veste
Dintr'un cer cu alte stele, cu-alte raiuri, cu alți zei.

- 5 Venere, marmură caldă, ochiu de piatră ce scânteie,
Braț molatic ca gândirea unui împărat poet,
Tu ai fost divinizarea frumuseții de femeie,
A femeii, ce și astăzi tot frumoasă o revăd.

- Rafael, pierdut în visuri ca într'o noapte înstelată,
10 Sufletu 'mbătat de raze și d' eterne primăveri,
Te-a văzut și-a visat raiul cu grădini îmbalsamate,
Te-a văzut plutind regină pîntre îngerii din ceriu.

- Și-a creat pe pânză goală pe Madona Dumnezeie
Cu diademă de stele, cu surisul blând, vergin,
15 Fața pală 'n raze blonde, chip de înger, dar femeie,
Căci femeia-i prototipul îngerilor din senin.

- Astfel eu, pierdut în noaptea unei vieți de poezie,
Te-am văzut, femeie stearpă, fără suflet, fără foc,
Și-am făcut din tine-un înger, blând ca ziua de magie,
20 Când în vicața pustiită ride-o rază de noroc.

Am văzut fața ta pală de o bolnavă beție,
Buza ta învinetită de-al corupției mușcat,
Și-am svârlit asupra-ți, crudo, vâlul alb de poezie
Și paloarei tale raza inocenței eu i-am dat.

25 Ți-am dat palidele raze ce 'ncunjoară cu magie
Fruntea îngerului-geniu, îngerului-ideal,
Din demon făcui o sântă, dintr'un chicot, simfonie,
Din ochirile-ți murdare, ochiu-aurorei matinal.

Dar azi vâlul cade, crudo! dismeșit din visuri sece,
30 Fruntea mea este trezită de a buzei tale 'nghet
Și privesc la tine, demon, și amoru-mi stins și rece
Mă învață cum asupra-ți eu să caut cu dispreț!

Tu îmi pari ca o bacantă, ce-a luat cu 'nșelăciune
De pe-o frunte de fecioară mirtul verde de martir,
35 O fecioară a cărei suflet era sânt ca rugăciunea,
Pe când inima bacantei e spasmotic, lung delir.

O, cum Rafael creat-a pe Madona Dumnezeie,
Cu diadema-i de stele, cu surisul blând, vergin,
Eu făcut-am zeitate dintr'o palidă femeie,
40 Cu inima stearpă, rece și cu suflet de venin!

Plângi, copilă? — C'o privire umedă și rugătoare
Poți din nou sdrobi și frânge apostat' inima mea?
La picioare-ți cad și-ți caut în ochi negri-adânci
ca marea
Și sărut a tale mâne și-i întreb de poți ierta.

⁴⁵ Șterge-ți ochii, nu mai plânge!... A fost crudă
 'nvinuirea,
A fost crudă și nedreaptă, fără razem, fără fond.
Suflete! de-ai fi chiar demon, tu ești sântă prin iubire,
Și ador pe acest demon cu ochi mari, cu părul blond.

EPIGONII

Când privesc zilele de-aur a scripturelor române,
Mă cufund ca într'o mare de visări dulci și senine
Și în jur parcă-mi colindă dulci și mândre primăveri,
Sau văd nopți ce 'ntind deasupra-mi oceanele de stele,
5 Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele,
Cu izvoare-ale gândirei și cu riuri de cântări.

Văd poeți, ce-au scris o limbă ca un fagure de miere:
Cichindeal gură de aur, *Mumulean* glas cu durere,
Prale firea cea întoarsă, *Daniil* cel trist și mic,
10 *Văcărescu* cântând dulce a iubirei primăvară,
Cantimir croind la planuri din cuțite și pahară,
Beldiman vestind în stihuri pe războiul inimic.

Lira de argint, *Sihleanu*, — *Donici* cuib de 'nțelepciune
Care, cum rar se întâmplă, ca să mediteze pune
15 Urechile ce-s pre lunge ori coarnele dela cerb;
Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată?
S'au dus toți, s'au dus cu toate pe o cale ne'nturnată,
S'a dus Pan, finul Pepei, cel isteț ca un proverb.

Eliad zidea din visuri și din basme seculare
20 Delta biblicelor sânte, profetilor amare;
Adevăr scădat în mite, sfinx pătrunsă de 'nțeles;

Munte cu capul de piatră de furtune detunată,
Stă și azi în fața lumii o enigmă ne 'splicată
Și veghiaz' o stâncă arsă dintre nouri de eres.

- 25 *Bolliac* cânta iobagul ș'a lui lanțuri de aramă;
L'ale țerei flamuri negre *Cârlova* oștirea chiamă,
În prezent vrăjește umbre dintr'al secolilor plan;
Și ca Byron, treaz de vântul cel selbatic al durerei,
Palid stinge — *Alecsandrescu* sânta candel' a sperărei,
30 Descifrând eternitatea din ruina unui an.

- Pe-un pat alb ca un lînțoliu zace lebăda murindă,
Zace palida vergină cu lungi gene, voce blândă, —
Vieța-i fu o primăvară, moarte-o părere de rău;
Iar poetul ei cel tânăr o privea cu îmbătare,
35 Și din liră curgeau note și din ochi lacrimi amare
Și astfel *Bolintineanu* începu cântecul său.

- Murășan* scutură lanțul cu-a lui voce ruginită,
Rumpe coarde de aramă cu o mână amorțită,
Chiamă piatra să învie ca și miticul poet,
40 Smulge munților durerea, brazilor destinul spune
Și bogat în sărăcia-i ca un astru el apune,
Preot deșteptărei noastre, semnelor vremii profet.

- Iar *Negruzzi* șterge colbul de pe cronice bătrâne,
Căci pe mucedele pagini stau domniile române,
45 Scrise de mâna cea veche a 'nvățaților mireni;
Moaie pana în coloarea unor vremi de mult trecute,
Zugrăvește din nou iarăși pânzele posomorite,
Ce-arătau faptele crunte unor domni tirani, vicleni.

- Ș' acel rege al poeziei, vecinic tânăr și ferice,
 50 Ce din frunze îți doinește, ce cu fluierul îți zice,
 Ce cu basmul povestește --- veselul *Alecsandri*,
 Ce 'nșirând mărgăritare pe a stelei blondă rază,
 Acum secolii străbate, o minune luminoasă,
 Acum ride printre lacrimi, când o cântă pe *Dridri*;
- 55 Sau visând o umbră dulce cu de-argint aripe albe,
 Cu doi ochi ca două basme mistice, adânce, dalbe,
 Cu zimbirea de vergină, cu glas blând, duios, încet,
 El îi pune pe-a ei frunte mândru diadem de stele,
 O așează 'n tron de aur să domnească lumi rebele
 60 Și iubind-o fără margini, scrie: „*visul de poet*”;

- Sau visând cu doina tristă a voinicului de munte,
 Visul apelor adânce și a stâncelor cărunte,
 Visul selbelor bătrâne de pe umerii de deal,
 El deșteaptă 'n sinul nostru dorul țerei cei străbune,
 65 El revoacă 'n dulci icoane a istoriei minune,
 Vremea lui Ștefan cel mare, zimbrul sombru și regal.
- * * * * *

- Iară noi? noi, epigonii?... Simțiri reci, arfe sdrobite,
 Mici de zile, mari de patimi, inimi bătrâne, urite,
 Măști rizânde, puse bine pe-un caracter inimic;
 70 Dumnezeuul nostru: umbră; patria noastră: o frază;
 În noi totul e spoială, totu-i lustru fără bază:
 Voi credeți în scrisul vostru, noi nu credem în nimic!

Și de-aceea spusa voastră era sântă și frumoasă,
 Căci de minți era gândită, căci din inimi era scoasă,

75 Inimi mari, tinere încă, deși voi sunteți bătrâni.
S'a întors mașina lumii, cu voi *viitorul* trece;
Noi suntem iarăși *trecutul*, fără inimi, trist și rece;
Noi în noi n'avem nimica, totu-i calp, totu-i străin!

Voi, pierduți în gânduri sânte, convorbeați cu idealuri;
80 Noi cârpim cerul cu stele, noi mănjim marea cu valuri,
Căci al nostru-i sur și rece, — marea noastră-i de îngheț.
Voi urmați cu răpejune cugetările regine,
Când plutind pe aripi sânte pîntre stelele senine,
Pe-a lor urme luminoase voi asemenea mergeți.

85 Cu-a ei candelă de aur palida înțelepciune,
Cu zimbirea ei regală, ca o stea ce nu apune,
Lumina a vieții voastre drum de roze semănat.
Sufletul vostru, un înger; inima voastră, o liră,
Ce la vîntul cald ce-o mișcă, cântări molcome respiră;
90 Ochiul vostru vedea în lume de icoane un palat.

Noi? Privirea scrutătoare ce nimica nu visează,
Ce tablourile minți, ce simțirea simulează,
Privim reci la lumea asta — vă numim vizionari.
O convenție e totul; ce-i azi drept, mâne-i minciună;
95 Ați luptat luptă deșartă, ați vînat țintă nebună.
Ați visat zile de aur pe-astă lume de amar.

„Moartea succede vieții, viața succede la moarte“,
Alt sens n'are lumea asta, n'are alt scop, altă soarte;
Oamenii din toate cele fac icoană și simbol;
100 Numesc sânt, frumos și bine ce nimic nu însemnează,
Impărtesc a lor gândire pe sisteme numeroase
Și pun haine de imagini pe cadavrul trist și gol.

Ce e cugetarea sacră? Combinare măiestrită
Unor lucruri n'esistente; carte tristă și 'ncălcită
105 Ce mai mult o încifrează cel ce vra a descifra.
Ce e poezia? Inger palid cu priviri curate,
Voluptos joc cu icoane și cu glasuri tremurate,
Straiu de purpură și aur peste țărâna cea grea.

Remâneți dară cu bine, sânte firi vizionare,
110 Ce făceați valul să cânte, ce puneți steua să sboare,
Ce creați o altă lume pe-astă lume de noroiu;
Noi reducem *tot* la pravul azi în noi, mâni în ruină,
Proști și genii, mic și mare, sunet, sufletul, lumină —
Toate-s praf... *Lumea-i cum este...* și ca dânsa
suntem noi.

MORTUA EST!

Făclie de veghe pe umezi morminte,
Un sunet de clopot în orele sfinte,
Un vis ce își moaie aripa 'n amar,
Astfel ai trecut de al lumii otar.

5 Trecuta-i când ceru-i câmpie senină,
Cu riuri de lapte și flori de lumină,
Când norii cei negri par sombre palate
De luna regină pe rând vizitate.

Te văd ca o umbră de-argint strălucită
10 Cu-aripi ridicate la ceruri pornită,
Suind, palid suflet, a norilor schele
Pin ploaia de raze, ninsoare de stele.

O rază te 'nalță, un cântec te duce
Cu brațele albe pe piept puse cruce,
15 Când torsul s'aude l'al vrăjilor caier
Argint e pe ape și aur în aer.

Văd sufletu-ți candid pin spațiu cum trece:
Privesc apoi lutul remas... alb și rece,
Cu haina lui lungă culcat în sicriu,
20 Privesc la surisu-ți remas încă viu.

Și 'ntreb al meu suflet rânit de 'ndoială,
De ce-ai murit, înger cu fața cea pală?
Au nu ai fost jună, n'ai fost tu frumoasă?
Te-ai dus spre a stinge o stea radioasă?

25 Dar poate acolo să fie castele
Cu arcuri de aur zidite din stele,
Cu riuri de foc și cu poduri de-argint,
Cu țermuri de smirnă, cu flori care cânt;

Să treci tu prin ele, o sfântă regină
30 Cu păr lung de raze, cu ochi de lumină,
In haină albastră stropită cu aur,
Pe fruntea ta pală cunună de laur.

O, moartea e-un chaos, o mare de stele,
Când vieța-i o baltă de vise rebele;
35 O, moartea-i un secol cu sori înflorit,
Când vieța-i un basmu pustiu și urît. —

Dar poate... o! capu-mi pustiu cu furtune!
Gândirile-mi rele zugrăm cele bune.
Când sorii se sting și când stelele pică,
40 Imi vine a crede că *toate-s nimică.*

Se poate ca bolta de sus să se spargă,
Să cadă nimicul cu noaptea lui largă,
Să văd cerul negru că lumile-și cerne
Ca prăzi *trecătoare* a morții *eternă...*

45 Ş'atunci, de-a fi astfel... atunci în vecie
Suflarea ta caldă ea n'o să învie,
Atunci graiu-ţi dulce în veci este mut...
Atunci acest înger n'a fost decât lut.

Şi totuşi, ţărănă frumoasă şi moartă,
50 De racla ta razim eu arfa mea spartă
Şi moartea ta n'o plâng, ci *mai* fericesc
O rază fugită din chaos lumesc.

Ş'apoi... cine ştie de este mai bine
A fi sau a nu fi... dar ştie oricine
55 Că ceea ce nu e, nu simte dureri
Şi *multe* dureri-s, puţine plăceri.

A fi? Nebunie şi tristă şi goală;
Urechea te minte şi ochiul te 'nşală;
Ce-un secol ne zice, ceilalţi o deszic.
60 *Decât un vis sarbăd, mai bine nimic.*

Văd vise 'ntrupate gonind după vise,
Păn' dau în morminte ce-aşteaptă deschise,
Şi nu ştiu gândirea-mi în ce să o stâng:
Să rid ca nebunii? Să-i blestem? Să-i plâng?

65 *La ce?... Oare totul nu e nebunie?*
Au moartea ta, înger, de ce fu să fie?
Au e *sens* în lume? Tu chip zimbitor,
Trăit-ai anume ca astfel să mori?
De e sens într'asta, e 'ntors şi ateu,
70 Pe palida-ţi frunte nu-i scris Dumnezeu.

ÎNGER DE PAZĂ

Când sufletu-mi noaptea veghea în estaze,
Vedeam ca în vis pe-al meu înger de pază,
Încins cu o haină de umbre și raze,
C'asupra-mi c'un zimbet aripele-a 'ntins;
5 Dar cum te văzui într'o palidă haină,
Copilă cuprinsă de dor și de taină,
Fugi acel înger de ochiu-ți învins.

Ești demon, copilă, că numai c'o zare
Din genele-ți lunge, din ochiul tău mare
10 Făcuși pe-al meu înger cu spaimă să sboare,
El, veghea mea sfântă, amicul fidel?
Ori poate!... O 'nchide lungi genele tale,
Să pot recunoaște trăsurile-ți pale —
Căci tu — *tu ești el.*

N O A P T E A

Noaptea potolit și vânăț arde focul în cămin;
Dintr'un colț pe-o sofă roșă eu în fața lui privesc,
Păn' ce mintea îmi adoarme, păn' ce genele-mi clipesc;
Lumânarea-i stinsă 'n casă... somnu-i cald, molatic, lin.

5 Atunci tu prin întuneric te apropii surizindă,
Albă ca zăpada iernei, dulce ca o zi de vară;
Pe genunchi îmi șezi, iubito, brațele-ți îmi înconjoară
Gâtul... iar tu cu iubire privești fața mea pâlindă.

Cu-ale tale brațe albe, moi, rotunde, parfumate,
10 Tu grumazul mi-l înlănțui, pe-al meu piept capul
[ți-l culci;

Ș'apoi ca din vis trezită, cu mânuțe albe, dulci
De pe fruntea mea cea tristă tu dai vițele 'ntr'o parte,

Netezești încet și leneș fruntea mea cea liniștită
Și gândind că dorm, șireato, apeși gura ta de foc
15 Pe-ai mei ochi închiși ca somnul și pe frunte-mi
[în mijloc,
Și surizi, cum ride visul într'o inimă 'ndrăgită.

O! desmiardă, păn' ce fruntea-mi este netedă și lină,
O! desmiardă, păn' ești jună ca lumina cea din soare,
Păn' ești clară ca o rouă, păn' ești dulce ca o floare.
20 Păn' nu-i fața mea sbârcită, păn' nu-i inima bătrână.

EGIPTUL

Nilul mișcă valuri blonde pe câmpii cuprinși de Maur,
Peste el cerul d'Egiptet desfăcut în foc și aur;
Pe-a lui maluri gălbii, șese, stuful crește din adânc,
Flori, juvaeruri în aer, scipesc tainice în soare,
5 Unele-albe, nalte, fragezi, ca argintul de ninsoare,
Alte roșii ca jeratec, alte-albastre, ochi ce plâng.

Și prin tufele de mături, ce cresc verzi, adânce, dese,
Păseri îmblânzite 'n cuiburi distind penele alese,
Cîrîpînd cu ciocu 'n soare, gugiulindu-se cu-amor.
10 Innecat de vecinici visuri, resărit din sfinte-izvoară,
Nilul mișc' a lui legendă și oglinda-i galben-clară
Cătră marea liniștită ce înneacă a lui dor.

De-a lui maluri sunt unite câmpii verzi și țeri ferice;
Memfis colo 'n departare, cu zidirele-i antice,
15 Mur pe mur, stîncă pe stîncă, o cetate de giganți.
Sunt gândiri arhitectonici de-o grozavă măreție!
Au zidit munte pe munte în antica lor trufie,
I-a 'mbrăcat cu-argint ca 'n soare să lucească în-
[tr'un lanț

Și să pară resărită din visările pustiei,
20 Din nisipuri argintoase în mișcarea vijeliei,

Ca un gând al mării sfinte, reflectat de cerul cald
Ș' aruncat în departare... Colo se ridic trufașe
Și eterne ca și moartea piramidele-uriaeșe,
Racle ce încap în ele epopea unui scald.

- 25 Se 'nserează... Nilul doarme și ies stelele din strungă,
Luna 'n mare își aruncă chipul și prin nori le-alungă.
Cine-a deschis piramida și 'năuntru a intrat?
Este regele: În haină de-aur roș și pietre scumpe
El intră să vad' acolo tot trecutul. — I se rumpe
30 A lui suflet când privește peste-al vremurilor vad.

În zădar guvernă regii lumea cu înțelepciune,
Se 'nmulțesc semnele rele, se 'mputin faptele bune;
În zădar caut' al vieței înțeles nedeslegat.
Iese 'n noapte... ș'a lui umbră lungă 'ntins se des-
[fășoară
35 Pe-ale Nilului lungi valuri — Astfel pe-unde de po-
[poară
Umbra gândurilor regii se aruncă 'ntunecat.

- Ale piramidei visuri, ale Nilului reci unde,
Ale trestiilor sunet ce sub luna ce pătrunde
Par a fi snopuri gigantici de lungi sulite de-argint,
40 Toat'a apei, a pustiei și a nopții măreție
Se unesc să 'mbrace mândru veche-acea împărăție,
Să învie în deșerturi șir de visuri ce te mint.

- Riul sfânt ne povestește cu-ale undelor lui gure
De-a izvorului său taină, despre vremi apuse, sure;
45 Sufletul se'mbată'n visuri care-alunecă în sbori.

Palmii risipiți în crânguri auriți de-a lunii rază,
Naltă sveltele lor trunchiuri. — Noaptea-i clară, lu-
[minoasă,
Unde visează spume, ceriurile 'nșiră nori.

Și în templele mărețe, colonade 'n marmuri albe,
50 Noaptea zeii se preîmblă în vestmintele lor dalbe,
Ș'ale preoților cântec sună 'n arfe de argint;
Și la vântul din pustie, la răcoarea nopții brună,
Piramidele din creștet aiurind și jalnic sună
Și sălbatec se plâng regii în giganticul mormânt.

55 În zidirea cea antică, sus în frunte-i turnul maur.
Magul priivea pe gânduri în oglinda lui de aur
Unde-a ceriului mii stele ca 'ntr'un centru se adun;
El în mic privește-acolo căile lor tănuite
Și cu varga zugrăvește drumurile lor găsite:
60 Au aflat sâmburul lumii, tot ce-i drept, frumos
[și bun.

Și se poate ca spre răul unei ginți efeminate,
Regilor pătați de crime, preoțimei desfrânate,
Magul, paza răzbunărei, a cetit semnul întors;
Ș'atunci vântul ridicat-a tot nisipul din pustiuri,
65 Astupând cu el orașe, ca gigantice sicriuri
Unei ginți ce fără vieată 'ngreua pământul stors.

Uraganu-acum aleargă păn' ce caii lui îi crapă
Și în Nil numai deșertul nisipișul și-l adapă,
Așternându-l peste câmpii cei odată înfloriți.

70 Memfis, Teba, țara 'ntreagă coperită-i de ruine,
Prin deșert străbat selbateg mari familii beduine,
Sorind vieața lor de basme pe câmpie răsipiți.

Dar ș'acum turburând stele pe-ale Nilului lungi unde,
Noaptea flamingo cel roșu apa 'ncet, încet pătrunde,
75 Ș'acum luna argintește tot Egiptul antic;
Ș'atunci sufletul visează toat' istoria străveche,
Glasuri din trecut străbate l'a prezentului ureche,
Din a valurilor sfadă prorociri se aridic.

Ș'atunci Memfis se înalță, argintos gând al pustiei,
80 Inchezare măiestrită din suflarea vijeliei...
Beduini ce stau în lună, o minune o privesc,
Povestindu-și basme mândre îmbrăcate 'n flori și stele,
De orașul care iese din pustiile de jele;
Din pământ și de sub mare s'aud sunete ce cresc.

85 Marea 'n fund clopote are care sună 'n orice noapte,
Nilu 'n fund grădine are, pomi cu mere de-aur coapte;
Sub nisipul din pustie cufundat e un popor,
Ce cu-orașele-i deodată se trezește și se duce
Sus în curțile din Memfis, unde 'n săli luminează luce;
90 Ei petrec în vin și 'n chiot orice noapte pân în zori.

CUGETĂRILE SERMANULUI DIONIS.

Ah, garafă pântecoasă, doar de sfeșnic mai ești bună!
Și mucoasa lumânare sfârâind săul și-l arde
Și 'n această sărăcie, te inspiră — cântă barde,
Bani n'am mai văzut de-un secol, vin n'am mai băut
[de-o lună.

5 Un regat pentr'o țigară, s'împlu norii de zăpadă
Cu himere! — Dar de unde? Scârție de vânt fereasta,
În pod miaună motanii — la curcani vânătă-i creasta
Și cu pasuri melancolici meditând împlă 'n ogradă.

Uh! ce frig... îmi văd suflarea — și căciula cea de oaie
10 Pe urechi am tras-o sdravăn — iar de coate nici că-mi
[pasă,
Ca țiganul care bagă degetul prin rara casă
De năvod — cu-a mele coate eu cerc vremea de se
[nmoaie.

Cum nu sunt un șoarec, Doamne, — măcar totuși
[are blană,
Mi-aș mânca cărțile mele — nici că mi-ar păsa de ger...
15 Mi-ar părea superbă, dulce, o bucată din Homer,
Un palat, borta 'n părete și nevasta — o icoană.

Pe păreți cu colb, pe podul cu lungi pânze de painjen
Roiesc ploșnițele roșii, de ți-i drag să te-uiți la ele!
Greu li-i de mindir de paie și apoi din biata-mi piele
20 Nici că au ce să mai sugă. — Intr'un roiu mai de
[un stânjen]

Au ieșit la promenadă — ce petrecere gentilă!
Ploșnița ceea-i bătrână, cuvios în mers pășește;
Cela-i cavalier... e iute... oare știe franțuzește?
Cea ce 'ncunjură mulțimea, e-o romantică copilă.

25 Bruh! mi-i frig. — Iată pe mână cum codește-un
[negru purec;
Să-mi moi degetul în gură — am să-l prind — ba
[las săracul!
Pripășit la vr-o femeie, știu că ar vedea pe dracul,
Dară eu — ce-mi pasă mie — bietul „îns“ la ce să-l
[purec?

Și motanul toarce 'n sobă — de blazat ce-i. — Mai
[motane,
30 Vino 'ncoa să stăm de vorbă, unice amic și ornic.
De-ar fi 'n lume-un stat de mâte, zeu că 'n el
[te-aș pune vornic,
Ca să știi și tu odată, boeria ce-i, sermane!

Oare ce gândește hâtrul de stă ghem și toarce 'ntruna?
Ce idei se 'nșiră dulce în mâteasca-i fantazie?
35 Vr-o cucoană cu-albă blană cu amoru-i îl îmbie,
Rendez-vous i-a dat în șură, ori în pod, în găvăună?

De-ar fi 'n lume numai mâte - tot poet aş fi? Tot una:
Mieunând în ode nalte, tragic miorlăind — un Garrick,
Ziua tologit în soare, pândind cozile de şoaric.
40 Noaptea 'n pod, cerdac şi streşini heinizând duios
[la lună.

Filosof de-aş fi — simţirea-mi ar fi vecinic la aman!
În prelegeri populare idealele să apăr
Şi junimei generoase, domnişoarelor ce scapăr
Le arăt că lumea vis e — un vis sarbăd — de motan.

45 Sau ca popă colo 'n templul, închinat fiinţei, care
După chip ş'asemănare a creat mătescul neam,
Aş striga: o motănime! motănime! Vai... Haram
De-al tău suflet, motănime, nepostind postul cel mare.

Ah! Sunt pintre voi de-aceia, care nu cred tabla legii,
50 Fîrea mai presus de fire, mîntea mai presus de minte,
Ce destinul motănimei îl desfăşură 'nainte!
Ah! atei nu tem ei iadul ş'a lui duhuri — liliecii?

Anathema sit! Să-l scuipe oricare motan detreabă,
Nu vedeţi ce 'ntelegciune e 'n făptura voastră chiară?
55 O motani fără de suflet! — La sgâriet el v'a dat ghiară
Şi la tors v'a dat musteţe — vreţi să-l pipăiţi cu laba?

Ii! că în clondir se stinge căpetelul de lumină!
Moşule, mergi de te culcă, nu vezi că s'a 'ntunecat?
Să visăm favori şi aur, tu 'n cotlon şi eu în pat.
60 De-aş putea să dorm încalea — Somn, a gândului
[odină,

O, acopere ființa-mi cu-a ta mută armonie!
Vino somn — ori vino moarte. Pentru mine e tot una;
De-oiu petrece 'ncă cu mâte și cu pureci și cu luna,
Or de nu — cui ce-i aduce? — Poezie — sărăcie!

ÎNGER ȘI DEMON

Noaptea în Doma întristată, prin lumini îngălbenite
A făclielor de ceară care ard lângă altare —
Pe când bolta în fundul Domei stă întunecoasă, mare,
Nepătrunsă de ochii roșii de pe mucuri ostenite,

5 În biserica pustie, lângă arcul în părete,
Genunchiată stă pe trepte o copilă ca un înger;
Pe-a altarului icoană în de raze roșii frângeri,
Palidă și mohorâtă maica Domnului se vede.

O făclie e înfiptă într'un stâlp de piatră sură;
10 Lucii picături de smoală la pământ cad sfârâind
Și cununi de flori uscate fâșâesc amirosind
Ș'a copilei rugăciune tainic șopotit murmură.

Cufundat în întuneric, lâng' o cruce mărmurită,
Intr'o umbră neagră, deasă, ca un demon *El* veghiază,
15 Coatele pe brațul crucii le destinde și le-așază,
Ochii cufundați în capu-i, fruntea tristă și ncrețită.

Și bărbia lui s'apasă de al pietrei umăr rece,
Părul său negru ca noaptea peste-al marmurei
[braț alb;

Abia candela cea tristă cu refectul ei roz-alb
20 Bland o rază mai aruncă ce peste-a lui față trece.

Ea un înger ce se roagă — *El* un demon ce visează;
Ea o inimă de aur — *El* un suflet apostat;
El în umbra lui fatală, stă 'ndărătnic răzemat —
La picioarele Madonei, tristă, sfântă *Ea* Veghiază.

25 Pe un mur înalt și rece de o marmură curată,
Albă ca zăpada iernei, lucie ca apa lină,
Se resfrânge ca 'n oglindă a copilei umbră plină —
Umbră ei, ce ca și dânsa stă în rugă 'ngenunchiată.

Ce-ți lipsește oare ție, blond copil cu-a ta mărire,
30 Cu de marmur' albă față și cu mâinile de ceară,
Văl — o negură diafană mestecată 'n stele; — clară
E privirea-ți inocentă sub a genelor umbrire;

Ce-ți lipsește să fii înger — aripi lungi și contelate.
Dar ce văd: Pe-a umbrei tale umeri vii ce se întinde?
35 Două umbre de aripe ce se mișcă tremurânde,
Două aripe de umbră cătră ceruri ridicate.

O, nu-i umbra ei aceea — este îngeru-i de pază;
Lângă marmura cea albă văd ființa-i aeriană.
Peste vieța-i inocentă, vieța lui cea sântă plană,
40 Lângă dânsa el se roagă, lângă ea îngenunchiază.

Dar de-i umbra ei aceea — atunci *Ea* un înger este,
Însă aripele-i albe lume' a le vedea nu poate;
Muri sfințiți de-a ominirei rugăciuni îndelungate
Văd aripele-i diafane și de dânsese dau veste.

45 Te iubesc! — era să strige demonul în a lui noapte,
Dară umbra 'naripată a lui buze le înmoaie,
Nu spre-amor — spre 'nchinăciune el genunchi-și în-
[covoaaie
Și ascultă dus din lume a ei dulci și timizi șoaapte.

Ea? — O fiică e de rege, blondă 'n diadem de stele
50 Trece 'n lume fericită, înger, rege și femeie;
El răscoală în popoare a distrugerei scânteie
Și în inimi pustiite samănă gândiri rebele.

Despărțiți de-a vieții valuri, între el și între dânsa
Veacuri sunt de cugetare, o istorie, un popor,
55 Câteodată — deși arare — se 'ntâlnesc, și ochii lor
Se privesc, par a se soarbe în dorința lor aprinsă.

Ochii ei cei mari, albastri, de blândețe dulci și moi,
Ce adânc pătrund în ochii lui cei negri furtunoși!
Și pe fața lui cea slabă trece-ușor un nour roș —
60 Se iubesc... Și ce departe sunt deolaltă amândoi!

A venit un rege palid și corona sa antică
Grea de glorie și putere, l'a ei poale-ar fi depus,
Pe-ale tronului covoare ea piciorul de-ar fi pus
Și în mâna-i înseprată, mâna ei îngustă, mică.

65 Dară nu — mute remas-au buzele-i abia deschise,
Mută inima în pieptu-i, mâna ei trasă 'ndărăt.
În a sufletului taină, ea iubea. Clar și încet,
Se ivea fața de demon fecioreștilor ei vise.

Ea-l vedea mișcând poporul cu idei reci, îndrăznețe;
70 Ce puternic e — gândi ea, cu-amoroasă dulce spaimă:
El prezentul îl răscoală cu-a gândirilor lui faimă
Contra tot ce grămădiră veacuri lungi și frunți mărețe.

El ades suit pe-o piatră cu turbare se 'nfășoară
In stindardul roș și fruntea-i aspră-adâncă, încrețită
75 Părea ca o noapte neagră de furtune-acoperită,
Ochii fulgerau și vorba-i trezea furia vulgară.

Pe un pat sărac asudă într'o lungă agonie
Tânărul. O lampă 'ntinde limb' avară și subțire,
Sfârâind în aer bolnav. — Nimeni nu-i știe de știre,
80 Nimeni soartea-i n'o 'mblânzește, nimeni fruntea nu-i
[mângâie.

Ah! acele gânduri toate îndreptate contra lumii,
Contra legilor ce-s scrise, contra ordinii 'mbrăcate
Cu-a lui Dumnezeu numire — astăzi toate-s îndreptate
Contra inimei murinde, sufletul vor să-i zugrume!

85 A muri fără speranță! Cine știe-amărăciunea
Ce-i ascunsă 'n aste vorbe? — Să te simți neliber, mic,
Să vezi marile-aspirații că-s reduse la nimic,
Că domnesc în lume rele, căror nu te poți opune,

C'opunându-te la ele, tu vieța-ți risipești —
90 Și când mori să vezi că 'n lume viețuit-ai *în zadar*:
O astfel de moarte-i iadul. Alte lacrimi, alt amar
Mai crud nici e cu putință. *Simți că nimica nu ești.*

Și acele gânduri negre mai nici a muri nu-l lasă.
Cum a intrat el în viață? Cât amor de drept și bine,
95 Câtă sinceră frăție adusese el cu sine?
Și resplata? — Amărîrea, care sufletu-i apasă.

Dar prin negurile negre, care ochii îi acopăr,
Se apropie-argintoasă umbra nalt' a unui înger,
Se așază lin pe patu-i; ochii lui orbiți de plângeri
100 Ea-i sărută. — De pe dâșii negurile se descopăr...

Este *Ea*. — C'o muluțămire adâncă, ne mai simțită,
El în ochii ei se uită. — Mândră-i de induioșere;
Ceasul ultim îi împacă toată viața-i de durere.
Ah! șoptește el pe moarte — cine ești ghicesc, iubită.

105 Am urmat pământul ista, vremea mea, viața, poporul,
Cu gândirile-mi rebele contra cerului deschis;
El n'a vrut ca să condamne pe demon, ci a trimis
Pre un înger să mă 'mpace, și 'mpăcarea-i... e amorul.

FLOARE ALBASTRĂ

„Iar te-ai cufundat în stele
Și în nori și 'n ceruri nalte?
De nu m'ai uita încalte,
Sufletul vieții mele.

5 În zadar riuri în soare
Grămădești 'n a ta gândire
Și câmpiile Asire
Și întunecata mare;

Piramidele 'nvechite
10 Urcă 'n cer vârful lor mare —
Nu căta în depărtare
Fericirea ta, iubite!“

Astfel zise mititica,
Dulce netezindu-mi părul,
15 Ah! ea spuse adevărul;
Eu am ris, n'am zis nimica.

„Hai în codrul cu verdeață,
Und' izvoare plâng în vale,
Stânca stă să se prăvale
20 În prăpastia măreață.

Acolo 'n ochiu de pădure,
Lângă bolta cea senină
Și sub trestia cea lină
Vom ședeă în foi de mure.

25 Și mi-i spune-atunci povești
Și minciuni cu-a ta guriță,
Eu pe-un fir de romăniță
Voiu cerca de mă iubești.

Și de-a soarelui căldură
30 Voiu fi roșie ca mărul,
Mi-oiu desface de-aur părul
Să-ți astup cu dânsul gura.

De mi-i da o sărutare,
Nime 'n lume n'a s'o știe,
35 Căci va fi sub pălărie —
Ș'apoi cine treabă are!

Când prin crengi s'a fi ivit
Luna 'n noaptea cea de vară,
Mi-i ținea de subsuoară,
40 Te-oi ținea de după gât.

Pe carare 'n bolți de frunze,
Apucând spre sat în vale,
Ne-om da sărutări pe cale,
Dulci ca florile ascunse.

45 Și sosind l'al porții prag,
Vom vorbi 'n întunecime;
Grija noastră n'aib'o nime,
Cui ce-i pasă că-mi ești drag?"

Inc'o gură — și dispăre...
50 Ca un stâlp eu stam în lună!
Ce frumoasă, ce nebună
E albastra-mi, dulce floare!

Și te-ai dus, dulce minune,
Ș'a murit iubirea noastră. —
55 Floare-albastră! floare albastră!...
Totuși este trist în lume!

ÎMPĂRAT ȘI PROLETAR

Pe bănci de lemn, în scunda tavernă mohorâtă,
Unde pătrunde ziua pîntre ferești murdare.
Pe lângă mese lunge, stătea posomorîtă,
Cu fețe 'ntunecoase, o ceată pribegită,
5 Copii săraci și sceptici ai plebei proletare.

Ah! — zise unul — spuneți că-i omul o lumină
Pe lumea asta plină de-amaruri și de chin?
Nici o scînteie ntrînsul nu-i candidă și plină,
Murdară este raza-i ca globul cel de tină,
10 Asupra cărui dînsul domnește pe deplin.

Spuneți-mi ce-i dreptatea? — Cei tari se îngrădiră
Cu-averea și mărirea în cercul lor de legi;
Prin bunuri ce furară, în veci vezi cum conspiră
Contra celor ce dînșii la lucru-i osândiră
15 Și le subjugă munca vieții lor întregi.

Unii plini de plăcere petrec a lor vieată,
Trec zilele voioase și orele surid,
In cupe vin de ambră, — iarna grădini, verdeată,
Vara petreceri, Alpui cu frunțile de ghiață; —
20 Ei fac din noapte ziuă și a zilei ochi închid.

Virtutea pentru dâșii ea nu există. Inșă
V'o predică, căci trebui să fie brațe tari,
A statelor greoaie cară trebuie 'mpinse
Și trebuiesc luptate războarele aprinșe,
5 Căci voi murind în sânge, ei pot să fie mari.

Și flotele puternice ș'armatele făloase,
Coroanele ce regii le pun pe fruntea lor,
Ș'acele milioane, ce în grămăzi luxoase
Sunt strinse la bogatul, pe cel sărac apasă,
0 Și-s supte din sudoarea prostitului popor.

Religia — o frază de dâșii inventată
Ca cu a ei putere să vă aplece 'n jug,
Căci de-ar lipsi din inimi speranța de resplată,
După ce-amar muncirăți mizeri vieța toată,
5 Ați mai purta osânda ca vita dela plug?

Cu umbre, care nu sunt, v'a 'ntunecat vederea
Și v'a făcut să credeți că veți fi resplătiți...
Nu! moartea cu vieța a stins toată plăcerea —
Cel ce în astă lume a dus numai durerea
0 Nimic n'are dincolo, căci morți sunt cei muriți.

Minciuni și fraze-i totul ce statele susține,
Nu-i ordinea firească ce ei a fi susțin;
Averea să le aperi, mărirea ș'a lor bine,
Ei brațul tău înarmă ca să lovești în tine,
5 Și pe voi contra voastră la luptă ei vă mân.

De ce să fiți voi sclavii milioanei nefaste,
Voi, ce din munca voastră abia puteți trăi?

De ce boala și moartea să fie partea voastră,
Când ei în bogăția cea splendidă și vastă
50 Petrec ca și în ceruri, n'au timp nici de-a muri?

De ce uitați că 'n voi e și număr și putere?
Când vreți, puteți prea lesne pământul să 'mpărțiți.
Nu le mai faceți ziduri unde să 'nchid' avere,
Pe voi unde să 'nchidă, când împinși de durere
55 Veți crede c'aveți dreptul și voi ca să trăiți.

Ei îngrădiți de lege, plăcerilor se lasă,
Și sucule cel mai dulce pământului i-l sug;
Ei chiamă 'n voluptatea orgiei sgomotoase
De instrumente oarbe a voastre fiici frumoase:
60 Frumșele-ne tineri bătrânii lor distrug.

Și de 'ntrebați atuncea, vouă ce vă rămâne?
Munca, din care dâșii se 'mbată în plăceri,
Robia vieața toată, lacrimi pe-o neagră pâne,
Copilelor pătate mizeria 'n rușine...
65 Ei tot și voi nimica; ei cerul, voi dureri!

De lege n'au nevoie, — virtutea e ușoară
Când ai ce-ți trebuiește... Iar legi sunt pentru voi,
Vouă vă pune lege, pedepse vă măsoară
Când mâna v'o întindeți la bunuri zimbitoare,
70 Căci nu-i iertat nici brațul teribilei nevoi.

Sdrobiți orânduieala cea crudă și nedreaptă,
Ce lumea o împarte în mizeri și bogăți!
Atunci când după moarte resplată nu v'așteaptă,

Faceți ca 'n astă lume să aibă parte dreaptă,
75 Egală fiecare, și să trăim ca frați!

Sfarmați statuea goală a Venerei antice,
Ardeți acele pânze cu corpuri de ninsori;
Ele stârnesc în suflet ideea neferice
A perfecției umane și ele fac să pice
30 In ghiarele uzurei copile din popor!

Sfarmați tot ce ațită inima lor bolnavă,
Sfarmați palate, temple, ce crimele ascund,
Svârliți statui de tirani în foc, să curgă lavă,
Să spele de pe pietre până și urma sclavă
85 Celor ce le urmează păn la al lumii fund!

Sfarmați tot ce arată mândrie și avere,
O! desbracați vieța de haina-i de granit,
De purpură, de aur, de lacrimi — de urît;
Să fie un vis numai, să fie o părere,
90 Ce făr' de patimi trece în timpul nesfârșit.

Zidiți din dărmături gigantici piramide
Ca un *memento mori* pe al istoriei plan;
Aceasta este arta ce sufletu-ți deschide
Naintea vecinicii, nu corpul gol ce ride
95 Cu mutra de vândută, cu ochiu vil și viclean.

O! aduceți potopul, destul voi așteptarăți
Ca să vedeți ce bine prin bine o să ias';
Nimic... Locul hienei îl luă cel vorbareț,
Locul cruzimii vechie, cel lin și pismătareț,
100 Formele se schimbară, dar răul a ramas.

Atunci vă veți întoarce la vremile-aurite,
Ce mitele albastre ni le șoptesc ades,
Plăcerile egale egal vor fi împărțite,
Chiar moartea când va stinge lampa vieții finite,
105 Vi s'a părea un înger cu părul blond și des.

Atunci veți muri lesne fără de-amar și grijă,
Feciori'-or trăi 'n lume cum voi ați viețuit,
Chiar clopotul n'a plânge cu limba lui de spijă
Pentru acel de care norocul avu grijă;
110 Nimeni de-a plânge n'are, el traiul și-a trăit.

Și boale ce mizeria ș'averea nefirească
Le nasc în oameni, toate cu 'ncetul s'or topi;
Va crește tot ce 'n lume este menit să crească,
Va bea pân' în fund cupa, pân' va vrea s'o sdrobească,
115 Căci va muri când nu va avea la ce trăi.

Pe malurile Seinei, în faeton de gală,
Cesarul trece palid, în gânduri adâncit;
Al undelor greu vuet, vuirea în granit
A sute d'echipajuri, gândirea-i n'o înșală.
120 Poporul loc îi face tăcut și umilit.

Zimbirea lui deșteaptă, adâncă și tăcută,
Privirea-i ce cetește în suflete-omenești,
Și mâna-i care poartă destinele lumești,
Cea grupă sdrențuită în cale-i o salută:
125 Mărire-i e în taină legată de acești.

Convins ca voi el este 'n nălțimea-i solitară
Lipsită de iubire, cum că principiul rău,
Nedreptul și minciuna al lumii duce frâu;
Istoria umană în veci se desfășoară,
130 Povestea-i a ciocanului ce cade pe ilău.

Și el — el vârful mândru al celor ce apasă —
Salută 'n a lui cale pe-apărătorul mut.
De ați lipsi din lume, voi cauza 'ntunecoasă
De resturnări mărețe, mărirea-i radioasă,
135 Cesarul, chiar Cesarul de mult ar fi căzut.

Cu ale voastre umbre nimica crezătoare,
Cu zimbetu-vă rece, de milă părăsit,
Cu mintea de dreptate și bine rizătoare,
Cu umbra voastră numai, puteri îngrozitoare,
140 La jugu-i el silește pe cei ce l-au urit.

.

Parisul arde 'n valuri, furtuna 'n el se scaldă,
Turnuri ca facle negre trăsnesc arzând în vânt,
Prin limbile de flacări, ce 'n valuri se frământ,
Răcnete, vuet de-arme pătrund marea cea caldă,
145 Evul e un cadavru — Paris al lui mormânt.

Pe stradele 'ncrușite de flacări orbitoare,
Suiți pe baricade de bulgări de granit,
Se mișcă batalioane a plebei proletare,
Cu cușme frigiene și arme lucitoare,
150 Și clopote de-alarmă resună răgușit.

Ca marmura de albe, ca ea nepăsătoare,
Prin aerul cel roșu, femeii trec cu-arme 'n braț,
Cu păr bogat și negru ce pe-umeri se coboară
Și sinii lor acopăr — e ură și turbare
155 In ochii lor cei negri ,adânci și deserați.

O! luptă-te 'nvălită în pletele-ți bogate,
Eroic este astăzi copilul cel pierdut!
Căci flamura cea roșă cu umbra-i de dreptate
Sfințește-a ta vieață de tină și păcate;
160 Nu! nu ești tu de vină, ci cei ce te-au vândut!

* * * * *

Scânteie marea lină și placele ei sure
Se mișc una pe alta ca pături de cristal
Prin lunce prăvălite; din tainica pădure
Apare luna mare câmpiilor azure,
165 Implându-le cu ochiul ei mândru, triumfal.

Pe undele încete își mișcă legăname
Corăbii învechite scheletele de lemn,
Trecând încet ca umbre — țin pânzele înflăte
In fața lunei care prin ele atunci străbate,
170 Și 'n roată de foc galbăn stă fața-i ca un semn.

Pe maluri sdrumicate de aiurirea mării
Cesaru 'ncă veghiază la trunchiul cel plecat
Al salciei pletoase — și 'ntinse-a apei arii
In cercuri fulgerânde se pleacă lin suflării
175 Al zefirului nopții și sună cadențat.

180
Ii pare că prin aer în noaptea înstelată,
Călcând pe vârf de codri, pe-a apelor măriri,
Trecea cu barba albă — pe fruntea 'ntunecată
Cununa cea de paie îi atârna uscată —

Moşneagul rege Lear.

Uimit privea Cesarul la umbra cea din nouri,
Prin creţi ai cărei stele lin tremurând transpar,
I se deschide 'n minte tot sensul din tablouri
A vieţii sclipitoare... A popoarelor ecouri
185 Par glasuri ce îmbracă o lume de amar:

„In orice om o lume îşi face încercarea,
Bătrânul Demiurgos se opinteşte 'n van;
In orice minte lumea îşi pune întrebarea
Din nou: de unde vine şi unde merge floarea
190 Dorinţelor obscure sădite în noian?

Al lumii 'ntregul sâmbur, dorinţa-i şi mărirea,
In inima oricărui i-ascuns şi trăitor,
Svârlire hazardată, cum pomu 'n înflorire
In orice floare 'ncearcă întreagă a sa fire,
195 Ci 'n calea de-a da roade cele mai multe mor.

Astfel umana roadă în calea ei înghiaţă,
Se petrifică unul în sclav, altu' împărat,
Acoperind cu noime sermana lui vieată
Şi arătând la soare-a mizeriei lui faţă —
200 Faţa — căci înţelesul i-acelaş la toţi dat.

În veci aceleași doruri mascate cu-altă haină,
Și 'n toată omenirea în veci acelaș om. —
În multe forme-apare a vieții crudă taină,
Pe toți ea îi înșală, la nime se distaină,
205 Dorinți nemărginite plântând într'un atom.

Când știi că visu-acesta cu moarte se sfârșește
Că 'n urmă-ți rămân toate astfel cum sunt, de dregi
Oricât ai drege 'n lume — atunci te obosește
Eterna alergare... ș'un gând te-ademeneste:
210 „Că vis al morți-eterne e vicața lumii întregi”.

FĂT-FRUMOS DIN TEIU

— Blanca, află că din leagăn
Domnul este al tău mire,
Căci născută ești, copilă,
Din nevrednică iubire.

5 Mâni în schit la Sfânta Ana
Vei găsi la cel din stele
Mângâierea vieții tale,
Mântuirea feței mele.

— Nu voiui, tată, să usuce
10 Al meu suflet tânăr, vesel;
Eu iubesc vânatul, jocul;
Traiul lumii alții lese-l.

Nu voiui părul să mi-l taie
Ce-mi ajunge la călcăie,
15 Să orbesc cetind pe carte
În fum vânat de tămăie.

— Știu mai bine ce-ți priește,
Las' de-a lumii orice gând,
Mâni în zori de zi pleca-vom
20 Cătră schitul vechiu și sfânt.

Ea aude — plânge. — Parcă
Îi venea să plece 'n lume,
Dusă de pustie gânduri
Și de-un dor fără de nume.

25 Și plângând înfrână calul,
Calul ei cel alb ca neua,
Îi netează mândra coamă
Și plângând își pune șeua.

S'avântă pe el și pleacă
30 Păru 'n vânturi, capu 'n piept.
Nu se uită înainte-i,
Nu privește îndărăpt.

Pe cărări pierdute 'n vale
Merge 'n codri fără' de capăt,
35 Când a serei raze roșii
Asfintind din ceruri scapăt.

Umbra 'n codri ici și colo
Fulgerează de lumine...
Ea trecea prin frunza 'n freamăt
40 Și prin murmur de albine;

În mijloc de codru-ajunse
Lângă teiul nalt și vechiu,
Unde-izvorul cel în vrajă
Sună dulce în urechi.

45 De murmur duios de ape
Ea trezit' atunci tresare,

Vede-un tânăr, ce alături
Pe-un cal negru stă călare:

Cu ochi mari la ea se uită,
50 Plini de vis, duioși, plutind,
Flori de teiu în păru-i negru
Și la șold un corn de-argint.

Și 'ncepu încet să sune
Fărmeceat și dureros —
55 Inima-i creștea de dorul
Al străinului frumos.

Părul lui i-atinge părul
Și atunci c' obrazul roș,
Ea apleacă gene lunge
60 Peste ochii cuvioși.

Iar pe buze-i trece un zimbet
Innecat, fărâncător,
Care gur'abia-i deschide
Cea uscată de amor.

65 Când cu totului râpită
Se 'ndoi spre el din șele,
El înceată din cântare
Și-i grăi cu graiu de jele;

Ș'o cuprinde de calare.
70 Ea se apără c'o mână,
Însă totuși lui se lasă,
Simte inima că-i plină.

Și pe umărul lui cade
Al ei cap cu fața 'n sus;
75 Pe când caii pasc alături,
Ea-l privea cu suflet dus.

Numai murmurul cel dulce
Din izvorul fărâncat
Asurzește melancolic
80 A lor suflet îmbătat.

Lun' atunci din codri iese,
Noaptea toată stă s'o vadă,
Zugrăvește umbre negre
Pe câmp alb ca de zapadă.

5 Și mereu ea le lunguește
Și urcând pe cer le mută,
Dar ei trec, se pierd în codri
Cu viața lor pierdută.

La castel în poartă calul
90 Stă a doua zi în spume,
Dar frumoasa lui stăpână
A ramas pierdută 'n lume.

MELANCOLIE

Părea că pîntre nouri s'a fost deschis o poartă,
Prin care trece albă regina nopții moartă. —
O dormi, o dormi în pace pîntre făclii o mie
Și în mormânt albastru și 'n pânze argintie,
5 În mausoleu-ți mândru, al cerurilor arc,
Tu adorat și dulce al nopților monarc!
Bogată în întinderi stă lumea 'n promoroacă,
Ce sate și câmpie c'un luciu vâl îmbracă;
Văzduhul scânteiază și ca unse cu var
0 Lucesc zidiri, ruine pe câmpul solitar.
Și țintirimul singur cu strâmbe cruci veghiază,
O cucuvaie sură pe una se așază,
Clopotnița trosnește, în stâlpi izbește toaca,
Și străveziul demon prin aer când să treacă,
5 Atinge 'ncet arama cu zimți-aripei sale
De-auzi din ea un vaier, un aiurit de jale.

Biserica 'n ruină.

Stă cuvioasă, tristă, pustie și bătrână,
Și prin fereste sparte, prin uși țiue vîntul —
0 Se pare că vrăjește și că-i auzi cuvîntul —
Năuntru ei pe stâlpi-i, păreți, iconostas,
Abia conture triste și umbre au ramas;
Drept preot toarce-un greer un gând fin și obscur,
Drept dascal toacă cariul sub învechitul mur.

- 25 Credința zugrăvește icoanele 'n biserici —
 Și 'n sufletu-mi pusese poveștile-i feerici,
 Dar de-ale vieții valuri, de al furtunei pas
 Abia conture triste și umbre-au mai ramas.
 In van mai caut lumea-mi în obositul creier,
30 Căci răgușit, tomnatec vrăjește trist un greer ;
 Pe inima-mi pustie zadarnic mâna-mi țiu,
 Ea bate ca și cariul încet într'un sicriu.
 Și când gândesc la vieța-mi, îmi pare că ea cură
 Încet repovestită de o străină gură,
35 Ca și când n'ar fi vieța-mi, ca și când n'aș fi fost.
 Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost,
 De-mi țin la el urechea — și rid de câte ascult
 Ca de dureri străine?... Parc'am murit de mult.

CRĂIASA DIN POVEȘTI

Neguri albe, strălucite
Naște luna argintie,
Ea le scoate peste ape,
Le întinde pe câmpie;

5 S'adun' flori în șezătoare
De painjen tort să rumpă,
Și anină 'n haina nopții
Boabe mari de piatră scumpă.

Lângă lac, pe care norii
10 Au urzit o umbră fină,
Ruptă de mișcări de valuri
Ca de bulgări de lumină,

Dându-și trestia 'ntr'o parte,
Stă copila lin plecată,
15 Trandafiri aruncă roșii
Peste unda fărmeacă.

Ca să vad' un chip, se uită
Cum aleargă apa 'n cercuri,
Căci vrăjit de mult e lacul
20 De-un cuvânt al sfintei Miercuri;

Ca să iasă chipu 'n față,
Trandafiri aruncă tineri,
Căci vrăjiți sunt trandafirii
De-un cuvânt al sfintei Vineri.

25 Ea se uită... Păru-i galbăn,
Fața ei lucesc în lună,
Iar în ochii ei albastri
Toate basmele s'adună.

L A C U L

Lacul codrilor albastru
Nuferi galbeni îl încarcă;
Tresărind în cercuri albe
El cutremură o barcă.

5 Și eu trec de-alung de maluri,
Parc'-ascult și parc'-aștept
Ea din trestii să resară
Și să-mi cadă lin pe piept;

Să sărim în luntrea mică,
10 Ingânați de glas de ape,
Și să scap din mână cârma
Și lopețile să-mi scape;

Să plutim cuprinși de farmec
Sub lumina blândeii lune —
15 Vântu 'n trestii lin foșnească,
Undoioasa apă sune!

Dar nu vine... Singuratic
In zadar suspin și sufăr
Lângă lacul cel albastru
20 Încărcat cu flori de nufăr.

DORINȚA

Vino 'n codru la izvorul
Care tremură pe prund,
Unde prispa cea de brazde
Crengi plecate o ascund.

5 Și în brațele-mi întinse
Să alergi, pe piept să-mi cazi,
Să-ți desprind din creștet vâlul,
Să-l ridic de pe obraz.

Pe genunchii mei ședea-vei,
10 Vom fi singuri-singurei,
Iar în păr înfiorate
Or să-ți cadă flori de teiu.

Fruntea albă 'n părul galbăn
Pe-al meu braț încet s'o culci,
15 Lăsând pradă gurei mele
Ale tale buze dulci...

Vom visa un vis ferice,
Ingâna-ne-vor c'un cânt
Singuratece izvoare,
20 Blânda batere de vânt;

Adormind de armonia
Codrului bătut de gânduri,
Flori de teiu de-asupra noastră
Or să cadă rânduri-rânduri.

C Ă L I N

(File din poveste)

GAZEL

Toamna frunzele colindă,
Sun'un grier sub o grindă,
Vântul jalnic bate'n geamuri
Cu o mână tremurândă,
5 Iară tu la gura sobei
Stai ca somnul să te prindă.
Ce tresari din vis deodată?
Tu auzi pășind în tindă —
E iubitul care vine
10 De mijloc să te cuprindă
Și în fața ta frumoasă
O să fie o oglindă,
Să te vezi pe tine însăși
Visătoare, surizândă.

I

Pe un deal resare luna, ca o vatră de jeratic,
Rumenind străvechii codri și castelul singuratic,
Ș'ale riurilor ape, ce sclipesc fugind în ropot —
De departe 'n văi coboară tânguiosul glas de clopot;
5 Pe de-asupra de prăpăstii sunt zidiri de cetățuie,
Acățat de pietre sure un voinic cu greu le suie;
Așezând genunchiu și mână când pe-un colț când pe
[alt colț
Au ajuns să rupă gratii ruginite-a unei bolți
Și pe-a degetelor vârfuluri în etacul tănuir

0 Intră — unde zidul negru într'un arc a 'ncremenit.
 Ci prin flori întreşute, pintre gratii luna moale
 Sfiicioasă şi smerită şi-au vărsat razele sale;
 Unde-ajung par văruite zid, podele, ca de cridă,
 Pe unde nu — părea că umbra cu cărbune-i zugrăvită.
 5 Iar de sus pân' în podele un painjăn prins de vrajă,
 A ţesut subţire pânză străvezie ca o mreajă;
 Tremurând ea licureşte şi se pare a se rumpe,
 Încărată de o bură, de un colb de pietre scumpe.
 După pânza de painjăn doarme fata de 'mpărat;
 0 Innecată de lumină e întinsă în crevat.
 Al ei chip se zugrăveşte plin şi alb: cu ochiu-l măsurî
 Prin uşoara 'nvineţire a subţirilor mătăsurî;
 Iei şi colo a ei haină s'a desprins din sponci ş'arată
 Trupul alb în goliciunea-i, curăţia ei de fată.
 5 Resfiratul păr de aur peste perini se 'mprăştie,
 Tâmpla bate liniştită ca o umbră viorie,
 Şi sprincenele arcate fruntea albă i-o încheie,
 Ce o singură trăsură măiestrit le încondeie;
 Sub pleoapele închise globii ochilor se bat,
 0 Braţul ei atârnă leneş peste marginea de pat;
 De a vrâstii ei căldură fragii sinului se coc,
 A ei gură-i discleştată de-a suflării sale foc,
 Ea zimbînd îşi mişcă dulce a ei buze mici, subţiri;
 Iar pe patu-i şi la capu-i presuraţi-s trandafiri.
 5 Iar voinicul s'apropie şi cu mâna sa el rumpe
 Pânza cea acoperită de un colb de pietre scumpe;
 A frumseţii haruri goale ce simţirile-i adapă,
 Încăperile gândirii mai nu pot să le încapă.
 El în braţe prinde fata, peste faţă i se 'nclină,
 40 Pune gura lui fierbinte pe-a ei buze ce suspină,

Și inelul scump i-l scoate de pe degetul cel mic —
Ș'apoi pleacă iar în lume năzdrăvanul cel voinic

II

Ea a doua zi se miră, cum de firele sunt rupte,
Și 'n oglind' ale ei buze vede vinete și supte —
45 Ea zimbînd și trist se uită, șoptește blând din gură:
„Sburător cu negre plete, vin la noapte de mă fură“.

III

Fiecine cum i-e vrerea, despre fete samă deie-și —
Dar ea samănă celora îndrăgiți de singuri ei-și.
Și Narcis văzându-și fața în oglinda sa, izvorul,
50 Singur fuse îndrăgitul, singur el îndrăgitorul.
Și de s'ar putea pe dânsa cineva ca să o prindă,
Când cu ochii mari, selbategi, se privește în oglindă,
Subțindu-și gura mică și chemându-se pe nume
Și fiindu-și șie dragă cum nu-i este nime 'n lume,
55 Atunci el cu o privire nălucirea i-ar discoasă
Cum că ea — frumoasa fată — a ghicit că e frumoasă.
Idol' tu! răpire minții! cu ochi mari și părul des.
Pentr'o inimă fecioară mândru idol ți-ai ales!
Ce șoptește ea în taină, când privește cu mirare
60 Al ei chip gingaș și tânăr, dela cap păn' la picioare?
„Vis frumos avut-am noaptea. A venit un sburător
Și stringându-l tare 'n brațe, era mai ca să-l omor...
Și de-aceea când mă caut în păretele de-oglinzi,
Singurică 'n cămăruță brațe albe eu întinz

55 Și mă 'mbrac în părul galbăn, ca în straiu ușor țesut,
 Și zărind rotundu-mi umăr mai că-mi vine să-l sărut.
 Și atunci de sfiiciune mi-iese sângele 'n obraz —
 Cum nu vine sburătorul, ca la pieptul lui să caz?
 Dacă boiul mi-l înmlădiu, dacă ochii mei îmi plac,
 70 E temeiul că **acestea** fericit pe *el* îl fac.
 Și mi-s dragă mie însămi, pentrucă-i sunt dragă lui —
 Gură tu! învață minte, nu mă spune nimăruî,
 Nici chiar lui, când vine noaptea lângă patul meu tiptil,
 Doritor ca o femeie și viclean ca un copil!“

IV

75 Astfel vine 'n toată noaptea sburător la al ei pat.
Se trezi din somn deodată de sărutu-i fermecat;
Și atuncea când spre ușă el se 'ntoarce ca să fugă,
Ea-l oprește 'n loc cu ochii și c'o mult smerită rugă:
„O remăi, remăi la mine, tu cu viers duios de foc,
80 Sburător cu plete negre, umbră fără de noroc
Și nu crede că în lume, singurel și rătăcit,
Nu-i găsi un suflet tânăr ce de tine-i îndrăgit.
O tu umbră pieritoare, cu adâncii, triștii ochi,
Dulci-s ochii umbrei tale — nu le fie de diochi!“
85 El s'așează lângă dânsa și o prinde de mijloc,
Ea șoptește vorbe arse de al buzelor ei foc:
„O șoptește-mi — zice dânsul — tu cu ochii plini d'eres
Dulci cuvinte ne'nțelese, însă pline de 'nțeles.
Al vieții vis de aur ca un fulger, ca o clipă-i,
90 Și-l visez, când cu-a mea mână al tău braț rotund
îl pipăiu,

Când pui capul tu pe pieptu-mi și bătaile îi numeri,
 Când sărut cu 'mpătimire ai tăi albi și netezi umeri
 Și când sorb al tău resuflet în suflarea vieții mele
 Și când inima ne crește de un dor, de-o dulce jele;
 95 Când pierdută razimi fruntea de-arzătorul meu obraz,
 Părul tău bălaiu și moale de mi-l legi după grumaz,
 Ochii tăi pe jumătate de-i închizi, mi 'ntinzi o gură,
 Fericit mă simt atuncea cu asupra de măsură.
 Tu!!... nu vezi... nu-ți aflu nume... Limba 'n gură
 [mi se leagă
 100 Și nu pot să-ți spun odată, cât — ah! cât îmi ești
 [de dragă!“
 Ei șoptesc, multe și-ar spune și nu știu de-unde să
 [nceapă,
 Căci pe rând și-astupă gura, când cu gura se adapă;
 Unu 'n brațele altuia, tremurând ei se sărută,
 Numai ochiul e vorbareț, iară limba lor e mută.
 105 Ea-și acopere cu mâna fața roșă de sfieală,
 Ochi 'n lacrimi și-i ascunde într'un păr ca de peteală.

V

S'au făcut ca ceara albă fața roșă ca un măr
 Și atâta de subțire, să o tai c'un fir de păr.
 Și cosița ta bălaie o aduni la ochi plângând,
 110 Inimă făr' de nădejde, suflete bătut de gând.
 Toată ziua la fereastră suspinând nu spui nimică,
 Ridicând a tale gene, al tău suflet se ridică;
 Urmărind pe ceruri limpezi cum plutește-o ciocârlie,
 Tu ai vrea să spui să ducă cătră dânsul o solie,

5 Dar ea zboară... tui cu ochiul plutitor și 'ntunecos
 Stai cu buze discleștate de un tremur dureros.
 Nu-ți mai scurge ochii tineri, dulcii cerului fiiatri,
 Nu uita că 'n lacrimi este taina ochilor albastri.
 Stele rare din tărie cad ca picuri de argint
 20 Și seninul cer albastru mândru lacrimile-l prind;
 Dar dacă ar cădea toate, el rămâne trist și gol,
 N'ai putea să faci cu ochii înălțimilor ocol —
 Noaptea stelelor, a lunei, a oglinzilor de riu
 Nu-i ca noaptea cea mocnită și pustie din sicriu;
 25 Și din când în când vărsate, mândru lacrimile-ți șad,
 Dar de seci întreg izvorul, atunci cum o să te vad?
 Prin ei curge rumenirea, mândră ca de trandafiri,
 Și zapada viorie din obrajii tăi subțiri; —
 Apoi noaptea lor albastră, a lor dulce vecinicie,
 30 Ce ușor se mistuește prin plânsorile pustie...
 Cine e nerod să ardă în cărbuni smarandul rar
 Ș'a lui vecinică lucire s'o strivească în zadar?
 Tu-ți arzi ochii și frumseța... Dulce noaptea lor se
 [stânge,
 Și nici știi ce pierde lumea. Nu mai plânge, nu
 [mai plânge!

VI

135 O, tu craiu cu barba 'n noduri, ca și călții când
 [nu-i perii,
 Tu în cap nu ai grăunțe, numai pleavă și puzderii.
 Bine-ți pare să fii singur, craiu bătrân fără de minți,
 Să oftezi după ta fată, cu ciubucul între dinți?
 Să te primbli și să numeri scânduri albe în cerdac?
 140 Mult bogat ai fost odată, mult remas-ai tu sărac!

Alungat-o ai pe dânsa, ca departe de părinți
In coliba împistrită ea să nasc' un puiu de prinț.
In zadar ca s'o mai cate, tu trimiți în lume crainic,
Nimeni n'a afla locașul, unde ea s'ascunde tainic.

VII

- 145 Sură-i sara cea de toamnă; de pe lacuri apa sură
Infunda mișcarea-i creață între stuf la iezătură;
Iar păduruea lin suspină și prin frunzele uscate
Rânduri, rânduri trece-un freamăt, ce le scutură pe
[toate.
De când codrul, dragul codru, troienindu-și frunza
[toată,
- 150 Iși deschide-a lui adâncuri, fața lunei să le bată,
Tristă-i firea, iară vântul sperios v'o creangă farmă —
Singuratece izvoare fac cu valurile larmă.
Pe potica dinspre codri, cine oare se coboară ?
Un voinic cu ochi de vultur lungă vale o măsoară.
- 155 Șapte ani de când plecat-ai, sburător cu negre plete,
S'ai uitat de soartea mândrei, iubitoare tale fete!
Și pe câmpul gol el vede un copil îmblând discult
Și cercând ca să adune într'un cârd bobocii mulți.
— „Buna vreme, măi băiete!“ — „Mulțămim, voinic
[străin!“
- 160 — „Cum te chiamă, măi copile?“ — „Ca pe tată-
[meu — Călin;
Mama-mi spune câte-odată, de-o întreb: a cui-s,
[mamă?
„Sburătoru-ți este tată și pe el Călin îl chiamă“.
Când l-aude numai dânsul își știa inima lui,

Căci copilul cu bobocii era chiar copilul lui.
5 Atunci intră în colibă și pe capătu-unei laiți,
Lumina cu mucul negru într'un hârb un roș opaiț;
Se coceau pe vatra sură două turte în cenușă,
Un papuc e sub o grindă, iară altul după ușă;
Hârăită ,nodoroasă stă în colb rășnița veche,
0 In cotlon torcea motanul pieptănându-și o ureche;
Sub icoana afumată unui sfânt cu comanac
Arde 'n candel' o lumină cât un sâmbure de mac;
Pe-a icoanei policioară, busuioc și mint' uscată
Implu casa 'ntunecoasă de-o mireasmă pipărată;
5 Pe cuptiorul uns cu humă și pe coșcovii păreți
Zugrăvit-au c'un cărbune copilașul cel istet
Purceluși cu coada sfredel și cu bețe 'n loc de labă,
Cum mai bine i se șede unui purceluș de treabă.
O beșică 'n loc de sticlă e întinsă 'n ferăstruie
02 Printre care trece-o dungă mohorită și gălbuie.
Pe un pat de scânduri goale doarme tânăra nevastă
In mocnitul întunerie și cu fața spre fereastă.
El s'așază lângă dânsa, fruntea ei o netezește,
O desmiardă cu durere, suspinând o drăgostește,
5 Pleacă gura la ureche-i, blând pe nume el o chiamă,
Ea ridică somnoroasă lungă genelor maramă,
Spăriet la el se uită... i se pare că visează,
Ar zimbi și nu se 'ncrede, ar răcni și nu cutează.
El din patu-i o ridică și pe pieptul lui și-o pune,
0 Inima-i svâcnește tare, vieța-i parcă se răpune.
Ea se uită, se tot uită, un cuvânt măcar nu spune,
Ride doar' cu ochi 'n lacrimi, spărietă de-o minune,
Ș'apoi îi sucește părul pe-al ei deget alb, subțire,
Își ascunde fața roșă l'a lui piept duios de mire.

- 195 El ștergarul i-l desprinde și-l împinge lin la vale,
Drept în creștet o sărută pe-al ei păr de aur moale
Și bărbia i-o ridică, s'uită 'n ochi-i plini de apă,
Și pe rând și-astupă gura, când cu gura se adapă.

VIII

- De treci codri de aramă, de departe vezi albind
200 Ș'auzi mândra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur' ude în văzduhul tămăiet;
Pare-că și trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,
Ce suspină pintre ramuri cu a glasului lor vrajă.
205 Iar prin mândrul întuneric al pădurii de argint
Vezi izvoare sdrumicate peste pietre licurind;
Ele trec cu harnici unde și suspină 'n flori molatic,
Când coboară 'n ropot dulce din tăpșanul prăvălatic,
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
210 In cuibar rotind de ape, peste care luna zace.
Mii de fluturi mici albastri, mii de roiuri de albine
Curg în riuri sclipitoare peste flori de miere pline,
Implu aerul văratic de mireasmă și răcoare
A popoarelor de muște sărbători murmuitoare.
215 Lângă lacul care 'n tremur somnoros și lin se bate,
Vezi o *masă mare* 'ntinsă cu făclii prea luminate,
Căci din patru părți a lumii împărați și 'mpărătese
Au venit ca să serbeze nunta gingașei mirese;
Feți-frumoși cu păr de aur, smeii cu solzii de oțele,
220 Cititorii cei de zodii și șagalnicul Pepele.
Iată craiul, socru mare, rezemat în jilț cu spată,
El pe capu-i poartă mitră și-i cu barba pieptănată;

Țapăn, drept, cu schiptru 'n mână, șede 'n perine
[de puf

Și cu crengi îl apăr pagii de muscuțe și zăduf...

225 Acum iată că din codru și Călin mirele iese,

Care ține 'n a lui mână mâna gingașei mirese.

Îi foșnea uscat pe frunze poala lung' a albei rochii,

Fața-i roșie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii;

La pământ mai că ajunge al ei păr de aur moale,

230 Care-i cade peste brațe, peste umerele goale.

Astfel vine mlădioasă, trupul ei frumos îl poartă.

Flori albastre are 'n păru-i și o stea în frunte poartă.

Socrul roagă 'n capul mesei să poftască să se pună

Nunul mare, mândrul soare și pe nună, mândra lună.

235 Și s'așază toți la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul,

Lin vioarele resună, iară cobza ține hangul.

Dar ce sgomot se aude? Bâzâit ca de albine?

Toți se uită cu mirare și nu știu de unde vine,

Până văd painjinișul între tufe ca un pod,

240 Peste care trece 'n sgomot o mulțime de norod.

Trec furnici ducând în gură de făină marii saci,

Ca să coacă pentru nuntă și plăcinte și colaci;

Și albinele-aduc miere, aduc colb mărunț de aur,

Ca cercei din el să facă cariul, care-i meșter faur.

245 Iată vine nunta 'ntreagă — vornicel e-un grierel,

Îi sar purici înainte cu potcoave de oțel;

În veșmânt de catifele, un bondar rotund în pântec

Somnoros pe nas ca popii glăsuește 'ncet un cântec;

O cojiță de alună trag locuste, podu-l scutur,

250 Cu musteața răsucită șede 'n ea un mire flutur;

Fluturi mulți, de multe neamuri, vin în urma lui

[un lanț,

Toți cu inime ușoare, toți șagalnici și berbanți.

Vin ținării lăutarii, gândăceii, cărăbușii,
Iar mireasa viorică i-aștepta 'ndărătul ușii.
255 Și pe masa 'mpărătească sare un greer, crainic sprinten,
Ridicat în două labe, s'a 'nchinat bătând din pinten;
El tușește, își încheie haina plină de șirături:
„Să iertați, boeri, ca nunta s'o pornim și noi alături“.

STRIGOII

I

...că trece aceasta ca fumul
de pre pământ. Ca floarea au
înflorit, ca iarba s'au tăiat, cu
pânză se înfașură, cu pământ
se acopere.

Sub bolta cea înaltă a unei vechi biserici,
Între făclii de ceară, arzând în sfeșnici mari,
E 'ntinsă 'n haine albe cu fața spre altariu
Logodnica lui Arald, stăpân peste Avari;

5 Incet, adânc resună cântările de clerici.

Pe pieptul moartei luce de pietre scumpe salbă
Și păru-i de-aur curge din raclă la pământ,
Căzuți în cap sunt ochii. C'un zimbet trist și sfânt
Pe buzele-i lipite, ce vinete îi sunt,

10 Iar fața ei frumoasă ca varul este albă.

Și lângă ea 'n genunche e Arald, mândrul rege,
Scânteie desperarea în ochi-i crunți de sânge,
Și încâlcit e părul lui negru... gura-și strânge;
El ar răzni ca lei, dar vai! nu poate plânge.

15 De zile trei își spune povestea vieți 'ntrege:

„Eram un copilandru. Din codri vechi de brad
Flămânzii ochi rotindu-i, eu mistuiam pământul,
Eu resvrăteam imperii, popoarele cu gândul...
Visând că toată lumea îmi asculta cuvântul,
20 In valurile Volgăi cercam cu spada vad.

Domnind semeț și tânăr pe roinicele stoluri,
Căror a mea ființă un Semizeu părea,
Simțeam că universul la pasu-mi tresărea,
Și nații călătoare, împinse de a mea,
25 Implut-au spărioase pustiul pân' la poluri,

Căci Odin părăsise de ghiată nalta-i domă,
Pe zodii sângeroase porneau a lui popoară;
Cu creștetele albe preoți cu pleata rară,
Trezeau din codri vecinici, din pace seculară
30 Mii roiuri vorbitoare, curgând spre vechea Romă.

Pe Nistru tabărîsem poporul tău să 'mpil;
Cu sfetnici vechi de zile mă 'ntimpinași în cale,
Ca marmura de albă, cu păr de aur moale;
In jos plecat-am ochii 'naintea feței tale,
35 Stătând un îndărătnic — un sfiicios copil.

La blânda ta muștrare simt glasul cum îmi seacă...
Eu caut a răspunde, nu știu ce să răspund;
Mi-ar fi părut mai bine 'n pământ să mă cufund,
Cu mânele amândouă eu fața îmi ascund
40 Și 'ntăia-dată 'n vieață un plâns amar mă 'neacă.

Zimbiră între dâșii bătrânii tăi prieteni
Și singuri ne lasară... Te 'ntreb într'un târziu,

Uitându-mă la tine, privind fără să știu:
La ce-ai venit, regină, aicea în pustiu?
45 Ce cauți la barbarul sub streșina-i de cetini?

Cu glasul plin de lacrimi, de 'nduioșare cald,
Privindu-mă cu ochii, în care-aveai un cer,
Mi-ai zis: „Aștept din parte-ți, o rege cavaler,
Că-mi vei da prins pe-acela, ce umilit ți-l cer...
50 Eu vreau să-mi dai copilul sburdalnic — pe Arald“.

Și întorcându-mi fața, eu spada ți-am întins.
Pe plaiuri dunărene poporu-și opri mersul,
Arald, copilul rege, uitat-a Universul,
Urechea-i fu menită ca să-ți asculte viersul,
55 De-atunci, învingătoareo, iubit-ai pe învins.

De-atunci, fecioară blondă ca spicul cel de grâu,
Veneai la mine noaptea ca nimeni să te vadă
Și 'nlănțuindu-mi gâtul cu brațe de zapadă,
Imi întindeai o gură deschisă pentru sfadă:
60 Eu vin la tine, rege, să cer pe-Arald al meu.

De-ai fi cerut pământul cu Roma lui antică,
Coroanele ce regii pe frunte le așază,
Și stelele ce vecinic pe ceruri colindează,
Cu toate la picioare-ți eu le puneam în vază,
65 Dar nu-l mai vrei pe Arald, căci nu mai vrei nimică.

Ah! unde-i vremea ceea, când eu cercam un vad
Să ies la lumea largă... și fost-ar fi mai bine
Ca niciodată 'n viață să nu te văd pe tine —

Să fumege nainte-mi orașele 'n ruine,
70 Să se 'mplinească visu-mi din codri cei de brad!"

Făcliile ridică — se mișc' în line pasuri,
Ducând la groapă trupul reginei dunărene,
Monahi, cunoscătorii vieții pământene,
Cu barbele lor albe, cu ochii stinși sub gene,
75 Preoți bătrâni ca iarna, cu gângavele glasuri.

O duc cântând prin tainiți și pe sub negre bolți,
A misticei religii întunecoase cete,
Pe funii lungi coboară sicriul sub părete,
Pe piatra prăvălită pun crucea drept pecete
80 Sub candela ce arde în umbra unui colț.

II

În numele sfântului,
Taci s'auzi cum latră
Cățelul pământului
Sub crucea de piatră.

Arald pe un cal negru sbura, și dealuri, vale
În juru-i fug ca visuri — prin nouri joacă lună —
La pieptu-i manta neagră în falduri și-o adună,
Movili de frunze 'n drumu-i le spulberă de sună,
85 Iar steua cea polară i-arată a lui cale.

Ajuns-a el la poala de codru 'n munții vechi,
Isvoară vii murmură și saltă de sub piatră,
Colo cenușa sură în părăsita vatră,
În codri-adânci cățelul pământului tot latră,
90 Lătrat cu glas de zimbru resună în urechi.

Pe-un jilt tăiet în stâncă stă ȝapăn, palid, drept,
Cu cârja lui în mână, preotul cel păgân;
De-un yeac el şede astfel — de moarte-uitat, bătrân,
In plete-i creşte muşchiul şi muşchiu pe a lui sin,
95 Barba 'n pământ i-ajunge şi genele la piept...

Aşa fel zi şi noapte de veacuri el stă orb,
Picioarele lui vechie cu piatra 'mpreunate,
El numără în gându-i zile nenumărate,
Şi fâlfâie deasupra-i, gonindu-se în roate
00 Cu-aripele-ostenite un alb ş'un negru corb.

Arald atunci coboară de pe-al lui cal. C'o mână
El scutură din visu-i moşneagu 'ncremenit:
„O mag, de zile vecinic, la tine am venit,
Dă-mi înapoi pe-aceea ce moartea mi-a răpit,
05 Şi de-astăzi a mea vieată la zeii tăi se 'nchină”.

Bătrânul cu-a lui cârjă sus genele-şi ridică,
Se uită lung la dânsul, dar ȝura 'nchisă-i tace;
Cu greu a lui picioare din piatră le desface,
Din tronu-i se coboară, cu mâna semu îi face
10 Ca 'n sus să îl urmeze pe-a codrilor potică.

In poarta prăbuşită ce duce 'n fund de munte,
Cu cârja lui cea vechie el bate de trei ori,
Cu sgomot sare poarta din vechii ei uşori,
Bătrânul se închină... pe rege-l prind fiori,
15 Un stol de gânduri aspre trecu peste-a lui frunte.

In dom de marmur negru ei intră liniștiți
Și porțile în urmă în vechi țițini s'aruncă.
O candelă bătrânul aprinde — para lungă
Se 'nalță 'n sus albastră, de flacăre o dungă,
120 Lucesc în juru-i ziduri ca tuciul lustruiți.

Și în tăcere crudă ei nu știu ce aștept...
Cu mâna 'ntinsă magul îi face semn să șadă,
Arald cu moartea 'n suflet, a gândurilor pradă,
Pe jeț tăcut se lasă, cu dreapta pe-a lui spadă,
125 In zid de marmur negru se uită crunt și drept.

Fantastic pare-a crește bătrânul alb și blând;
In aer își ridică a farmecelor vargă
Și o suflare rece prin dom atunci aleargă
Și mii de glasuri slabe încep sub bolta largă
130 Un cânt frumos și dulce — adormitor sunând.

Din ce în ce cântarea în valuri ea tot crește,
Se pare că furtuna ridică al ei glas,
Că vântul trece 'n spaimă pe-al mărilor talaz,
Că 'n sufletu-i pământul se sbate cu necaz —
135 Că orice viu în lume acum încremenește.

Se sgudue tot domul de pare-a fi de scânduri,
Și stânci în temelie clătindu-se vedem,
Plânsori sfâșietoare împinse de blăstem
Se urmăresc prin bolte, se chiamă, fulger, gem
140 Și cresc tumultoase în valuri, rânduri, rânduri...

„Din inimă-i pământul la morți să deie vieță,
In ochi-i să se scurgă scânteii din steua lină,
A părului lucire s'o deie luna plină,
Iar duh dă-i tu, Zamolxe, sămânță de lumină,
145 Din duhul gurei tale ce arde și înghiață.

Stihii a lumii patru, supuse lui Arald,
Străbateți voi pământul și a lui măruntaie,
Faceți din piatră aur și din îngheț vapaie,
Să 'nchege apa 'n sânge, din pietre foc să saie,
150 Dar inima-i fecioară hrăniți cu sânge cald“.

Atuncea dinaintea lui Arald zidul piere;
El vede toată firea amestecat' afară —
Ninsoare, fulger, ghiață, vânt arzător de vară —
Departe vede-orașul pe sub un arc de pară,
155 Și lumea nebunise gemând din resputare;

Biserica creștină, a ei catapeteasmă
De un fulger drept în două e ruptă și tresare;
Din tainiță mormântul atuncea îi apare,
Și piatra de pe groapă crăpând în două sare;
160 Incet plutind se 'naltă mireasa-i, o fantasmă...

O dulce întrupare de-omăt. Pe pieptu-i salbă
De pietre scumpe... părul i-ajunge la călcăie,
Ochii căzuți în capu-i și buze viorie;
Cu mâinile-i de ceară ea tâmpla și-o mângâie —
165 Dar fața ei frumoasă ca varul este albă.

Prin vânt, prin neguri vine — și nourii s'aștern,
Fug fulgerele 'n lături, lăsând-o ca să treacă
Și luna înegrește și ceriu 'ncet să pleacă
Și apele cu spaimă fug în pământ și seacă —
170 Părea că 'n somn un înger ar trece prin infern.

Priveliștea se stinge. În negrul zid s'arată
Venind ca 'n somn lunatec, în pasuri line ea;
Arald nebun se uită — cu ochii o 'nghitea.
Puternicele brațe spre dânsa întindea
175 Și 'n nesimțire cade pe-a jilțului său spată.

Iși simte gâtul-atuncea cuprins de brațe reci,
Pe pieptul gol el simte un lung sărut de ghiță,
Părea un junghiu că-i curmă suflare și vieță...
Din ce în ce mai vie o simte 'n a lui brațe
180 Și știe că de-acuma a lui rămâne 'n veci.

Și sufletul ei dulce din ce în ce-i mai cald...
Pe ea o ține-acuma, ce fu a morții pradă?
Ea 'nlănțuește gâtul-i cu brațe de zapadă,
Întinde a ei gură, deschisă pentru sfadă:
185 „Rege-a venit Maria și-ți cere pe Arald!”

„Arald, nu vrei tu fruntea pe sinul meu s'o culci?
Tu zeu cu ochii negri... o ce frumoși ochi ai!
Las să-ți înlănțui gâtul cu părul meu bălăiu.
Vieța, tinereta mi-ai prefăcut-o 'n raiu,
190 Las să mă uit în ochi-ți ucizător de dulci!”

Și blânde, triste glasuri din vuet se disfac,
Acușă la ureche-i un cântec vechiu străbate
70

Ca murmur de izvoare prin frunzele uscate.
Acuș o armonie de-amor și voluptate
195 Ca molcoma cadență a undelor pe lac.

III

...cum de multe ori când
mor oamenii, mulți dintr'acei
morți zic se scoală de se fac
Strigoi...

Indereptarea legii 1652.

În salele pustie lumine roși de tortii
Rânesc întunecimea ca pete de jericat;
Arald se plimbă singur, rizând, vorbind selbatic —
Arald, tânărul rege, e-un rege singuratic —
200 Palatu-i parc' așteaptă în veci să-i vie morții.

Pe-oglinzi de marmuri negre un negru nimizez,
A faclelor lucire răsbînd prin pânza fină
Resfrîng o dureroasă lumină din lumină;
Zidirea cea pustie de jale pare plină
205 Și chipul morții pare că 'n orice colț îl vezi.

De când căzu un trăsnet în dom... de-atunci în somn
Ca plumbul surd și rece el doarme ziua toată,
Pe inimă-i de-atuncea s'a pus o neagră pată, —
Dar noaptea se trezește și ține judecată
10 Și 'n negru 'mbracă toate al nopții palid domn.

Un obrazar de ceară părea că poartă el,
Atât de albă fața-i ș'atât de nemișcată,

Dar ochi-i ard în friguri și buza-i sângerată,
Pe inima sa poartă de-atunci o neagră pată,
215 Iară pe frunte poartă coroană de oțel.

De-atunci în haina morții el și-a 'mbrăcat vieța,
Ii plac adânce cânturi, ca glasuri de furtună;
Ades calare pleacă în mândre nopți cu lună,
Și când se 'ntoarce, ochii lucesc de voie bună,
220 Pân' ce-un fior de moarte îl prinde dimineața.

Arald, ce însemnează pe tine negrul port
Și fața ta cea albă ca ceara, neschimbată?
Ce ai? De când pe sinu-ți tu porți o neagră pată,
De-ți plac făclii de moarte, cântare 'ntunecată?
225 Arald! de nu mă 'nșală privirea, tu ești mort!

Și azi el se avântă pe calul său arab
Și drumul, ca săgeții, îi dă peste pustie,
Care sub luna plină lucește argintie. —
El vede de departe pe mândra lui Marie
230 Și vântu 'n codri sună cu glas duios și slab.

În părul ei de aur rubine 'nflăcărate
Și 'n ochii ei s'adună lumina sfintei mări —
S'ajung curând în cale, s'alătură călări,
Și unul înspre altul se pleacă 'n desmierdări —
235 Dar buzele ei roșii păreau că-s sângerate.

Ei trec ca vijelia cu aripi fără număr,
Căci caii lor aleargă alătura 'nspumați,
Vorbind de-a lor iubire, iubire fără saț —

Ea se lăsase dulce și greu pe a lui braț
240 Și-și răzimese capul balaiu de a lui umăr.

„Arald, nu vrei pe sinu-mi tu fruntea ta s'o culci?
Tu zeu cu ochii negri... O! ce frumoși ochi ai...
Las' să-ți înlănțui gâtul cu părul meu bălaiu...
Vieața, tinerețea mi-ai prefăcut-o 'n raiu —
245 Las să mă uit în ochi-ți ucizător de dulci!”

Miroase-adormitoare văzduhul îl îngreun',
Căci vântul adunat-a de flori de leiu troiene
Și le așterne 'n calea reginei Dunărene.
Prin frunze aiurează șoptirile-i a lene,
250 Când gurile 'nsetate în sărutări se 'mpreun'.

Cum ei mergând alături se ceartă și se 'ntreabă,
Nu văd în fundul nopții o umbră de roșeață,
Dar simt că 'n a lor suflet trecu fior de ghiață,
De-a morții gălbeneală pieriți ei sunt la față...
255 Ei simt c'a lor vorbire-i mai slabă, tot mai slabă.

„Arald! strigă crăiasa — las' fața să-mi ascund,
N'auzi tu de departe cucoșul răgușit?
O zare de lumină s'arată 'n resărit,
Vieața trecătoare din pieptu-mi a rânit..
260 A zilei raze roșii în inimă-mi pătrund”.

Arald încremenise pe calu-i — un stejar,
Painjenit e ochiu-i de-al morții glas etern,
Fug caii duși de spaimă și vântului s'aștern,

Ca umbre străvezie ieșite din infern
265 Ei sboară... Vântul gеме prin codri cu amar.

Ei sboară o vijelie, trec ape fără de vad,
Naintea lor se naltă puternic vechii munți,
Ei trec în răpejune de riuri fără punți,
Coroanele în fugă le fulgeră pe frunți,
270 Naintea lor se mișcă pădurile de brad.

Din tronul lui de piatră bătrânul preot vede
Și 'n vânturi el ridică adâncul glas de-aramă,
Pe soare să-l oprească el noaptea o rechiamă,
Furtunelor dă sborul, pământul de-l distramă...
275 Târziu! căci faptul zilei în slavă se răpede!

Pornește vijelia adâncu-i cânt de jale,
Când ei soseau alături pe cai încremeniți,
Cu genele lăsate pe ochi painjiniți. —
Frumoși erau și astfel de moarte logodiți;
280 Și 'n două laturi templul deschise-a lui portale.

Călări ei intră 'ntru și porțile recad;
Pe veci pieriră 'n noaptea mărețului mormânt.
In sunete din urmă pătrunde 'n fire cânt,
Jelind-o pe crăiasa cu chip frumos și sfânt,
285 Pe-Arald, copilul rege al codrilor de brad.

Bătrânul și pleacă geana și iar rămâne orb,
Picioarele lui vechie cu piatra se 'mpreună,
El numără în gându-i și anii îi adună,
Ca o poveste-uitată Arald în minte-i sună,
290 Și peste capu-i sboară un alb ș'un negru corb.

Pe jilțul lui de piatră înțepenește drept
Cu cârja lui cea veche preotul cel păgân
Și veacuri înainte el șede-uitat, bătrân,
In plete-i crește mușchiul și mușchiu pe a lui sin,
295 Barba 'n pământ i-ajunge și genele în piept.

POVESTEA CODRULUI

Impărat slăvit e codrul,
Neamuri mii îi cresc sub poale,
Toate înflorind din mila
Codrului, Măriei Sale.

5 Lună, Soare și Luceferi
El le poartă 'n a lui herb,
Imprejuru-i are dame
Și curteni din neamul *Corb*.

Crainici, iepurii cei răpezi
10 Purtători îi sunt de vești,
Filomele-i țin orchestrul
Și izvoare spun povești.

Peste flori, ce cresc în umbră,
Lângă ape, pe potici,
15 Vezi bejării de albine,
Armii grele de furnici...

Hai și noi la craiul, dragă,
Și să fim din nou copii,
Ca norocul și iubirea
20 Să ne pară jucării.

Mi-a părea cum că natura
Toată mintea ei și-a pus,
Decât orișice păpușă
Să te facă mai pre sus;

25 Amândoi vom merge 'n lume
Rătăciți și singurei,
Ne-om culca lângă izvorul
Ce resare sub un teiu;

Adormi-vom, troieni-va
30 Teiul floarea-i peste noi,
Și prin somn auzi-vom bucium
De la stânele de oi.

Mai aproape, mai aproape
Noi ne-om stringe piept la piept..
35 O auzi cum chiam' acum
Craiul sfatu-i înțelept!

Peste albele izvoare
Luna bate pintre ramuri,
Imprejuru-ne s'adună
40 Ale Curții mândre neamuri:

Caii mării, albi ca spuma,
Bouri nalți cu steme 'n frunte,
Cerbi cu coarne rămuroase,
Ciute sprintene de munte —

• Și pe teiul nostru întrebă:
Cine suntem, stau la sfaturi,
Iară garda noastră ăvr,
Dându-și ramurile 'n laturi;

„O, priviți-i cum vionează
10 Viul codrului de fagi!
Amândoi ca 'ntr-o poveste
Ei își sunt apa de dragi!”

POVESTEA TEIULUI

— „Blanca, știu că din iubire
Făr' de lege te-ai născut;
Am jurat dela 'nceput
Pe Hristos să-l iei de mire!

5 Imbrăcându-te 'n veșmântu-i,
Lepădând vieța lumii,
Vei spăsi greșala mumii
Și de-o crimă tu mă mântui“.

“— „Traiul lumii, dragă tată
10 Cine vor, aceia lese-l,
Dară sufletul mi-e vesel,
Tinereța luminată;

Danțul, muzica, pădurea,
Pe acestea le 'ndrăgii,
15 Nu chiliile pustii
Unde plângi, gândind aiurea!“

— „Știu mai bine ce-ți priește,
Cum am spus așa remâne;
Pentru drumul cel de mâne
20 De cu azi te pregătește!“

Mâna Ea la ochi și-o ține,
Toate mințile-și adună,
Să iea lumea 'n cap, nebună,
Parc' atâta-i mai remâne.

25 Calu-i alb, un bun tovarăș,
Inșeuat asteapt'afară,
Ea picioru-l pune 'n scară
Și la codru pleacă iarăș.

Sara vine din ariniști,
30 Cu miroase o îmbată,
Cerul stelele-și arată,
Soli dulci ai lungii liniști.

Dar prin codri ea pătrunde
Lângă teiul vechiu și sfânt,
35 Ce cu flori păn' în pământ
Un izvor vrăjit ascunde.

Ingânat de glas de ape
Cânt' un corn cu 'nduioșare
Tot mai tare și mai tare,
40 Mai aproape, mai aproape;

Iar izvorul prins de vrajă,
Resărea, sunând din valuri, —
Sus în codri de pe dealuri
Luna blândă ține strajă. —

45 Ca din farmec *Ea* tresare
 Și privind uimită 'n lături,
 Vede-un tânăr chiar alături,
 Pe-un cal negru e calare...

 Oare ochii ei o mint,
50 Sau aievea-i, adevăru-i?
 Flori de teiu el are 'n păru-i
 Și la șold un corn de-argint.

 Ea privi atunci în jos,
 Trece mâna pe la tâmple,
55 Iară inima-i se împle
 De un farmec dureros.

 El se da tot mai aproape
 Și cerșea copilărește,
 Al ei suflet se râpește
60 De închide a ei pleoape.

 Cu o mână îl respinge,
 Dar se simte prinsă 'n brațe,
 De-o durere, de-o dulceață
 Pieptul, inima-i se stringe.

65 Ar striga... și nu se 'ndură,
 Capu-i cade pe-a lui umăr,
 Sărutări fără de număr
 El îi soarbe de pe gură;

O desmiardă și-o întreabă,
70 Iar ea fața și-o ascunde
Și așa de 'ncet răspunde
Cu o voce dulce, slabă.

Tot alături călăresc,
Nu au grija nimăruia,
75 Și de dragi unul altuia
Ei din ochi se prăpădesc;

Se tot duc, se duc mereu,
Trec în umbră, pier în vale.
Iară cornul plin de jale
80 Sună dulce, sună greu.

Blându-i sunet se împarte
Peste văi împrăștiat,
Mai încet, tot mai încet,
Mai departe... mai departe...

85 Sus în brazii de pe dealuri
Luna 'n urmă ține strajă.
Iar izvorul, prins de vrajă,
Resărea sunând din valuri.

SINGURĂTATE

Cu perdelele lăsate
Șed la masa mea de brad,
Focul pâlpâe în sobă,
Iară eu pe gânduri cad.

- 5 Stoluri, stoluri trec prin minte
Dulci iluzii. Amintiri
Țâraesc încet ca greeri
Pintre negre, vechi zidiri,

- Sau cad grele, mângâioase
10 Și se sfarmă 'n suflet trist,
Cum în picuri cade ceara
La picioarele lui Crist.

- În odaie prin unghere
S'a țesut painjiniș
15 Și prin cărțile în vravuri
Imblă șoarecii furiș.

- În această dulce pace
Imi ridic privirea 'n pod
Și ascult cum învâlișul
20 De la cărți ei mi le rod.

Ah! de câte ori voit-am
Ca să spânzur lira 'n cuiu
Și un capăt poeziei
Și pustiului să pui;

25 Dar atuncea greeri ,șoareci,
Cu ușor-măruntul mers,
Readuc melancolia-mi,
Iară ea se face vers.

Câte-odată... prea arare...
30 A târziu când arde lampa,
Inima din loc îmi sare,
Când aud că sună cleampa...

Este *Ea*. Deșarta casă
Dintr'odată-mi pare plină,
35 In privazul negru-al vieți-mi
E-o icoană de lumină.

Și mi-i ciudă cum de vremea
Să mai treacă se îndură,
Când eu stau șoptind cu draga
40 Mână 'n mână, gură 'n gură.

DEPARTE SUNT DE TINE.

Departe sunt de tine și singur lângă foc,
Petrec în minte viața-mi lipsită de noroc,
Optzeci de ani îmi pare în lume c'am trăit,
Că sunt bătrân ca iarna, că tu vei fi murit.

5 Aducerile-aminte pe suflet cad în picuri,
Redeșteptând în față-mi trecutele nimicuri,
Cu degetele-i vântul lovește în ferești,
Se toarce 'n gându-mi firul duioaselor povești,
Ș'atuncea dinainte-mi prin ceață parcă treci

10 Cu ochii mari în lacrimi, cu mâni subțiri și reci;
Cu brațele-amândouă de gâtul meu te-anini
Și parc'ai vrea a-mi spune ceva... apoi suspini...
Eu string la piept averea-mi de-amor și frumuseți,
În sărutări unim noi sermaneale vieți...

15 O! glasul amintirii rămăe pururi mut,
Să uit pe veci norocul ce-o clipă l-am avut,
Să uit, cum după o clipă din brațele-mi te-ai smult...
Voiu fi bătrân și singur, vei fi murit de mult!

PAJUL CUPIDON...

Pajul Cupidon, vicleanul.
Mult e rău și alintat,
Cu copii se hârjonește,
Iar la dame doarme 'n pat.

5 De lumină ca talharii
Se ferește binișor,
Pe ferești se suie noaptea
Dibuind încetișor;

Cordeluțe și nimicuri
10 Iată toate-a lui averi...
Darnic când nu vrei nici una
Și sgârcit dacă le ceri.

In volumul ros de molii
• Cauți noaptea adevăr
15 Și 'ntâlnești lipită 'n file
Vița-i galbănă de păr.

El dă gânduri ne 'nțelese
Vrâstei crude și necoapte,
Cu icoane luminoase
20 O îngână 'ntreaga noapte.

Când de-o sete sufletească
E cuprinsă fata mică —
A dormit cu ea alături
Ca doi pui de turturică.

- 25 E sfios ca și copiii,
Dar zimbirea-i e vicleană,
Dară galiși îi sunt ochii
Ca și ochii de vadană.

- Gât și umere frumoase,
30 Sinuri albe și rotunde
El le ține 'mbrățișate
Și cu mânilor le-ascunde.

- De te rogi frumos de dânsul,
Indestul e de hain
35 Vălul alb de peste toate
Să-l înlătore puțin.

O R E M Ă I

„O remăi, remăi la mine,
Te iubesc atât de mult!
Ale tale doruri toate
Numai eu știu să le-ascult;

5 In al umbrei întuneric
Te asemăn unui prinț,
Ce se uit' adânc în ape
Cu ochi negri și cumiți;

Și prin vuetul de valuri,
10 Prin mișcarea naltei ierbi,
Eu te fac s'auzi în taină
Mersul cârdului de cerbi;

Eu te văd răpit de farmec
Cum îngâni cu glas domol,
15 In a apei strălucire
Intinzând piciorul gol

Și privind în luna plină
La văpaia de pe lacuri,
Anii tăi se par ca clipe
20 Clipe dulci se par ca veacuri“.

Astfel zise lin pădurea,
Bolți asupră-mi clătinând;
Șueram l'a ei chemare
Ș'am ieșit în câmp rizând.

- 25 Astăzi chiar de m'aș întoarce
A 'nțelege n'o mai pot...
Unde ești, copilărie,
Cu pădurea ta cu tot?

PE ACEEAȘI ULICIOARĂ

Pe aceeași ulicioară
Bate luna în ferești,
Numai tu de după gratii
Vecinic nu te mai ivești!

5 Și aceeași pomi în floare
Crengi întind peste zaplaz,
Numai zilele trecute
Nu le fac să fie azi.

Altul este al tău suflet,
10 Alții ochii tăi acum,
Numai eu, remas acelaș,
Bat mereu acelaș drum.

Ah, subțire și gingașă
Tu pășai încet, încet,
15 Dulce îmi veneai în umbra
Tăinuitului boschet

Și lăsându-te la pieptu-mi,
Nu știam ce-i pe pământ,
Ne spuneam atât de multe
20 Făr' a zice un cuvânt.

Sărutări erau răspunsul
La 'ntrebări îndeosebi,
Și de alte cele 'n lume
N'aveai vreme să întrebi.

- 25 Și în farmecul vieți-mi
Nu știam că-i tot aceea
De te razimi de o umbră
Sau de crezi ce-a zis femeia.

- Vântul tremură 'n perdele
30 Astăzi ca și alte dăți,
Numai tu de după ele
Vecinic nu te mai arăți!

DE CÂTE ORI IUBITO...

De câte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte,
Oceanul cel de ghiață mi-apare înainte:
Pe bolta alburie o stea nu se arată,
Departe doară luna cea galbenă — o pată;
5 Iar peste mii de sloiuri de valuri răpezite
O pasere plutește cu aripi ostenite,
Pe când a ei păreche nainte tot s'a dus
C'un pâlc întreg de păseri, pierzându-se 'n apus.
Aruncă pe-a ei urmă priviri suferitoare,
10 Nici rău nu-i pare-acuma, nici bine nu... ea moare,
Visându-se 'ntr'o clipă cu anii înapoi.

Suntem tot mai departe deolaltă amândoi,
Din ce în ce mai singur mă 'ntunec și îngheț.
Când tu te pierzi în zarea eternei dimineți.

RUGĂCIUNEA UNUI DAC

Pe când nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sâmburul luminii de vieață dătător,
Nu era azi, nici mâne, nici ieri, nici totdeauna,
Căci unul erau toate și totul era una;
5 Pe când, pământul, ceriul, văzduhul, lumea toată
Erau din rândul celor ce n'au fost niciodată,
Pe-atunci erai Tu singur, încât mă 'ntreb în sine-mi
Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inemi?

El singur zeu stătut-a naște de-a fi zeii.
10 Și din noian de ape puteri au dat scânteii,
El zeilor dă suflet și lumii fericire,
El este-al omenirii izvor de mântuire:
Sus inimele voastre! Cântare aduceți-i,
El este moartea morții și învierea vieții!
15 Și el îmi dă ochii să văd lumina zilei,
Și inima-mi împlut-au cu farmececele milei,
In vuetul de vânturi auzit-am a lui mers
Și 'n glas purtat de cântec simții duiosu-i viers,
Și tot pe lâng' aceste cerșesc înc' un adaos:
20 Să 'ngădăue intrarea-mi în vecinicul repaos!

Să blasteme pe-oricine de mine-o avea milă,
Să binecuvinteze pe cel ce mă împilă,
S'asculte orice gură ce-ar vrea ca să mă ridă,
Puteri să pue 'n brațul ce-ar sta să mă ucidă,
25 Ș' acela între oameni devină cel întâiu
Ce mi-a răpi chiar piatra ce-oiu pune-o căpătăiu.

Gonit de toată lumea prin anii mei să trec,
Păn' ce-oiu simți că ochiu-mi de lacrimi e sec,
Că 'n orice om din lume un dușman mi se naște,
30 C'ajung pe mine însumi a nu mă mai cunoaște,
Că chinul și durerea simțirea-mi a 'mpietrit-o,
Că pot să-mi blastăm mama, pe care am iubit-o
Când ura cea mai crudă mi s'a părea amor...
Poate-oiu uita durerea-mi și voiu putea să mor.

35 Străin și făr' de lege de voiu muri, — atunce
Nevrednicu-mi cadavru în uliță l-arunce,
Ș'aceluia, Părinte, să-i dai coroană scumpă
Ce-o să amuțe câinii, ca inima-mi s'o rumpă,
Iar celui ce cu pietre mă va izbi în față
40 Indură-te, stăpâne, și dă-i pe veci vieată!

Astfel numai, Părinte, eu pot să-ți mulțănesc
Că tu mi-ai dat în lume norocul să trăesc.
Să cer a tale daruri, genunchi și frunte nu plec,
Spre ură și blăstemuri aș vrea să te înduplec,
45 Să simt că de suflarea-ți suflarea mea se curmă
Și 'n stingerea eternă dispar fără de urmă!

ATAT DE FRAGEDĂ...

Atât de fragedă, te-asameni
Cu floarea albă de cireș,
Și ca un înger dintre oameni
În calea vieții mele ieși.

- 5 Abia atingi covorul moale,
Mătasa sună sub picior,
Și dela creștet pân' în poale
Plutești ca visul de ușor.

- Din încrețirea lungii rochii
10 Resai ca marmura în loc —
S'atârnă sufletu-mi de ochii
Cei plini de lacrimi și noroc.

- O vis ferice de iubire,
Mireasă blândă din povești,
15 Nu mai zimbi! A ta zimbire
Mi-arată cât de dulce ești.

- Cât poți cu-a farmecului noapte
Să 'ntuneci ochii mei pe veci,
Cu-a gurii tale calde șoapte,
20 Cu 'mbrățișări de brațe reci.

De-odată trece-o cugetare,
Un vâl pe ochii tăi fierbinți
E 'ntunecoasa renunțare,
E umbra dulcilor dorinți.

25 Te duci, ș'am înțeles prea bine
Să nu mă țin de pasul tău,
Pierdută vecinic pentru mine,
Mireasa sufletului meu!

Că te-am zărit e a mea vină
30 Și vecinic n'o să mi-o mai iert,
Spăsi-voiu visul de lumină
Tinzându-mi dreapta în deșert.

Ș' o să-mi resai ca o icoană
A pururi verginii Mării,
35 Pe fruntea ta purtând coroană –
Unde te duci? Când o să vii?

S O N E T E

I

Afară-i toamnă, frunză 'mprăștiată,
Iar vântul svârle 'n geamuri grele picuri;
Ci tu citești scrisori din roase plicuri
Și într'un ceas gândești la viața toată.

5 Pierzându-ți timpul tău cu dulci nimicuri,
N'ai vrea ca nime 'n ușa ta să bată;
Dar și mai bine-i, când afară-i sloată,
Să stai visând la foc, de somn să picuri.

10 Și eu astfel mă uit din jeț pe gânduri,
Visez la basmul vechiu al zinei Dochii;
In juru-mi ceața crește rânduri-rânduri.

De-odat' aud foșnirea unei rochii,
Un moale pas abia atins de scânduri...
Iar mâni subțiri și reci mi-acopăr ochii.

II

Sunt ani la mijloc și 'ncă mulți vor trece
Din ceasul sfânt în care ne 'ntâlnirăm,

Dar tot mereu gândesc cum ne iubirăm,
Minune cu ochi mari și mână rece.

5 O vino iar! Cuvinte dulci inspiră-mi,
Privirea ta asupra mea se plece,
Sub raza ei mă lasă a petrece
Și cânturi nouă smulge tu din liră-mi.

Tu nici nu știi a ta apropiere
10 Cum inima-mi de-adânc o liniștește,
Ca resărirea stelei în tăcere;

Iar când te văd zimbînd copilărește,
Se stinge-atunci o viecea de durere,
Privirea-mi arde, sufletul îmi crește,

III

Când însuși glasul gândurilor tace,
Mă 'ngână cântul unei dulci evlavii —
Atunci te chem; chemarea-mi asculta-vei?
Din neguri reci plutind te vei desface?

5 Puterea nopții blând înșenina-vei
Cu ochii mari și purtători de pace?
Resai din umbra vremilor încoace,
Ca să te văd venind — ca 'n vis, așa vii!

Cobori încet... aproape, mai aproape,
10 Te pleacă iar zimbînd peste-a mea față,
A ta iubire c'un suspin arat-o.

Cu geana ta m'atinge pe pleoape,
Să simt fiorii stringerii în brațe,
Pe veci pierduto, vecinic adorato!

FREAMĂT DE CODRU

Tresărind scânteie lacul
Și se leagănă sub soare;
Eu, privindu-l din pădure,
Las aleanul să mă fure
5 Și ascult de la răcoare
Pitpalacul.

Din izvoare și din gârle
Apa sună somnoroasă;
Unde soarele pătrunde
10 Pintre ramuri a ei unde,
Ea în valuri sperioase
Se asvârle.

Cucul cântă, mierle, presuri —
Cine știe să le-asculte?
15 Ale paserilor neamuri
Ciripesc pitite 'n ramuri
Și vorbesc cu-atât de multe
Înțelesuri.

Cucu 'ntreabă: „Unde-i sora
20 Viselor noastre de vară?
Mlădioasă și iubită,

Cu privirea ostenită,
Ca o zină să resară
Tuturora“.

25 Teiul vechiu un ram întins-a,
Ea să poată să-l îndoaie,
Ramul tânăr vânt să-și deie
Și de brațe 'n sus s'o iee,
Iară florile să ploaie
30 Peste dânsa.

Se întreabă trist izvorul:
„Unde mi-i crăiasa oare?
Părul moale despletindu-și,
Fața'n apa mea privindu-și,
35 Să m-atîngă visătoare
Cu piciorul“.

Am răspuns: „Pădure dragă,
Ea nu vine, nu mai vine!
Singuri voi, stejari, remâneți
40 De visați la ochii vineți,
Ce luciră pentru mine
Vara 'ntreagă“.

Ce frumos era în crânguri,
Când cu ea m'am prins tovarăș!
45 O poveste încântată
Care azi e 'ntunecată...
De-unde ești revino iarăș,
Să fim singuri!

REVEDERE

— Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,
Că de când nu ne-am văzut
Multă vreme au trecut
5 Și de când m'am depărtat,
Multă lume am îmblat.

— Ia eu fac ce fac de mult,
Iarna viscolu-l ascult,
Crengile-mi rupându-le,
10 Apele-astupându-le,
Troienind căările
Și gonind cântările;
Și mai fac ce fac de mult,
Vara doina mi-o ascult
15 Pe cărarea spre izvor
Ce le-am dat-o tuturor,
Implându-și cofeile
Mi-o cântă femeile.
— Codrule cu riuri line,
20 Vreme trece, vreme vine,
Tu din tânăr precum ești
Tot mereu întinerești.

— Ce mi-i vremea, când de veacuri
Stele-mi scânteie pe lacuri,
25 Că de-i vremea rea sau bună,
Vântu-mi bate, frunza-mi sună;
Și de-i vremea bună, rea,
Mie-mi curge Dunărea.
Numai omu-i schimbător,
30 Pe pământ rătăcitor,
Iar noi locului ne ținem,
Cum am fost așa remânem:
Marea și cu riurile,
Lumea cu pustiurile,
35 Luna și cu soarele,
Codrul cu izvoarele.

FOAIE VEȘTEDĂ

(După N. LENAU)

Vântu-o foaie vestejită
Mi-au adus mișcând fereasta
Este moartea ce-mi trimite
Fără plic scrisoarea aceasta.

5 Voiu păstra-o, voiu întinde-o
Între foile acele
Ce le am din alte timpuri
Dela mâna dragei mele.

Cum copacu-și uită foaia
10 Ce pe vânt mi-a fost trimisă,
Astfel ea uitat-au poate
Aste foi de dânsa scrise.

Vorbele iubirii moarte
Vinovate-mi stau de față,
15 Dovedite de minciună
Că să sting a lor vieță.

Dulcea lor zădărnice
Nu mă 'ndur s'o pun pe foc,
De și-mi stau atât de triste
20 Că nu pot muri pe loc.

Voiu păstra întreg amarul
Și norocul astor foi,
În durerea vechii pierderi
Recitindu-mă 'napoi;

- 25 Numai vestea blând' a morții,
Foaia tristă le-am adaos:
Moartea vindec' orice rană
Dând la patime repaos.

DESPĂRȚIRE

Să cer un semn, iubito, spre-a nu te mai uita?
Te-aș cere doar' pe tine, dar nu mai ești a ta;
Nu floarea vestejită din părul tău bălai,
Căci singura mea rugă-i uitării să mă dai.

- 5 La ce simțirea crudă a stinsului noroc
Să nu se sting' asemeni, ci 'n veci să stea pe loc?
Tot alte unde-i sună aceluiaș pârau:
La ce statornicia părerilor de rău,
Când prin această lume să trecem ne e scris
- 10 Ca visul unei umbre și umbra unui vis?
La ce de-acu 'nainte tu grija mea s'o porți?
La ce să măsurii anii ce sboară peste morți?
Tot una-i dacă astăzi sau mâine o să mor,
Când voiui să-mi piară urma în mintea tuturor,
- 15 Când voiui să uiți norocul visat de amândoi,
Trezindu-te, iubito, cu anii înapoi.
Să fie neagră umbra în care-oiu fi pierit,
Ca și când niciodată noi nu ne-am fi găsit,
Ca și când anii mândri de dor ar fi deșerți —
- 20 Că te-am iubit atâta putea-vei tu să ierți?
Cu fața spre părete mă lasă prin străini,
Să 'nghețe sub pleoape a ochilor lumini
Și când se va întoarce pământul în pământ,

- Au cine o să știe de unde-s, cine sunt?
- 25 Cântări tânguitoare prin zidurile reci
Cerși-vor pentru mine repaosul de veci;
Ci eu aș vrea ca unul, venind de mine-aproape,
Să-mi spue al tău nume pe 'nchisele-mi pleoape,
Apoi — de vor — m'arunce în margine de drum...
- 30 Tot îmi va fi mai bine ca 'n ceasul de acum.
Din zare depărtată resar' un stol de corbi
Să 'ntunece tot cerul pe ochii mei cei orbi,
Resar' o vijelie din margini de pământ,
Dând pulberea-mi țărânii și inima-mi la vânt...
- 35 Ci tu rămăi în floare ca luna lui April
Cu ochii mari și umezi, cu zimbet de copil,
Din cât ești de copilă să 'ntinerești mereu,
Și nu mai ști de mine, că nu m'oiu ști nici eu.

O, MAMĂ...

O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freământul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt,
5 Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.

Când voiui muri, iubito, la creștet să nu-mi plângi;
Din teiul sfânt și dulce o ramură să frângi,
La capul meu cu grijă tu ramura s'o 'ngropi,
10 Asupra ei să cadă a ochilor tăi stropi;
Simți-o-voiu odată umbrind mormântul meu...
Mereu va crește umbra-i, eu voiui dormi mereu.

Iar dacă împreună va fi ca să murim,
Să nu ne ducă 'n triste zidiri de țințirim,
15 Mormântul să ni-l sape la margine de riu,
Ne pună 'n încăperea aceluiaș sicriu;
De-apururea aproape vei fi de sinul meu...
Mereu va plânge apa, noi vom dormi mereu.

SCRISOAREA I

Când cu gene ostenite sara suflu 'n lumânare,
Doar ceasornicul urmează lung' a timpului cărare,
Căci perdelele 'ntr'o parte când le dai, și în odaie
Luna varsă peste toate voluptoasa ei văpaie,
5 Ea din noaptea amintirii o vecie 'ntreagă scoate
De dureri, pe care însă le simțim ca 'n vis pe toate.

Lună tu, stăpân' a mării, pe a lumii boltă luneci
Și gândirilor dând vieță, suferințele întuneci;
Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta fecioară,
10 Și câți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară!
Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate,
Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate!
Câte țermuri înflorite, ce palate și cetăți,
Străbătute de-al tău farmec ție singură-ți arăți!
15 Și în câte mii de case lin pătruns-ai prin ferești,
Câte frunți pline de gânduri, gânditoare le privești!
Vezi pe-un rege ce 'mpânzește globu 'n planuri pe
[un veac,

Când la ziua cea de mâne abia cuget' un sărac...
Deși trepte osebite le-au eșit din urna sortii
20 Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții;
La acelaș șir de patimi deopotrivă fiind robi,
Fie slabi, fie puternici, fie genii ori neghiobi!

- Unul caută 'n oglindă de-și buclează al său păr,
Altul caută în lume și în vreme adevăr,
25 De pe galbenele file el adună mii de coji,
A lor nume trecătoare le însamnă pe răboj;
Iară altu 'mparte lumea de pe scândura țărăbii.
Socotind cât aur marea poartă 'n negrele-i corăbii.
Iar colo bătrânul dascăl cu-a lui haină roasă 'n coate
30 Intr'un calcul fără capăt tot socoate și socoate
Și de frig la piept și 'ncheie tremurând halatul vechiu,
Iși infundă gâtul 'n guler și bumbacul în urechi;
Uscățiv așa cum este, gârbovit și de nimic,
Universul fără margini e în degetul lui mic,
35 Căci sub frunte-i viitorul și trecutul se închiagă,
Noaptea-adânc' a vecinicii el în șiruri o desleagă;
Precum Atlas în vechime sprijinea ceriul pe umăr
Așa el sprijină lumea și vecia într'un număr.

- Pe când luna strălucește peste-a tomurilor bracuri,
40 Intr'o clipă-l poartă gândul îndărăt cu mii de veacuri,
La 'nceput, pe când ființă nu era, nici neființă,
Pe când totul era lipsă de viață și voință,
Când nu s'ascundea nimica, deși tot era ascuns...
Când pătruns de sine însuș odihnea cel nepătruns,
45 Fu prăpastie? genune? Fu noian întins de apă?
N'a fost lume pricepută și nici minte s'o priceapă,
Căci era un întunec ca o mare fără o rază,
Dar nici de văzut nu fuse și nici ochiu care s'o vază.
Umbra celor nefăcute nu 'ncepuse-a se desface,
50 Și în sine împăcată stăpâna eterna pace!...
Dar deodat' un punct se mișcă... cel întâiu și singur.
[Iată-l.

Cum din chaos face mumă, iară el devine Tatăl...
 Punctu-acela de mișcare, mult mai slab ca boaba
 [spumii,
 E stăpânul fără margini peste marginile lumii...
 5 De-atunci negura eternă se desface în fășii,
 De atunci resare lumea, lună, soare și stihii...
 De atunci și până astăzi colonii de lumi pierdute
 Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute
 Și în roiuri luminoase izvorând din infinit,
 0 Sunt atrase în viață de un dor nemărginit.
 Iar în lumea asta mare, noi copii ai lumii mici,
 Facem pe pământul nostru mușunoaie de furnici;
 Microscopice popoare, regi, oșteni și învățați
 Ne succedem generații și ne credem minunați;
 5 Muști de-o zi pe-o lume mică de se măsură cu cotul,
 În acea nemărginire ne 'nvârtim uitând cu totul
 Cum că lumea asta 'ntreagă e o clipă suspendată,
 Că 'ndărātu-i și 'nainte-i întuneric se arată.
 Precum pulberea se joacă în imperiul unei raze,
 0 Mii de fire viorie ce cu raza încetează,
 Astfel, într'a vecinicii noapte pururea adâncă,
 Avem clipa, avem raza, care tot mai ține încă...
 Cum s'o stinge, totul piere, ca o umbră 'n întuneric,
 Căci e vis al neființii universul cel chimeric...
 5 În prezent cugetătorul nu-și oprește a sa minte,
 Ci 'ntr'o clipă gându-l duce mii de veacuri înainte;
 Soarele, ce azi e mândru, el îl vede trist și roș
 Cum se 'nchide ca o rană printre nori întunecoși,
 Cum planeteii toți îngheață și s'asvârl rebeli în spațiu
 0 Ei, din frânele luminii și ai soarelui scăpați;

Iar catapeteasma lumii în adânc s'au înegrit,
Ca și frunzele de toamnă toate stelele-au pierit.
Timpul mort și 'ntinde trupul și devine vecinicie,
Căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustie,
85 Și în noaptea neființii totul cade, totul tace,
Căci în sine împăcată reîncep' eterna pace...

* * * * *

Incepând la talpa însăși a mulțimii omenеști
Și suind în susul scării până la frunțile crăiești,
De a vieții lor enigmă îi vedem pe toți munciiți,
90 Făr' a ști să spunem care ar fi mai nenorociți...
Unul e în toți, tot astfel precum *una* e în toate,
De asupra tuturor se ridică cine poate,
Pe când alții stând în umbră și cu inima smerită,
Neștiuți se pierd în taină ca și spuma nezărită, —
95 Ce-o să-i pese soartei oarbe ce vor *ei* sau ce gândesc?...
Ca și vântu 'n valuri trece peste traiul omenesc.

Fericească-l scriitorii, toată lumea recunoască-l...
Ce-o să aibă din acestea pentru el, bătrânul dascăl?
Nemurire, se va zice. Este drept că vieța 'ntreagă,
100 Ca și iedera de-un arbor, de-o idee i se leagă.
„De-oiu muri — își zice 'n sine — al meu nume o
[să-l poarte
Secolii din gură 'n gură și l-or duce mai departe,
De a pururi, pretutindeni, în ungherul unor crieri
Și-or găsi, cu al meu nume, adăpost a mele scrieri!“
105 O sermane! ții tu minte câte 'n lume-ai auzit,
Ce-ți trecu pe dinainte, câte singur ai vorbit?
Prea puțin. De ici, de colo de imagine-o fășie,

Vre o umbră de gândire, ori un petec de hârtie;
Și când propria ta vieață singur n'o știi pe de rost,
110 O să-și bată alții capul s'o pătrună cum a fost?
Poate vr'un pedant cu ochii cei verzui, peste un veac,
Pintre tomuri brăcuite așezat și el, un brac,
Aticismul limbii tale o să-l pună la cântari,
Colbul ridicat din carte-ți l-o sufla din ochelari
105 Și te-o stringe 'n două șiruri, așezându-te la coadă,
In vr'o notă prizărită sub o pagină neroadă.

Poți zidi o lume 'ntreagă, poți s'o sfărîmi... ori ce-ai
[spune,

Peste toate o lopată de țărână se depune.
Mâna care-au dorit sceptrul universului și gânduri
120 Ce-au cuprins tot universul, încap bine 'n patru
[scânduri...

Or să vie pe-a ta urmă în convoiu de'nmormântare,
Splendid ca o ironie, cu priviri nepăsătoare...
Iar deasupra tuturor va vorbi vr'un mititel,
Nu slăvindu-te pe tine... lustruindu-se pe el
125 Sub a numelui tău umbră. Iată tot ce te așteaptă.
Ba să vezi... posteritatea este încă și mai dreaptă.

Neputând să te ajungă, crezi c'or vrea să te admire?
Ei vor aplauda de sigur biografia subțire
Care s'o încerca s'arăte că n'ai fost vr'un lucru mare,
130 C'ai fost om cum sunt și dâșii... Măgulit e fiecare
Că n'ai fost mai mult ca dânsul. Și prostatecele nări
Și le îmfală orișicine în savante adunări,
Când de tine se vorbește. S'a 'nțeles de mai nainte
C'o ironică grimasă să te laude 'n cuvinte.

135 Astfel încăput pe mâna a oricărui, te va drege,
Răle-or zice că sunt toate câte nu vor înțelege...
Dar afară de acestea, vor căta vieții tale
Să-i găsească pete multe, răutăți și mici scandale —
Astea toate te apropie de dânsii... Nu lumina
140 Ce în lume-ai revărsat-o, ci păcatele și vina,
Oboseala, slăbiciunea, toate rălele ce sunt
Intr'un mod fatal legate de o mână de pământ;
Toate micile mizerii unui suflet chinuit
Mult mai mult îi vor atrage decât tot ce ai gândit.

.

145 Intre ziduri, pintre arbori ce se scutură de floare,
Cum revarsă luna plină liniștita ei splendoare!
Și din noaptea amintirii mii de doruri ea ne scoate;
Amorțită li-i durerea, le simțim ca 'n vis pe toate,
Căci în propria-ne lume ea deschide poarta 'ntrării
150 Și ridică mii de umbre după stinsul lumânării...
Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta fecioară,
Și câți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară!
Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate,
Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate,
155 Și pe toți ce 'n astă lume sunt supuși puterii sorții
Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții!

SCRISOAREA II

- De ce pana mea remâne în cerneală, mă întrebi?
De ce ritmul nu m'abate cu ispita-i dela trebi?
De ce dorm, îngrămădite între galbenele file,
Iambii suitori, troheii, săltărețele dactile?
- 5 Dacă tu știai problema astei vieți cu care lupt,
Ai vedea că am cuvinte pana chiar să o fi rupt,
Căci, întreb, la ce-am începe să 'ncercăm în luptă
[dreaptă
A turna în formă nouă limba veche și 'nțeleaptă?
Acea tainică simțire, care doarme 'n a ta arfă
- 10 În cuplete de teatru s'o desfaci ca pe o marfă,
Când cu sete cauți forma ce să poată să le 'ncapă,
Să le scrii cum cere lumea, vr'o istorie pe apă? —
Însă tu îmi vei răspunde că e bine ca în lume
Prin frumoasă stihuire să pătrunză al meu nume,
- 15 Să-mi atrag luare-aminte a bărbaților din țară,
Să-mi dedic a mele versuri la cucoane, bunăoară,
Și desgustul meu din suflet să-l împac prin a mea
[minte. —
Dragul meu, cărarea asta s'a bătut de mai nainte;
Noi avem în veacul nostru acel soi de ciudat de barzi,
- 20 Care 'ncearcă prin poeme să devie cumularzi,
Inchinând ale lor versuri la puternici, la cucoane,
Sunt cântați în cafenele și fac sgomot în saloane;

Iar cărările vieții fiind grele și înguste,
Ei încearcă să le treacă prin protecție de fuste,
25 Dedicând broșuri la dame, a căror bărbați ei speră
C'ajungând cândva miniștri le-a deschide carieră. —

De ce nu voiu pentru nume, pentru glorie să scriu?
Oare glorie să fie a vorbi într'un pustiu?
Azi, când patimilor proprii muritorii toți sunt robi,
30 Gloria-i închipuirea ce o mie de neghiobi
Idolului lor închină, numind mare pe-un pitic
Ce-o beșică e, de spumă, într'un secol de nimic.

Incorda-voiu a mea liră să cânt dragostea? — Un lanț
Ce se 'mparte cu frăție între doi și trei amanți.
35 Ce? să 'ngâni pe coardă dulce, că de voie te-ai adaos
La cel cor ce 'n operetă e condus de Menelaos?
Azi adeseori femeia, ca și lumea, e o școală,
Unde 'nveți numai durere, înjosire și spoială;
La aceste academii de științi a zinei Vineri
40 Tot mai des se perândează și din tineri în mai tineri,
Tu le vezi primind elevii cei imberbi în a lor clas,
Până când din școala toată o ruină a ramas.

Vai! tot mai gândești la anii, când visam în academii,
Ascultând pe vechii dascăli cârpocind la haina vremii,
45 Ale clipelor cadavre din volume stând s'adune
Și 'n a lucrurilor peteci căutând înțelepciune?
Cu murmurele lor blânde, un izvor de *horum-harum*
Câștigând cu clipeală *nervum rerum gerendarum*;
Cu evlavie adâncă ne 'nvârteau al minții scriptet,
50 Legănând când o planetă, când pe-un rege din Egiptet.

Parcă-l văd pe astronomul cu al negurii repaos,
Cum ușor, ca din cutie, scoate lumile din chaos
Și cum neagra vecinicie ne-o întinde și ne 'nvață
Că epocele se 'nșiră ca măgelele pe ață.
55 Atunci lumta 'n căpătână se 'nvârtea ca o morișcă
De simțeam, ca Galilei, că comedia se mișcă. —

Amețiți de limbe moarte, de planeti, de colbul școlii,
Confundam pe bietul dascăl cu un craiu mâncat de
[moli

Și privind painjinișul din tavan, de pe pilastri,
60 Ascultam pe craiul Ramses și visam la ochi albaștri
Și pe margini de caete scriam versuri dulci, de pildă
Cătră vre-o trandafirie și sălbatecă Clotildă.
Imi plutea pe dinainte cu al timpului amestic
Ba un soare, ba un rege, ba alt animal domestic.
65 Scârțâirea de condeie dădea farmec astei liniști,
Vedeam valuri verzi de grâne, undoiarea unei iniști,
Capul greu cădea pe bancă, păreau toate 'n infinit;
Când suna, știam că Ramses trebuia să fi murit.

Atunci lumea cea gândită pentru noi avea ființă,
70 Și, din contra, cea aievea ne părea cu neputință,
Azi abia vedem ce stearpă și ce aspră cale este
Cea ce poate să convie unei înime oneste;
Iar în lumea cea comună a visa e un pericol,
Căci de ai cumva iluzii, ești pierdut și ești ridicul.

75 Și de-aceea de-azi nainte poți să nu mă mai întrebi,
De ce ritmul nu m'abate cu ispită dela trebi,
De ce dorm îngrămădite între galbenele file,

Iambii suitori, troheii, săltărețele dactile.

De-oiu urma să scriu în versuri, teamă-mi e ca nu

[cumva

80 Oamenii din ziua de-astăzi să mă 'nceap' a lăuda.

Dacă port cu ușurință și cu zimbet a lor ură,

Laudele lor de sigur m'ar măhni peste măsură.

SCRISOAREA III

Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vr'o limbă
Ce, cu-a turmelor pășune, a ei patrie ș'o schimbă,
La pământ dormea ținându-și căpătaiu mâna cea
[dreaptă;

Dară ochiu 'nchis afară, înlăuntru se deșteaptă.
5 Vede cum din ceriuri luna lunecă și se coboară
Și s'apropie de dânsul preschimbată în fecioară, —
Infloreă cărarea ca de pasul blândeii primăveri, —
Ochii ei sunt plini de umbra tănuitelor dureri;
Codrii se înfiorează de atâta frumusețe,
10 Apele 'ncrețesc în tremur străveziile lor fețe,
Pulbere de diamante cade fină ca o bură,
Scânteind plutea prin aer și pe toate din natură
Și prin mândra fărîmecare sun' o muzică de șoapte,
Iar pe ceriuri se înalță curcubeiele de noapte...
15 Ea, șezând cu el alături, mâna fină i-o întinde,
Părul ei cel negru 'n valuri de mătăasă se desprinde:
— „Las să leg a mea vieață de a ta... În brațu-mi vino,
Și durerea mea cea dulce cu durerea ta alin-o...
Scriș în cartea vieții este și de veacuri și de stele
20 Eu să fiu a ta stăpână, tu stăpân vieții mele“.

Și cum o privea Sultanul, ea se 'ntunecă... dispăre;
Iar din inima lui simte un copac cum că resare,

- Care crește într-o clipă ca în veacuri, mereu crește,
Cu-a lui ramuri peste lume, peste mare se lățește;
25 Umbra lui cea uriașă orizonul îl cuprinde
Și sub dânsul universul într-o umbră se întinde;
Iar în patru părți a lumii vede șiruri munții mari,
Atlasul, Caucazul, Taurul și Balcanii seculari;
Vede Eufratul și Tigris, Nilul, Dunărea bătrână, —
30 Umbra arborului falnic peste toate e stăpână,
Astfel, Asia, Europa, Africa cu-a ei pustiuri
Și corăbiile negre legănându-se pe riuri,
Valurile verzi de grăe legănându-se pe lanuri,
Mările țarmuitoare și cetăți lângă limanuri,
35 Toate se întind nainte-i... ca pe-un uriaș covor,
Vede țară lângă țară și popor lângă popor, —
Ca prin neguri alburie se strevăd și se prefac
In întinsă 'mpărăție sub o umbră de copac.

- Vulturii porniți la ceruri, pân' la ramuri nu ajung;
40 Dar un vânt de biruință se pornește îndelung
Și lovește rânduri, rânduri în frunzișul sunătoriu,
Strigăte de Allah! Allah! se aud pe sus prin nori;
Sgomotul creștea ca marea turburată și înaltă,
Urlete de bătalie s'alungau după olaltă,
45 Însă frunzele-ascuțite se îndoaie după vânt
Și deasupra Romei nouă se înclină la pământ.

- Se cutremură Sultanul... se deșteaptă... și pe cer
Vede luna cum plutește peste plaiul Eschișer.
Și privește trist la casa Șeihului Edebali;
50 După gratii de fereastră o copilă el zări
Ce-i zimbește, mlădioasă ca o creangă de alun;
E a Șeihului copilă, e frumoasa Malcatun,

Atunci el pricepe visul că-i trimis dela profet,
Că pe-o clipă se 'nălțase chiar în raiu la Mohamet,
55 Că din dragostea-i lumească un imperiu se va naște,
Ai căruia ani și margini numai cerul le cunoaște.

Visul său se 'nfiripează și se 'ntinde vulturește,
An cu an împărăția tot mai largă se sporește,
Iară flamura cea verde se înalță an cu an,
60 Neam cu neam urmându-i sborul și sultan după sultan.
Astfel țară după țară drum de glorie-i deschid...
Păn' în Dunăre ajunge furtunosul Baiazid...

La un semn, un țerm de altul, legând vas de vas,
[se leagă

Și în sunet de fanfare trece oastea lui întreață;
65 Ieniceri, copii de suflet ai lui Allah și Spahii
Vin de 'ntunecă pământul la Rovine în câmpii;
Respândindu-se în roiuri întind corturile mari...
Numa 'n zarea depărtată sună codrul de stejari.

Iată vine-un sol de pace c'o năframă 'n vârful de băț,
70 Baiazid privind la dânsul, îl întreabă cu dispreț:
— „Ce vrei tu?”

— „Noi? Bună pace! Și de n'o fi cu bănat,
Domnul nostru-ar vrea să vază pe măritul împărat”.
La un semn deschisă-i calea și s'apropie de cort
Un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port.
75 — „Tu ești Mircea?”

— „Da 'mpărate!”

— „Am venit să mi te 'nchini,
Să nu schimb a ta coroană într'o ramură de spini”.

- „Orice gând ai, Impărate, și oricum vei fi sosit,
 Cât suntem încă pe pace, eu îți zic: Bine-ai venit!
 Despre partea închinării însă, Doamne, să ne ierți;
 80 Dar acu vei vrea cu oaste și războiu ca să ne cerți,
 Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale,
 Să ne dai un semn și nouă de mila Tăriei-Tale...
 De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris și pentru noi,
 Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i războiu“.
- 85 — „Cum? Când lumea mi-e deschisă, a privi gân-
 [dești că pot
 Ca întreg Aliotmanul să se 'mpiedece de-un ciot?
 O, tu nici visezi, bătrâne, câți în cale mi s'au pus!
 Toată floarea cea vestită a întregului Apus,
 Tot ce stă în umbra crucii, împărați și regi s'adună
 90 Să dea piept cu uraganul ridicat de Semilună.
 S'a mbrăcat în zale lucii cavalerii dela Malta,
 Papa cu-a lui trei coroane, puse una peste alta,
 Fulgerele adunat-au contra fulgerului care
 În turbarea-i furtunoasă a cuprins pământ și mare.
 95 N'au avut decât cu ochiul ori cu mâna semn a face
 Și apusul își împinse toate neamurile 'ncoace;
 Pentru-a crucii biruință se mișcă riuri-riuri
 Ori din codri răscolite, ori stârnite din pustiuri;
 Sguduind din pace-adâncă ale lumii începuturi,
 100 Innegrind tot orizonul cu-a lor zeci de mii de scuturi,
 Se mișcau îngrozitoare ca păduri de lănci și săbii,
 Tremura înspăimântată marea de-ale lor corăbii!...
 La Nicopole văzut-ai câte tabere s'au strins
 Ca să stee înainte-mi ca și zidul neînvins.
 105 Când văzui a lor mulțime, câtă frunză, câtă iarbă,

Cu o ură ne 'mpăcată mi-am șoptit atunci în barbă,
 Am jurat ca peste dânșii să trec falnic, fără pas,
 Din pristolul dela Roma să dau calului ovăs...
 Și de crunta-mi vijelie tu te aperi c'un toiag?
 0 Și, purtat de biruință, să mă 'mpiedec de-un moșneag?"
 — „De-un moșneag, da, împărate! Căci moșneagul
 [ce privești,
 Nu e om de rând, el este Domnul Țării-Românești.
 Eu nu ți-aș dori vr'odată să ajungi să ne cunoști,
 Nici ca Dunărea să 'nece spunegând a tale oști.
 5 După vremuri mulți veniră, începând cu acel oaspe,
 Ce din vechi se pomenește, cu Darius a lui Istaspe;
 Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vr'un pod,
 De-au trecut cu spaima lumii și mulțime de norod;
 Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încapă,
 20 Au venit și 'n țara noastră de-au cerut pământ și
 [apă. —
 Și nu voiui ca să mă laud, nici că voiui să te 'nspăimânt,
 Cum veniră, se făcură toți o apă ș'un pământ.
 Te fălești că înainte-ți răsturnat-ai val-vârtej
 Oștile leite 'n zale de 'mpărați și de viteji?
 25 Tu te lauzi că Apusul înainte ți s'a pus?...
 Ce-i mâna pe ei în luptă, ce-au voit acel Apus?
 Laurii voiau să-i smulgă de pe fruntea ta de fier,
 A credinții biruință căta orice cavaler.
 Eu? Imi apăr sărăcia și nevoile și neamul...
 30 Și de-aceea tot ce mișcă 'n țara asta, riul, ramul,
 Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este,
 Dușmănit vei fi de toate, făr' a prinde chiar de veste;
 N'avem oști, dară iubirea de moșie e un zid
 Care nu se 'nfiorează de-a ta spaimă, Baiazid!"

- 135 Și abia plecă bătrânul... Ce mai freamăt, ce mai
[sbucium!
Codrul clocoti de sgomot și de arme și de bucium,
Iar la poala lui cea verde mii de capete pletoase,
Mii de coifuri lucitoare ies din umbra 'ntunecoasă;
Călăreții împlu câmpul și roiesc după un semn
140 Și în caii lor sălbateci bat cu scările de lemn,
Pe copite iau în fugă fața negrului pământ,
Lânci scânteie lungi în soare, arcuri se întind în vânt
Și ca nouri de aramă și ca ropotul de grindeni,
Orizonu 'ntunecându-l, vin săgeți de pretutindeni,
145 Văjăind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie...
Urlă câmpul și de tropot și de strigăt de bătaie.
In zadar striga 'mpăratul ca și leul în turbare,
Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare;
In zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
150 Căci cuprinsă-i de pieire și în față și în coaste,
Căci se clatină rărite șiruri lungi de bătălie;
Cad Arabii ca și pâlcuri risipite pe câmpie,
In genunchi cădeau pedestrii, colo caii se răstoarnă;
Cad săgețile în valuri care șueră, se toarnă,
155 Și lovind în față 'n spate, ca și crivățul și gerul,
Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul...
Mircea însuș mână 'n luptă vijelia 'ngrozitoare,
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare.
Durduind soseau călării ca un zid înalt de suliți,
160 Pîntre cetele păgâne, trec rupându-și large uliți.
Risipite se 'mprăștie a dușmanilor șiraguri
Și, gonind biruitoare, tot veneau a țării steaguri,
Ca potop ce prăpădește, ca o mare turburată; —
Peste-un ceas păgânătatea e ca pleava vânturată.

165 Acea grindin' oțelită înspre Dunăre o mână,
Iar în urma lor se 'ntinde falnic armia română

Pe când oastea se aşază, iată soarele apune,
Voind creștetele 'nalte ale țării să 'ncunune
Cu un nimb de biruință, fulger lung încremenit
170 Mărginește munții negri în întregul asfințit,
Pân' ce izvorăsc din veacuri stele una câte una
Și din neguri, dintre codri, tremurând s'arată luna:
Doamna mărilor ș'a nopții varsă liniște și somn.
Lângă cortu-i, unul dintre fiii falnicului Domn,
175 Sta zimbînd de-o amintire, pe genunchi scriind o carte.
S'o trimiță dragei sale, dela Argeș mai departe:

„De din vale de Rovine
Grăim, Doamnă, cătră Tine,
Nu din gură, ci din carte,
180 Că ne ești așa departe.
Te-am ruga, mări, ruga
Să-mi trimiți prin cineva
Ce-i mai mândru 'n valea Ta:
Codrul cu poienele,
185 Ochii cu sprincenele;
Că și eu trimite-voiu
Ce-i mai mândru pe la noi:
Oastea mea cu flamurile,
Codrul și cu ramurile,
190 Coiful nalt cu penele,
Ochii cu sprincenele.
Și să știi că-s sănătos,
Că, mulțămînd lui Cristos,

Te sărut, Doamnă, frumos”.

- 195 De-aşa vremi se învredniciră cronicarii şi rapsozii;
Veacul nostru ni-l împlură saltimbancii şi Irozii...
În izvoadele bătrâne pe eroi mai pot să caut;
Au cu lira visătoare ori cu sunete de flaut
Poţi să ’ntimpini patrioţii ce-au venit de-atunci încolo?
- 200 Înaintea acestora tu ascunde-te, Apollo!
O eroi! care ’n trecutul de măririi vă adumbriseţi,
Aţi ajuns acum de modă de vă scot din letopiseţi,
Şi cu voi drapându-şi nula, vă citează toţi nerozii,
Mestecând veacul de aur în noroiul greu al prozii.
- 205 Remâneţi în umbră sfântă, Basarabi şi voi Muşatini,
Descălecători de ţară, dătători de legi şi datini,
Ce cu plugul şi cu spada aţi întins moşia voastră
Dela munte pân’ la mare şi la Dunărea albastră.
- Au *prezentul* nu ni-i mare? N’o să-mi dea ce o să cer?
- 210 N’o să aflu între-ai noştri vre un falnic juvaer?
Au la Sybaris nu suntem, lângă capiştea spoielii,
Nu se nasc glorii pe stradă şi la uşa cafenelii?
N’avem oameni ce se luptă cu retoricele sulii
În aplauzele grele a canaliei de uliţi,
- 215 Panglicari în ale ţării, care joacă ca pe funii,
Măşti cu toate de renume din comedia minciunii?
Au de *patrie*, *virtute* nu vorbeşte liberalul,
De ai crede că vieţa-i e curată ca cristalul?
Nici visezi că înainte-ţi stă un stâlp de cafenele,
- 220 Ce îşi ride de-aste vorbe îngânându-le pe ele.
Vezi colo pe uriciunea fără suflet, fără cuget,

Cu privirea 'mpăroșată și la fălci înflăt și buget,
 Negru, cocoșat și lacom, un izvor de șiretlicuri,
 La tovarășii săi spune veninoasele-i nimicuri;
 225 Toți pe buze-având virtute, iar în ei monedă calpă,
 Quintesență de mizerii dela creștet până 'n talpă.
 Și deasupra tuturoră, oastea să și-o recunoască,
 Iși aruncă pocitura bulbucății ochi de broască...
 Dintr'aceștia țara noastră își alege astăzi solii!
 230 Oameni vrednici ca să șază în zidirea sfintei Golii,
 În cămeși cu mâneci lunge și pe capete scufie,
 Ne fac legi și ne pun biruri, ne vorbesc filosofie.
 Patriotii! Virtușii, ctitori de așezăminte,
 Unde spumegă desfrâul în mișcări și în cuvinte,
 235 Cu evlavie de vulpe, ca în strane, șed pe locuri
 Și aplaudă frenetic schime, cântece și jocuri...
 Și apoi în Sfatul țării se adun' să se admire
 Bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subțire;
 Toate mutrele acestea sunt preținse de Roman,
 240 Toată greco-bulgărimea e nepoata lui Traian.
 Spuma asta 'nveninată, astă plebe, ăst gunoiu
 Să ajung' a fi stăpână și pe țară și pe noi!
 Tot ce 'n țările vecine e smintit și stârpitură,
 Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii de natură,
 245 Tot ce e perfid și lacom, tot Fanarul, toți iloții,
 Toți se scurseră aicea și formează patrioții,
 Incât fonfii și flecarii, găgăuții și gușății,
 Bălbâiți cu gura strâmbă sunt stăpni astei nații!

Voi sunteți urmașii Romei? Niște răi și niște fameni!

250 I-e rușine omenirii să vă zică vouă oameni!
 Și această ciumă 'n lume și aceste creaturi

Nici rușine n'au să iee în smintitele lor guri
Gloria neamului nostru spre-a o face de ocară,
Indrăznesc ca să rostească pân' și numele tău... țară!

- 255 La Paris, în lupanare de cinisme și de lene,
Cu femeile-i pierdute și 'n orgiile-i obscene,
Acolo v'ați pus averea, tinerețele la stos...
Ce a scos din voi Apusul, când nimic nu e de scos?

- Ne-ați venit apoi, drept minte, o sticlută de pomadă,
260 Cu monoclu 'n ochiu, drept armă, bețișor de promenadă,
Vestejiți fără de vreme, dar cu creeri de copil,
Drept științ' având în minte vre un vals din Bal-Mabil,
Iar în schimb cu-averea toată vr'un papuc de
[curtezană...
O, te-admir, progenitură de origine Romană!

- 265 Și acum priviți cu spaimă fața noastră sceptic-rece,
Vă mirați cum de minciuna astăzi nu vi se mai trece?
Când vedem că toți aceia care vorbe mari aruncă
Numai banul îl vânează și câștigul fără muncă,
Azi, când fraza lustruită nu ne poate înșela,
270 Astăzi alții sunt de vină, domnii mei, nu este-așa?
Prea v'ați arătat arama, sfâșiind această țară,
Prea făcurăți neamul nostru de rușine și ocară,
Prea v'ați bătut joc de limbă, de străbuni și obicei,
Ca să nu s'arate-odată ce sunteți — Niște mișei!
275 Da, câștigul fără muncă, iată singura pornire;
Virtutea? e-o nerozie. Geniul? o nefericire.

Dar lăsați măcar strămoșii ca să doarmă 'n colb de
[cronici;

Din trecutul de mărire v'ar privi cel mult ironici.
Cum nu vîi tu, Tepeș Doamne, ca punând mâna pe ei,
280 Să-i împarți în două cete: în smintiți și în mișei,
Și în două temniți large cu de-a sila să-i aduni,
Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!

SCRISOAREA IV

Stă castelul singuratic, oglindindu-se în lacuri,
Iar în fundul apei clare doarme umbra lui de veacuri,
Se înalță în tăcere dintre rariștea de brazi,
Dând atâta întunerec rotitorului talaz.

- 5 Prin ferestrele arcate, după geamuri, tremur numa
Lungi perdele încrețite, care scânteie ca bruma.
Luna tremură pe codri, se aprinde, se mărește,
Muchi de stâncă, vârf de arbor, ea pe ceriuri zu-
[grăvește,

- Iar stejarii par o strajă de giganți ce-o înconjoară,
10 Resăritul ei păzindu-l ca pe-o tainică comoară.

- Numai lebedele albe, când plutesc încet din trestii,
Domnitoare peste ape, oaspeți liniștei acestei,
Cu aripele întinse se mai scutură și-o taie
Când în cercuri tremurânde, când în brazde de văpaie.
15 Papura se mișcă 'n freamăt de al undelor cutrier,
Iar în iarba înflorită, somnoros suspin' un grier...
E atâta vară 'n aer, e atât de dulce svonul...
Singur numai cavalerul suspinând privea balconul
Ce 'ncărcat era cu frunze, de îi spânzur' prin ostrețe,
20 Roze roșie de Șiras și liane 'n fel de fețe.
Respirarea cea de ape îl îmbată, ca și sara;
Peste farmecul naturei dulce-i picură ghitara:

- „O arată-mi iară 'n haină lungă de mătăasă,
 Care pare încărcată de o pulbere-argintoasă,
 25 Te-aş privi o viaţă 'ntreagă în cununa ta de rază,
 Pe când mâna ta cea albă părul galben îl netează.
 Vino! Joacă-te cu mine... cu norocul meu... mi-aruncă
 Dela sinul tău cel dulce floarea veştedă de luncă,
 Ca pe coardele ghitarei resunând încet să cadă...
 30 Ah! E-atât de albă noaptea, parc'ar fi căzut zăpadă.
 Or în umbra parfumată a buduarului să vin,
 Să mă 'mbete acel miros dela pânzele de in;
 Cupido, un paj şagalnic, va ascunde cu-a lui mână,
 Vioriul glob al lampei, mlădioasa mea stăpână!“
- 35 Şi uscat foşni mătasa pe podele, între glastre,
 Între rozele de Şiras şi lianele albastre;
 Dintre flori copila ride şi se 'nclină peste gratii —
 Ca un chip uşor de înger e-arătarea adoratei —
 Din balcon i-aruncă-o roză şi cu mâinile la gură,
 40 Pare că îl dojeneşte când şopteşte cu căldură;
 Apoi iar dispare 'n luntru... auzi pasuri ce coboară...
 Şi ieşind pe uşă iute, ei s'au prins de subsuoară.
 Braţ de braţ păşesc alături... le stă bine la olaltă,
 Ea frumoasă şi el tânăr, el înalt şi ea înaltă.
 45 Iar din umbra dela maluri se desface-acum la larg
 Luntrea cu-ale ei vintrele spânzurate de catarg
 Şi încet înaintează în lovire de lopeţi,
 Legănând atâta farmmec şi atâtea frumuseţi...
- Luna... luna iese 'ntreagă, se înalţ' aşă balaie
 50 Şi din term în term durează o cărare de văpaie,
 Ce pe-o răpede 'nmiire de mici unde o aşterne

- Ea, copila cea de aur, visul negurii eterne;
 Și cu cât lumina-i dulce tot mai mult se lămurește,
 Cu-atât valurile apei, cu-atât ȋermul parcă crește.
- 55 Codrul pare tot mai mare, parcă vine mai aproape
 De 'mpreună cu al lunei disc, stăpânitor de ape.
 Iară tei cu umbra lată și cu flori până 'n pământ
 Inspre apa 'ntunecată lin se scutură de vânt;
 Peste capul blond al fetei sboară florile ș'o plouă...
- 60 Ea se prinde de grumazu-i cu mânuțele-amândouă
 Și pe spate-și lasă capul: „Mă uimești dacă nu mântui...
 Ah, ce fioros de dulce de pe buza ta cuvântu-i!
 Cât de sus ridici acuma în gândirea ta pe-o roabă,
 Când durerea ta din suflet este singura-mi podoabă.
- 65 Și cu focul blând din glasu-ȋi tu mă dori și mă
 [cutremuri,
 De îmi pare o poveste de amor din alte vremuri;
 Visurile tale toate, ochiul tău atât de tristu-i,
 Cu-a lui umed' adâncime toată mintea mea o mistui...
 Dă-mi-i mie ochii negri... nu privi cu ei în laturi,
- 70 Căci de noaptea lor cea dulce vecinic n'o să mă
 [mai saturi,
 Aș orbi privind într'înșii... O, ascultă numa 'ncoace,
 Cum la vorbă mii de valuri stau cu stelele proroace!
 Codrii negri aiurează și izvoarele-i albastre
 Povestesc ele 'n de ele numai dragostele noastre
- 75 Și luceferii ce tremur așa reci prin negre cetini,
 Tot pământul, lacul, cerul... toate, toate ni-s prietini...
 Ai putea să lepezi cărma și lopeȋile să lepezi,
 După propria lor voie să ne ducă unde răpezi,
 Căci ori unde numai ele ar dori ca să ne poarte
- 80 Pretutindenî fericire... de-i vieaȋă, de e moarte“.

Fantazie, fantazie... când suntem numai noi singuri,
Ce ades mă porți pe lacuri și pe mare și prin crânguri!
Unde ai văzut vr'odată aste țări necunoscute?
Când se petrecur' aceste? La o mie patru sute?
5 Azi n'ai chip în toată voia în privirea-i să te pierzi,
Cum îți vine, cum îți place pe copilă s'o desmierzi,
După gât să-i așezi brațul, gură 'n gură, piept la piept
S'o întrebi numai cu ochii: Mă iubești tu? Spune
[drept!

Ași! abia ți-ai întins mâna, sare ivărul la ușă,
0 E-un congres de rubedenii, vre un unchiu, vre o
[mătușă...

Iute capul într'o parte și te uiți în jos smerit...
Oare nu-i în lumea asta vr'un ungher pentru iubit?
Și ca mumii egiptene stau cu toții 'n scaun țepeni,
Tu cu mâinile 'ncețate, mai cu degetele depeni,
5 Mai sucești vre o țigară, numeri fire de musteți
Și 'n probleme culinare te încerci a fi isteț.

Sunt sătul de așa vieță... nu sorbind a ei pahară,
Dar mizeria aceasta, proza asta e amară.
Să sfințești cu mii de lacrimi un instinct atât de van
0 Ce le-abate și la păseri de vreo două ori pe an?
Nu trăiți voi, ci un altul vă inspiră — el trăește,
El cu gura voastră ride, el se 'ncântă, el șoptește,
Căci a voastre vieți cu toate sunt ca undele ce curg,
Vecinic este numai riul: riul este Demiurg.
5 Nu simțiți c'amorul vostru e-un amor străin? Nebuni!
Nu simțiți că 'n proaste lucruri voi vedeți numai
[minuni?

- Nu vedeți c'acea iubire serv' o cauză din natură?
 Că e leagăn unor viețe ce semințe sunt de ură?
 Nu vedeți că risul vostru e în fiii voștri plâns,
 110 Că-i de vină cum că neamul Cain încă nu s'a stâns?
 O teatru de păpușe... s'von de vorbe omenești,
 Povestesc ca papagalii mii de glume și povești
 Fără ca să le priceapă... După ele un actor
 Stă de vorbă cu el însuși, spune zeci de mii de ori
 115 Ce-a spus veacuri după olaltă, ce va spune veacuri încă,
 Pân' ce soarele s'o stinge în genunea cea adâncă.
 Ce? Când luna se strecoară pîntre nouri, prin pustii,
 Tu cu lumea ta de gânduri după ea să te ații?
 Să aluneci pe poleiul de pe ulițele ninse,
 120 Să privești prin lucii geamuri la luminile aprinse
 Și s'o vezi încunjurată de un roi de pierde-vară,
 Cum zimbește tuturora cu gândirea ei ușoară?
 S'auzi zornetul de pînteni și foșnirile de rochii,
 Pe când ei sucesc musteața, iară ele fac cu ochii?
 125 Când încheie cu-o privire amoroasele 'nțelegeri,
 Cu ridicula-ți simțire tu la poarta ei să degeri?
 Pătimaș și îndărătnic s'o iubești ca un copil,
 Când ea-i rece și cu toane ca și luna lui April?
 Încleștând a tale brațe toată mintea să ți-o pierzi?
 130 Dela creștet la picioare s'o admiri și s'o desmierzi
 Ca pe-o marmură de Paros sau o pânză de Corregio,
 Când ea-i rece și cochetă? Ești ridicul, înțelege-o...
 Da... visam odinioară pe cea ce m'ar iubi,
 Când aș sta pierdut pe gânduri, peste umăr mi-ar
 [privi,
 135 Aș simți-o că-i aproape și ar ști c'o înțeleg...
 Din sermana noastră vieță, am dura roman întreg...

N'o mai caut... Ce să caut? E acelaș cântec vechiu,
Setea liniștei eterne, care-mi sună în urechi;
Dar organele-s sfărmate și 'n strigări iregulare
Vechiul cântec mai străbate, cum în nopți izvorul sare.
P'ici, pe colo mai străbate câte-o rază mai curată
Dintr'un *Carmen Saeculare* ce-l visai și eu odată.
Altfel șueră și strigă, scapără și rupt resună,
Se împung tumultoase și selbatece pe strună,
Și în gându-mi trece vântul, capul arde pustiit,
Aspru, rece sună cântul cel etern neisprăvit...
Unde-s șirurile clare din vieța-mi să le spun?
Ah! organele-s sfărmate și maestru e nebun!

M Ă N U Ș A

Lâng' a leilor grădină regele Francisc așteaptă,
Ca să vadă cum s'o 'ncepe între fiare lupta dreaptă.
Împrejur cei mari ai țării și ai sfatului s'adună.
Pe balconul nalt se 'nșiră dame 'n veselă cunună.

5 Regele dă semn cu' mâna, sare-o poartă din țâțane
Și un leu iese în față, cumpătat, cu pasuri line,
Mut se uită împrejuru-și, cascade lung și a lui coamă
Scuturând-o, își întinde mușchii și s'așează jos.

Regele un semn mai face, se deschide-o altă poartă
10 Și dintr'însa se repede
C'un sălbatec salt un tigru, care când pe leu îl vede,
Muge tare,
Coadă roată o 'nvârtește,
Scoate limba.

15 Sperios însă pe leu într'un cerc îl ocolește.
Sforăe înverșunat,
Apoi mormăind se 'ntinde
Lângă el.

Regele mai face-un semn,
20 Și pe două porți deschise
Se asvârl doi leoparzi,

Ce cu poftă inimoasă de-a lupta se și aruncă
Preste tigrul.
Dar acesta îi apucă în cumplitele lui ghiare, —
Leul muge,
Se ridică în picioare,
Fiarele se înfiorează,
Și 'mprejur, arzând de dorul de-a se sfâșia 'ntre ele,
Se așează.

O frumoasă mână scapă de pe margine de-altan
O mânășă, drept la mijloc, între tigrul și 'ntre leu;
Iară dama, Cunigunda, zise-atunci, bătându-și joc,
Cavalerului Delorges:
„Dac' amorul ți-e fierbinte cum te juri în orice oară,
Să te văd,
Mergi, mânășă de-mi ridică!“
Cavaleru-aleargă, iute se coboară
În grozava prejmuire, calcă sigur, fără frică.
Din mijlocu-acestor monștri
Cu-a lui degete 'ndrăsnește el mânășă de-o ridică.

Cu mișcare și cu groază
Damele și cavalerii l-au privit,
Însă foarte liniștit
El mânășă o aduce înapoi.
De-a lui laudă e plină orice gură,
Cunigunda îl privește cu o gingașă căldură
Ce-i promite că norocu-i e aproape. —
Dar mânășă el în față i-o aruncă:
„Doamna mea, o mulțămire ca aceasta n'o mai voi!“
Și-o lasă numai decât.

LUCEAFĂRUL

A fost odată ca 'n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

5 Și era una la părinți
 Și mândră 'n toate cele.
Cum e Fecioara între sfinți
 Și luna între stele.

Din umbra falnicelor bolți
10 Ea pasul și-l îndreaptă
Lângă fereastră, unde 'n colț
 Luceafărul așteaptă.

Privea în zare cum pe mări
 Resare și străluce,
15 Pe mișcătoarele cărări
 Corăbii negre duce.

Il vede azi, îl vede mâni,
 Asfel dorința-i gata;
El iar privind de săptămâni,
20 Ii cade dragă fata.

Cum ea pe coate-și răzima
 Visând ale ei tâmple,
De dorul lui și inima
 Și sufletu-i se împle.

25 Și cât de viu s'aprinde el
 In orișicare sară,
Spre umbra negrului castel
 Când ea o să-i apară.

*

30 Și pas cu pas pe urma ei
 Alunecă 'n odaie,
Țesând cu recile-i scânteii
 O mreață de văpaie.

Și când în pat se 'ntinde drept
 Copila să se culce,
35 I-atinge mânila pe piept,
 I'nchide geana dulce;

Și din oglindă luminiș
 Pe trupu-i se revarsă,
Pe ochii mari, bătând închiși,
40 Pe fața ei întoarsă.

Ea îl privea cu un suris,
 El tremura 'n oglindă,
Căci o urma adânc în vis
 De suflet să se prindă.

45 Iar ea vorbind cu el în somn,
Oftând din greu suspină:
— „O, dulce-al nopții mele Domn,
De ce nu vii tu? Vină!

Cobori în jos, luceafăr blând,
50 Alunecând pe-o rază,
Pătrunde 'n casă și în gând
Și vieța-mi luminează!“

El asculta tremurător,
Se aprindea mai tare
55 Și s'arunca fulgerător,
Se cufunda în mare;

Și apa unde-au fost căzut,
In cercuri se rotește,
Și din adânc necunoscut
60 Un mândru tânăr crește.

Ușor el trece ca pe prag
Pe marginea ferestei
Și ține 'n mână un toiag
Incunumat cu trestii.

65 Părea un tânăr Voevod
Cu păr de aur moale,
Un vânăt giulgiu se 'ncheie nod
Pe umerele goale.

Iar umbra feței stăvezii
70 E albă ca de ceară —

Un mort frumos cu ochii vii
Ce scânteie 'n afară.

— „Din sfera mea venii cu greu
Ca să-ți urmez chemarea,
75 Iar cerul este tatăl meu
Și mumă-mea e marea.

Ca în cămara ta să vin,
Să te privesc de-aproape,
Am coborât cu-al meu senin
80 Și m'am născut din ape.

O vin! odorul meu nespus,
Și lumea ta o lasă,
Eu sunt luceafărul de sus,
Iar tu să-mi fii mireasă.

85 Colo 'n palate de mărgean
Te-oiu duce veacuri multe,
Și toată lumea 'n ocean
De tine o s'asculte“.

— „O, ești frumos, cum numa 'n vis
90 Un înger se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N'oiu merge niciodată;

Străin la vorbă și la port,
Lucești fără de vieată,
95 Căci eu sunt vie, tu ești mort,
Și ochiul tău mă 'nghiață“.

*

Trecu o zi, trecură trei
 Și iarăș, noaptea, vine
Luceafărul de-asupra ei
100 Cu razele-i senine.

Ea trebui de el în somn
 Aminte să-și aducă
Și dor de-al valurilor Domn
 De inim' o apucă:

105 — „Cobori în jos, luceafăr blând,
 Alunecând pe-o rază,
Pătrunde 'n casă și în gând
 Și vieța-mi luminează!”

Cum el din cer o auzi
110 Se stinse cu durere,
Iar ceru 'ncepe a roti
 In locul unde piere;

In aer rumene văpăi
 Se 'ntind pe lumea 'ntreagă,
115 Și din a chaosului văi
 Un mândru chip se 'nchiagă;

Pe vițele-i negre de păr
 Coroana-i arde pare,
Venea plutind în adevăr
120 Scăldat în foc de soare.

Din negru giulgiu se desfășor
Marmoreele brațe,
El vine trist și gânditor
Și palid e la față;

125 Dar ochii mari și minunați
 Lucesc adânc chimeric,
Ca două patimi fără saț
 Și pline de 'ntuneric.

— „Din sfera mea venii cu greu
130 Ca să te-ascult ș'acuma,
Și soarele e tatăl meu,
Iar noaptea-mi este muma,

O vin' odorul meu nespus,
 Și lumea ta o lasă;
135 Eu sunt luceafărul de sus,
Iar tu să-mi fii mireasă.

O vin', în părul tău bălaiu
 S'anin cununi de stele,
Pe-a mele ceruri să resai
140 Mai mândră decât ele“.

— „O, ești frumos, cum numa 'n vis
 Un demon se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
 N'oiu merge niciodată!

145 Mă dor de crudul tău amor
A pieptului meu coarde,
Și ochii mari și grei mă dor,
Privirea ta mă arde“.

— „Dar cum ai vrea să mă cobor?
150 Au nu 'nțelegi tu oare,
Cum că eu sunt nemuritor,
Și tu ești muritoare?“

— „Nu caut vorbe pe ales,
Nici știu cum aș începe —
155 Deși vorbești pe înțeles,
Eu nu te pot pricepe;

Dar dacă vrei cu crezământ
Să te 'ndrăgesc pe tine,
Tu te coboară pe pământ,
160 Fii muritor ca mine“.

— „Tu-mi cei chiar nemurirea mea
În schimb pe-o sărutare,
Dar voi eu să știi asemenea
Cât te iubesc de tare;

165 Da, mă voi eu naște din păcat,
Primind o altă lege:
Cu vecinicia sunt legat,
Ci voi eu să mă deslege“.

Și se tot duce... S'a tot dus
170 De dragu-unei copile,
S'a rupt din locul lui de sus,
Pierind mai multe zile.

*

In vremea asta Cătălin,
Viclean copil de casă,
175 Ce împle cupele cu vin
Mesenilor la masă,

Un paj ce poartă pas cu pas
A 'mpărătesii rochii,
Băiat din flori și de pripas,
180 Dar îndrăsneț cu ochii,

Cu obrăjei ca doi bujori
De rumeni, bată-i vina,
Se furișează pânditoriu
Privind la Cătălina.

185 Dar ce frumoasă se făcu
Și mândră, arz'o focul;
Ei Cătălin, acu-i acu
Ca să-ți încerci norocul.

Și 'n treacăt o cuprinse lin
190 Intr'un ungher de grabă.
— „Da ce vrei, mări Cătălin?
Ia las', cată-ți de treabă“.

— „Ce voiui? Aș vrea să nu mai stai
Pe gânduri totdeauna,
195 Să rizi mai bine și să-mi dai
O gură, numai una.

— „Dar nici nu știi macar ce-mi ceri,
Dă-mi pace, fugi departe —
O, de luceafărul din ceriu
200 M'a prins un dor de moarte“.

— „Dacă nu știi, ți-aș arăta
Din bob în bob amorul,
Ci numai nu te mânâia,
Ci stai cu binișorul.

205 Cum vânătoru 'ntinde 'n crâng
La păsărele lațil,
Când ți-oiu întindee brațul stâng
Să mă cuprinzi cu brațul;

Și ochii tăi nemișcători
210 Sub ochii mei remăe...
De te înalț de subsuori
Te 'nalță din călcăie;

Când fața mea se pleacă 'n jos,
In sus remăi cu fața,
215 Să ne privim nesățios
Și dulce toată vieța.

Și ca să-ți fie pe deplin
Iubirea cunoscută,

220 Când sărutându-te mă 'nclin,
Tu iarăș mă sărută".
Ea-l asculta pe copilaș
Uimită și distrasă,
Și rușinos și drăgălaș,
Mai nu vrea, mai se lasă

225 Și-i zise 'ncet: — „Încă de mic
Te cunoșteam pe tine,
Și guraliv și de nimic,
Te-ai potrivi cu mine...

Dar un luceafăr, resărit
230 Din liniștea uitării,
Dă orizon nemărginit
Singurătății mării;

Și tainic genele le plec,
Căci mi le împlă plânsul,
235 Când ale apei valuri trec
Călătorind spre dânsul;

Lucește c'un amor nespus
Durerea să-mi alunge,
Dar se înalță tot mai sus,
240 Ca să nu-l pot ajunge.

Pătrunde trist cu raze reci
Din lumea ce-l desparte...
In veci îl voi iubi și 'n veci
Va rămânea departe...

245 De-aceea zilele îmi sunt
Pustii ca niște stepe,
Dar nopțile-s de-un farmec sfânt
Ce nu-l mai pot pricepe”.

— „Tu ești copilă, asta e...
250 Hai ș’om fugi în lume,
Doar ni s’or pierde urmele
Și nu ne-or ști de nume,

Căci amândoi vom fi cumiști,
Vom fi voioși și teferi,
255 Vei pierde dorul de părinți
Și visul de luceferi“.

*

Porni luceafărul. Creșteau
In cer a lui aripe,
Și căi de mii de ani treceau
260 In tot atâtea clipe.

Un cer de stele de desupt,
Deasupra-i cer de stele —
Părea un fulger ne ’nterupt
Rătăcitor prin ele.

565 Și din a chaosului văi,
Jur împrejur de sine,
Vedea, ca ’n ziua cea de ’ntăiu,
Cum izvorau lumine;

Cum izvorând îl încunșor
270 Ca niște mări, de-a'notul...
El sboară, gând purtat de dor,
Pân' pierе totuł, totuł,

Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochiu spre a cunoaște,
275 Și vremea 'ncearcă în zadar
Din goluri a se naște.

Nu e nimic și totuș e
O sete care-l soarbe,
E un adânc asemenea
280 Uitării celei oarbe.

— „De greul negrei vecinicii
Părinte mă desleagă
Și lăudat pe veci să fii
Pe-a lumii scară 'ntreagă;

285 O, cere-mi, Doamne, orice preț,
Dar dă-mi o altă soarte,
Căci tu izvor ești de viață
Și dătător de moarte;

Reia-mi al nemuririi nimb
290 Și focul din privire,
Și pentru toate dă-mi în schimb
O oară de iubire...

Din chaos Doamne-am apărut
Și m'aș întoarce 'n chaos...

195 Și din repaos m'am născut,
Mi-e sete de repaos“.

— „Hyperion, ce din genuni
Resai c'o 'ntreagă lume,
Nu cere semne și minuni
300 Care n'au chip și nume;

Tu vrei un om să te socoți,
Cu ei să te asameni?
Dar piară oamenii cu toți,
S'ar naște iarăș oameni.

305 Ei doar au stele cu noroc
Și prigoniri de soarte,
Noi nu avem nici timp, nici loc,
Și nu cunoaștem moarte.

Din sinul vecinicii ieri
310 Trăiește azi ce moare,
Un soare de s'ar stinge 'n ceriu
S'aprinde iarăș soare;

Părând pe veci a resări
Din urmă moartea-l paște,
315 Căci toți se nasc spre a muri
Și mor spre a se naște.

Iar tu, Hyperion, rămăi
Ori unde ai apune...
Tu ești de forma cea de'ntăiu,
320 Ești vecinică minune.

Și pentru cine vrei să mori?
 Intoarce-te, te 'ndreaptă
Spre-acel pământ rătăcitor
 Și vezi ce te așteaptă“.

*

325 In locul lui venit din ceriu
 Hyprion se 'ntoarce
 Și, ca și 'n ziua cea de ieri,
 Lumina și-o revarsă,

 Căci este sara 'n asfințit
330 Și noaptea o să 'nceapă;
 Resare luna liniștit
 Și tremurând din apă

 Și împlă cu-ale ei scânteii
 Cărările din crânguri.
335 Sub șirul lung de mândri tei
 Ședeau doi tineri singuri:

— „O lasă-mi capul meu pe sin
 Iubito, să se culce,
Sub raza ochiului senin
340 Și negrăit de dulce;

 Cu farmecul luminii reci
 Gândirile străbate-mi,
Revarsă liniște de veci
 Pe noaptea mea de patimi.

345 Și deasupra mea rămăi
Durerea mea de-o curmă,
Căci ești iubirea mea de 'ntăi
Și visul meu din urmă“.

Hyperion vedea de sus
350 Uimirea 'n a lor față;
Abia un braț pe gât i-a pus
Și ea l-a prins în brață...

Miroase florile-argintii
Și cad, o dulce ploaie,
355 Pe creștetele-a doi copii
Cu plete lungi, bălaie.

Ea, îmbătată de amor,
Ridică ochii. Vede
Luceafărul. Și 'ncetișor
360 Dorințele-i încrede:

— „Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe rază,
Pătrunde 'n codru și în gând,
Norocu-mi luminează!“

365 El tremură ca alte dăți
In codri și pe dealuri,
Călăuzind singurătăți
De mișcătoare valuri;

Dar nu mai cade ca 'n trecut
370 In mări din tot înaltul;
„Ce-ți pasă ție, chip de lut,
Dac'oiu fi eu sau altul ?

Trăind în cercul vostru strimt
Norocul vă petrece,
375 Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece“.

D O I N A

- Dela Nistru păn' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s'a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.
- 5 Din Hotin și păn' la Mare
Vin Muscalii de-a călare,
Dela Mare la Hotin
Mereu calea ne-o ațin.
Din Boian la Vatra-Dornii
- 10 Au împlut omida cornii
Și străinul te tot paște
De nu te mai poți cunoaște.
Sus la munte, jos pe vale,
Și-au făcut dușmanii cale;
- 15 Din Sătmar păn' în Săcele
Numai vaduri ca acele.
Vai de biet Român săracul,
Indărăt tot dă ca racul,
Nici îi merge, nici se 'ndeamnă,
- 20 Nici îi este toamna toamnă
Nici e vara vara lui
Și-i străin în țara lui.
Dela Turnu 'n Dorohoi
Curg dușmanii în puhoiu

- 25 Și s'așează pe la noi;
 Și cum vin cu drum de fier,
 Toate cântecele pier,
 Sboară paserile toate
 De neagra străinătate;
30 Numai umbra spinului
 La ușa creștinului.
 Iși desbracă țara sinul,
 Codrul — frate cu Românul —
 De săcure se tot pleacă
35 Și izvoarele îi seacă —
 Sărac în țară săracă !

- Cine-au îndrăgit străinii
 Mânca-i-ar inima câinii,
 Mânca-i-ar casa pustia
40 Și neamul nemernicia !

- Ștefane, Măria Ta,
 Tu la Putna nu mai sta,
 Las' Arhimandritului
 Toată grija schitului,
45 Lasă grija Sfinților
 In sama părinților,
 Clopotele să le tragă
 Ziua 'ntreagă, noaptea 'ntreagă,
 Doar s'a 'ndura Dumnezeu
50 Ca să-ți mântui neamul tău !
 Tu te 'nalță din mormânt
 Să te-aud din corn sunând
 Și Moldova adunând.

De-i suna din corn odată,
55 Ai s'aduni Moldova toată,
De-i suna de două ori
Iți vin codri 'n ajutor
De-i suna a treia oară
Toți dușmanii or să piară
60 Din hotară în hotară, —
Indrăgi-i-ar ciorile
Și spânzurătorile !

1883—1884

S'A DUS AMORUL

S'a dus amorul, un amic
Supus amândurora,
Deci cânturilor mele zic
Adio tuturorora.

5 Uitatea le închide 'n scrin
Cu mâna ei cea rece,
Și nici pe buze nu-mi mai vin,
Și nici prin gând mi-or trece.

Atâta murmur de izvor,
10 Atât senin de stele
Și un atât de trist amor
Am îngropat în ele !

Din ce noian îndepărtat
Au resărit în mine !
15 Cu câte lacrimi le-am udat,
Iubito, pentru tine !

Cum străbăteau atât de greu
Din jalea mea adâncă,
20 Și cât de mult îmi pare rău
Că nu mai sufăr încă !

Că nu mai vrei să te arăți
Lumină de 'ndeparte,
Cu ochii tăi întunecați
Renăscători din moarte !

25 Și cu acel smerit suris
Cu acea blândă față
Să faci din viața mea un vis
Din visul meu o viață.

30 Să mi se pară cum că crești
De cum resare luna,
In umbra dulcilor povești
Din nopți o mie una.

Era un vis misterios
Și blând din cale-afară,
35 Și prea era de tot frumos
De-au trebuit să piară.

Prea mult un înger mi-ai părut
Și prea puțin femeie,
Ca fericirea ce-am avut
40 Să fi putut să steie.

Prea ne pierdusem tu și eu
In al ei farmec poate,
Prea am uitat pe Dumnezeu
Precum uitarăm toate.

45 Și poate că nici este loc
Pe-o lume de mizerii
Pentr'un atât de sfânt noroc
Străbătător durerii !

CÂND AMINTIRILE...

Când amintirile 'n trecut
Incearcă să mă cheme,
Pe drumul lung și cunoscut
Mai trec din vreme 'n vreme.

5 Deasupra casei tale ies
Și azi aceleași stele,
Ce-au luminat atât de des
Induioșării mele.

10 Și peste arbori resfirați
Resare blânda lună,
Ce ne găsea îmbrățișați
Șoptindu-ne 'mpreună.

A noastre inimi își jurau
Credință pe toți vecii,
15 Când pe cărări se scuturau
De floare liliiecii.

Putut-au oare-atâta dor
In noapte să se stângă,
Când valurile de izvor
20 N'au încetat să plângă,

Când luna trece prin stejari
Urmând mereu în cale-și,
Când ochii tăi, tot încă mari,
Se uită dulci și galeși?

A D I O

De-acuma nu te-oiu mai vedea,
Remăi, remăi cu bine!
Mă voiui feri în calea mea
De tine.

5 De astăzi dar tu fă ce vrei,
De astăzi nu-mi mai pasă,
Că cea mai dulce 'ntre femei
Mă lasă.

Căci nu mai am de obicei
10 Ca 'n zilele acele,
Să mă îmbăt și de scânteii
Din stele,

Când degerând atâtea dăți,
Eu mă uitam prin ramuri
15 Și așteptam să te arăți
La geamuri.

O, cât eram de fericit
Să mergem împreună,
Sub acel farmec liniștit
20 De lună!

Și când în taină mă rugam
Ca noaptea 'n loc să steie,
In veci alături să te am
Femeie !

25 Din a lor treacăt să apuc
Acele dulci cuvinte,
De care azi abia mi-aduc
Aminte.

Căci astăzi dacă mai ascult
30 Nimicurile-aceste,
Imi pare-o veche, de demult
Poveste.

Și dacă luna bate 'n lunci
Și tremură pe lacuri,
35 Totuș îmi pare că de-atunci
Sunt veacuri,

Cu ochii serei cei de 'ntăi
Eu n'o voi mai privi-o...
De-acea 'n urma mea rămăi —
40 Adio !

CE E AMORUL

Ce e amorul? E un lung
Prilej pentru durere,
Căci mii de lacrimi nu-i ajung
Și tot mai multe cere.

5 De-un semn în treacăt dela ea
El sufletul ți-l leagă,
Incât să n'o mai poți uita
Vieața ta întreagă.

Dar încă de te-așteaptă 'n prag
10 În umbră de unghere,
De se 'ntâlnește drag cu drag,
Cum inima ta cere:

Dispar și ceruri și pământ
Și pieptul tău se bate,
15 Și totu-atârnă de-un cuvânt
Șoptit pe jumătate.

Te urmărește săptămâni
Un pas făcut a lene,
O dulce stringere de mâni,
20 Un tremurat de gene.

Te urmăresc luminători
Ca soarele și luna,
Și peste zi de-atâtea ori
Și noaptea totdeauna.

- 25 Căci scris a fost ca viața ta
De doru-i să nu 'ncapă,
Căci te-a cuprins asemenea
Lianelor din apă.

PE LÂNGĂ PLOPII FĂRĂ SOȚ...

Pe lângă plopii fără soț
Adesea am trecut;
Mă cunoșteau vecinii toți,
Tu nu m'ai cunoscut.

La geamul tău ce strălucea
Privii atât de des;
O lume toată înțelegea —
Tu nu m'ai înțeles.

De câte ori am așteptat
10 O șoptă de răspuns!
O zi din viață să-mi fi dat,
O zi mi-era de-ajuns;

O oară să fi fost amici,
Să ne iubim cu dor,
15 S'ascult de glasul gurii mici
O oară, și să mor.

Dându-mi din ochiul tău senin
O rază din adins,
In calea timpilor ce vin
20 O stea s'ar fi aprins;

Ai fi trăit în veci de veci -
 Și rânduri de vieți,
Cu ale tale brațe reci
 Inmărmureai măreț,

25 Un chip de-apururi adorat
 Cum nu mai au părechi
Acele zine ce străbat
 Din timpurile vechi.

 Căci te iubeam cu ochi păgâni
30 Și plini de suferinți,
Ce mi-i lăsară din bătrâni
 Părinți din părinți.

 Azi nici măcar îmi pare rău
 Că trec cu mult mai rar,
35 Că cu tristeță capul tău
 Se 'ntoarce în zadar.

 Căci azi le semeni tuturor
 La umblet și la port,
 Și te privesc nepăsător
40 C'un rece ochiu de mort.

Tu trebuia să te cuprinzi
 De acel farmec sfânt,
 Și noaptea candela s'aprinzi
 Iubirii pe pământ.

ȘI DACĂ...

Și dacă ramuri bat în geam
 Și se cutremur plopii,
E ca în minte să te am
 Și 'ncet să te apropii.

5 Și dacă stele bat în lac
 Adâncu-i luminându-l,
E ca durerea mea s'o 'mpac
 Insenindu-mi gândul.

10 Și dacă norii deși se duc
 De iese 'n lucru luna,
E ca aminte să-mi aduc
 De tine 'ntotdeauna.

G L O S S Ă

*Vreme trece, vreme vine,
Toate-s vechi și nouă toate;
Ce e rău și ce e bine
Tu te 'ntreabă și socoate;
5 Nu spera și nu ai teamă,
Ce e val ca valul trece;
De te 'ndeamnă, de te chiamă,
Tu rămăi la toate rece.*

Multe trec pe dinainte,
10 In auz ne sună multe,
Cine ține toate minte
Și ar sta să le asculte?...
Tu așează-te de-o parte,
Regăsindu-te pe tine,
15 Când cu sgomote deșarte
Vreme trece, vreme vine.

Nici încline a ei limbă
Recea cumpăn' a gândirii
Înspre clipa ce se schimbă
20 Pentru masca fericirii,
Ce din moartea ei se naște
Și o clipă ține poate;

Pentru cine o cunoaște
Toate-s vechi și nouă toate.

25 Privitor ca la teatru
Tu în lume să te 'nchipui:
Joace unul și pe patru,
Totuș tu ghici-vei chipu-i;
Și de plânge, de se ceartă,
30 Tu în colț petreci în tine
Și 'nțelegi din a lor artă
Ce e rău și ce e bine.

Viitorul și trecutul
Sunt a filei două fețe,
35 Vede 'n capăt începutul
Cine știe să le 'nvețe;
Tot ce-a fost ori o să fie
În prezent le-avem pe toate,
Dar de-a lor zădărnicie
40 *Te întreabă și socoate.*

Căci acelorași mijloace
Se supun câte există,
Și de mii de ani încoace
Lumea-i veselă și tristă;
45 Alte măști, aceeași piesă,
Alte guri, aceeași gamă,
Amăgit atât de-adesă
Nu spera și nu ai teamă.

Nu speră când vezi mizerii
50 *La izbândă făcând punte,*

Te-or întrece nătarăii,
De ai fi cu stea în frunte.
Teamă n'ai, căta-vor iarăş
Între dânşii să se plece,
55 Nu te prinde lor tovarăş:
Ce e val, ca valul trece.

Cu un cântec de sirenă,
Lumea 'ntinde lucii mreje;
Ca să schimbe-actori 'n scenă,
60 Te momeste în vârteje;
Tu pe-alături te strecoară,
Nu băga nici chiar de seamă,
Din cărarea ta afară
De te 'ndeamnă, de te chiamă.

65 De te-ating, să feri în laturi,
De hulesc, să taci din gură;
Ce mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dacă ştii a lor măsură;
Zică toţi ce vor să zică,
70 Treacă 'n lume cine-o trece;
Ca să nu 'ndrăgeşti nimică,
Tu remăi la toate rece.

Tu remăi la toate rece,
De te 'ndeamnă, de te chiamă;
75 *Ce e val, ca valul trece,*
Nu spera şi nu ai teamă.
Te întreabă şi socoate
Ce e rău şi ce e bine;
Toate-s vechi şi nouă toate;
80 *Vreme trece, vreme vine.*

O D Ă

(În metru antic).

Nu credeam să 'nvăţ a muri vr'odată ;
Pururi tânăr, înfăşurat în manta-mi,
Ochii mei 'nălţam visători la steaua
Singurătăţii.

5 Când de-odată tu resărişi în cale-mi,
Suferinţă tu, dureros de dulce...
Păn' în fund băui voluptatea morţii
Ne 'ndurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nesus,
10 Ori ca Hercul înveninat de haina-i ;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flacări...
15 Pot să mai re 'nviu luminos din el ca
Paşerea Phoenix?

Piară-mi ochii turburători din cale,
Vino iar în sin, nepăsare tristă ;
Ca să pot muri liniştit, pe mine
20 Mie redă-mă!

SE BATE MIEZUL NOPTII

Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă,
Și somnul, vameș vieții, nu vrea să-mi iee vamă.
Pe căi bătute-adesea vrea moartea să mă poarte,
S'asamăn între-olaltă vieață și cu moarte;
5 Ci cumpăna gândiri-mi și azi nu se mai schimbă,
Căci între amândouă stă neclintita limbă.

CU MÂNE ZILELE-ȚI ADAOGI...

Cu mâne zilele-ți adaogi,
Cu ieri vieța ta o scazi
Și ai cu toate astea 'n față
De-apururi ziua cea de azi.

5 Când unul trece, altul vine
In astă lume a-l urma,
Precum când soarele apune
El și resare undeva.

Se pare cum că alte valuri
10 Cobor mereu pe-acelaș vad,
Se pare cum că-i altă toamnă,
Ci 'n veci aceleași frunze cad.

Naintea nopții noastre îmblă
Crăiasa dulcii dimineți;
15 Chiar moartea însăși e-o părere
Și un visternic de vieți,

Din orice clipă trecătoare
Ăst adevăr îl înțeleg,
Că sprijină vecia 'ntreagă
20 Și 'nvârte universu 'ntreg.

De-aceea sboare anu-acesta
Și se cufunde în trecut,
Tu ai ș'acum comoara 'ntreagă
Ce 'n suflet pururi ai avut.

25 Cu mâne zilele-ți adaogi,
Cu ieri vieța ta o scazi,
Având cu toate astea 'n față
De-apurare ziua de azi.

Privelistile sclipitoare,
30 Ce'n repezi șiruri se diștern,
Repaosă nestrămutate
Sub raza gândului etern.

PESTE VÂRFURI

Peste vârfuri trece lună,
Codru-și bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună

5 Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet,
Sufletu-mi nemângâet
Indulcind cu dor de moarte.

De ce taci, când fermecată
10 Inima-mi spre tine 'ntorn?
Mai suna-vei, dulce corn,
Pentru mine vre odată ?

SOMNOROASE PĂSĂRELE

Somnoroase păsărele
Pe la cuiburi se adună,
Se ascund în rămurele —
Noapte bună!

5 Doar izvoarele suspină
Pe când codrul negru tace;
Dorm și florile 'n grădină —
Dormi în pace!

Trece lebăda pe ape
10 Între trestii să se culce —
Fie-ți îngerii aproape,
Somnul dulce!

Peste-a nopții feerie
Se ridică mândra lună,
15 Totu-i vis și armonie —
Noapte bună!

DE-OR TRECE ANII...

De-or trece anii cum trecură,
Ea tot mai mult îmi va plăce,
Pentru că 'n toată a ei făptură
E-un „nu știu cum“ și un „nu știu ce“.

5 M'a fărmeceat cu vr'o scânteie
Din clipa 'n care ne văzum ?
Deși nu e decât femeie,
E totuș altfel „nu știu cum“.

De-aceea una-mi este mie
10 De ar vorbi, de ar tăce;
Dacă al ei glas e armonie,
E și 'n tăcere-i „nu știu ce“.

Astfel robit de-aceeași jale
Petrec mereu acelaș drum...
15 În taina farmecelor sale
E-un „nu știu ce“ și un „nu știu cum“.

LAȘĂ-ȚI LUMEA...

Lăsa-ți lumea ta uitată,
Mi te dă cu totul mie;
De ți-ai da viața toată,
Nime' 'n lume nu ne știe.

5 Vin cu mine, rătăcește
Pe cărări cu cotituri,
Unde noaptea se trezește
Glasul vechilor păduri.

Pintre crengi scânteie stele,
10 Farmec dând cărării strimte,
Și afară doar de ele
Nime 'n lume nu ne simte.

Părul tău ți se desprinde
Și frumos ți se mai șede,
15 Nu zi ba de te-oiu cuprinde,
Nime 'n lume nu ne vede.

Tânguiosul bucium sună,
L-ascultăm cu-atâta drag
Pe când iese dulcea lună
20 Dintr'o rariște de fag.

li răspunde codrul verde
Fermecat și dureros,
Iară sufletu-mi se pierde
După chipul tău frumos.

25 Te desfăci c'o dulce silă,
Mai nu vrei și mai te lași,
Ochii tăi sunt plini de milă,
Chip de înger drăgălaș.

Iată lacul. Luna plină
30 Poleindu-l, îl străbate;
El aprins de-a ei lumină,
Simte-a lui singurătate.

Tremurând cu unde 'n spume,
Intre trestie le farmă
35 Și visând o 'ntreagă lume,
Tot nu poate să adoarmă;

De-al tău chip el se pătrunde
Ca oglinda îl alege; —
Ce privești zimbînd în unde?
40 Ești frumoasă, se 'nțelege.

Înălțimele albastre
Pleacă zarea lor pe dealuri,
Arătând prîvirii noastre
Stele 'n ceruri, stele 'n valuri;

45 E-un miros de teiu în crânguri,
Dulce-i umbra de răchiți

Și suntem atât de singuri
Și atât de fericiți !

Numai luna printre ceață
50 Varsă apelor văpaie,
Și te află strinsă 'n brață
Dulce dragoste bălaie.

TE DUCI...

Te duci și ani de suferință
N'or să te vază ochi-mi triști,
Inamorați de-a ta ființă,
De cum zimbești, de cum te miști.

5 Și nu e blând ca o poveste
Amorul meu cel dureros,
Un demon sufletul tău este
Cu chip de marmură frumos:

In față farmecul palorii
10 Și ochii ce scânteie de vii —
Sunt umezi înfiorătorii
De lingușiri, de viclenii.

Când mă atingi, eu mă cutremur,
Tresar la pasul tău, când treci;
15 De-al genei tale gingaș tremur
Atârnă vieța mea de veci.

Te duci și rău n'o să-mi mai pară
De-acum de ziua cea de ieri,
Că nu am fost victimă iară
20 Neînduratelor dureri;

C'auzu-mi n'o să-l mai întuneci
Cu-a gurii dulci suflări fierbinți,
Pe frunte-mi mâna n'o s'o luneci,
Ca să mă faci să-mi ies din minți.

- 25 Puteam numiri defăimătoare
În gândul meu să-ți iscodesc,
Și te uram cu 'nverșunare,
Te blăstemam, căci te iubesc.

- De-acum nici asta nu-mi rămâne,
30 Și n'o să am ce blăstema,
Ca azi va fi ziua de mâne,
Ca mâni toți anii s'or urma.

- O toamnă care întârzie
Pe-un istovit și trist izvor,
35 De-asupra-i frunzele pustie —
A mele visuri care mor.

- Vieța-mi pare o nebunie
Sfârșită fără a fi 'nceput,
În toată neagra vecinicie
40 O clipă 'n brațe te-am ținut.

De-atunci pornind a lui aripe
S'a dus pe veci norocul meu —
Redă-mi comoara unei clipe
Cu ani de părere de rău!

DIN VALURILE VREMII...

- Din valurile vremii, iubita mea resai
Cu brațele de marmur, cu părul lung, bălaiu;
Și fața străvezie ca fața albei ceri
Slăbită e de umbra duioaselor dureri;
- 5 Cu zimbetul tău dulce tu mângâi ochii mei,
Femeie între stele și stea între femei
Și întorcându-ți fața spre umărul tău stâng,
În ochii fericirii mă uit pierdut și plâng!
- Cum oare din noianul de neguri să te rump,
10 Să te ridic la pieptu-mi, iubite înger scump,
Și fața mea în lacrimi pe fața ta s'o plec,
Cu sărutări aprinse suflarea să ți-o 'nec,
Și mâna friguroasă s'o încălzesc la sin,
Aproape, mai aproape pe inima-mi s'o țin.
- 15 Dar vai, un chip aieva nu ești, astfel de treci
Și umbra ta se pierde în negurile reci,
De mă găsesc iar singur cu brațele în jos
În trista amintire a visului frumos...
Zadarnic după umbra ta dulce le întind:
20 Din valurile vremii nu pot să te cuprind.

V E N E Ț I A

S'a stins vieța falnicei Venetii —
N'auzi cântări, nu vezi lumini de baluri;
Pe scări de marmură, prin vechi portaluri,
Pătrunde luna, înălbind păreții.

5 Okeanos se plânge pe canaluri...
El numa 'n veci e 'n floarea tinereții,
Miresei dulci i-ar da suflarea vieții,
Izbește 'n ziduri vechi, sunând din valuri.

Ca 'n țintirim tăcere e 'n cetate;
10 Preot remas din a vechimii zile,
San Marc sinistru miezul nopții bate.

Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,
Rostește lin în clipe cadențate:
„Nu 'nvie morții — e 'n zadar, copile!“

IUBIND ÎN TAINĂ...

Iubind în taină am păstrat tăcere,
Gândind că astfel o să-ți placă ție,
Căci în priviri citeam o vecinicie
De-ucigătoare visuri de plăcere.

5 Dar nu mai pot. A dorului tărie
Cuvinte dă duioaselor mistere;
Vreau să mă 'nec de dulcea 'nvăpăiere
A celui suflet ce pe al meu știe.

Nu vezi că gura-mi arsă e de sete
10 Și 'n ochii mei se vede 'n friguri chinu-mi,
Copila mea cu lungi și blonde plete?

Cu o suflare răcorești suspinu-mi,
C'un zimbet faci gândirea-mi să se 'mbete.
Fă un sfârșit durerii... vin la sinu-mi.

TRECUT-AU ANII...

Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri
Și niciodată n'or să vie iară,
Căci nu mă 'ncântă azi cum mă mișcară
Povești și doine, ghicitori, eresuri,

- 5 Ce fruntea-mi de copil o 'nseninară,
Abia 'nțelese, pline de înțelesuri, —
Cu-a tale umbre azi în van mă 'mpresuri,
O ceas al tainei, asfințit de sară.

- Să smulg un sunet din trecutul vieții,
10 Să fac, o suflet, ca din nou să tremuri,
Cu mâna mea în van pe liră lunec;

Pierdut e totu 'n zarea tinereții
Și mută-i gura dulce-a altor vremuri,
Iar timpul crește 'n urma mea... mă 'ntunec!

CE TE LEGENI...

- Ce te legeni codrule,
Fără ploaie, fără vânt,
Cu crengile la pământ?
— De ce nu m'aș legăna,
5 Dacă trece vremea mea!
Ziua scade noaptea crește
Și frunzișul mi-l rărește.
Bate vântul frunza 'n dungă,
Cântăreții mi-i alungă;
10 Bate vântul dintr'o parte —
Iarna-i ici, vara-i departe.
Și de ce să nu mă plec,
Dacă păsările trec!
Peste vârf de rămurele
15 Trec în stoluri rândurele,
Ducând gândurile mele
Și norocul meu cu ele.
Și se duc pe rând, pe rând,
Zarea lumii 'ntunecând,
20 Și se duc ca clipele,
Scuturând aripele,
Și mă lasă pustiit,
Vestejit și amorțit
Și cu doru-mi singurel,
25 De mă 'ngân numai cu el!

LA MIJLOC DE CODRU...

La mijloc de codru des
Toate păsările ies,
Din huceag de aluniș
La voiosul luminiș,
5 Luminiș de lângă baltă,
Care 'n trestia înaltă
Legănându-se din unde
In adâncu-i se pătrunde
Și de lună și de soare
Și de păseri călătore,
10 Și de lună și de stele
Și de sbor de rândurele
Și de chipul dragei mele.

MAI AM UN SINGUR DOR.

Mai am un singur dor:
In liniştea sării
Să mă lăsaţi să mor
La marginea mării;
5 Să-mi fie somnul lin
Şi codrul aproape,
Pe 'ntinsele ape
Să am un cer senin.
Nu-mi trebue flamuri,
10 Nu voiu sicriu bogat,
Ci-mi împletiţi un pat
Din tinere ramuri.

Şi nime 'n urma mea
Nu-mi plângă la creştet,
15 Doar toamna glas să dea
Frunzişului veşted.
Pe când cu sgomot cad
Izvoarele 'ntr'una
Alunece luna
20 Prin vârfuri lungi de brad;
Pătrunză talanga
Al sării rece vânt,
De-asupra-mi teiul sfânt
Să-şi scuture creanga.

25 Cum n'oiu mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M'or troeni cu drag
Aduceri aminte.
Luceferi, ce resar
30 Din umbră de cetini,
Fiindu-mi prieteni,
O să-mi zimbească iar.
Va geme de patemi
Al mării aspru cânt...
35 Ci eu voiu fi pământ
In singurătate-mi.

NU VOIU MORMÂNT BOGAT

(Variantă)

Nu voiu mormânt bogat,
Cântare și flamuri,
Ci-mi împlețiți un pat
Din tinere ramuri.

5 Și nime 'n urma mea
Nu-mi plângă la creștet,
Frunzișului veșted
Doar vântul glas să-i dea.
In liniștea sării
10 Să mă 'ngropați, pe când
Trec stoluri sburând
La marginea mării.

Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape,
15 Lucească cer senin
Eternelor ape,
Care din văi adânci
Se 'nalță la maluri —
Cu brațe de valuri
20 S'ar atârna de stânci, —
Și murmură 'ntr'una

Când spumegând recad,
Iar pe păduri de brad
Alunece luna.

25 Reverse dulci scânteii
A tot știutoarea,
De asupra-mi crengi de tei
Să-și scuture floarea.
Ne mai fiind pribeag
30 De-atunci înainte,
Aduceri aminte
M'or coperi cu drag
Și stinsele patemi
Le-or troeni căzând,
35 Uitarea întinzând
Pe singurătate-mi.

DE-OIU ADORMI..

(Variantă)

De-oiu adormi curând
In noaptea uitării,
Să mă duceți tăcând
La marginea mării.

5 Nu voiu sicriu bogat,
Făclie și flamuri,
Ci-mi împlețiți un pat
Din tinere ramuri.

Să-mi fie somnul lin
10 Și codrul aproape,
Luceasc' un cer senin
Pe-adâncele ape,

Care 'n dureri adânci
Se 'nalță la maluri,
15 S'ar atârna de stânci
Cu brațe de valuri,

Se 'nalță, dar recad
Și murmură 'ntr'una,
Când pe păduri de brad
20 Alunecă luna.

Și nime 'n urma mea
Nu-mi plângă la creștet,
Doar moartea glas să dea
Frunzișului veșted.

25 Să treacă lin prin vânt
A tot știutoarea,
De-asupra-mi teiul sfânt
Să-și scuture floarea.

Cum n'oiu mai fi pribeag
30 De-atunci înainte,
M'or troeni cu drag
Aduceri aminte,

Ce n'or ști că privesc
O lume de patemi
35 Pe când liane cresc
Pe singurătate-mi.

IAR CAND VOIU FI PĂMÂNT

(Variantă)

Iar când voiu fi pământ,
In liniştea sării,
Săpaţi-mi un mormânt
La marginea mării.

5 Nu voiu sicriu bogat,
Podoabe şi flamuri,
Ci-mi împleţiţi ur pat
Din veştede ramuri.

Să-mi fie somnul lin
10 Şi codrul aproape,
Să am un cer senin
Pe-adâncile ape.

S'aud cum blânde cad
Izvoarele 'ntr'una,
15 Pe vârfuri lungi de brad
Alunece luna.

S'aud pe valuri vânt,
Din munte talanga,
De-asupra-mi teiul sfânt
20 Să-şi scuture creanga.

Și cum n'oiu suferi
De-atuncea 'nainte,
Cu flori m'or troeni
Aduceri aminte.

25 Și cum va înceta
Al inimei sbucium
Ce dulce-mi va suna
Cântarea de bucium!

Vor arde 'n preajma mea
30 Luminile 'n dealuri,
Izbind s'or frământa
Eternele valuri

Și nime 'n urma mea
Nu-mi plângă la creștet.
35 Ci codrul vânt să dea
Frunzișului veșted.

Luceferii de foc
Privi-vor din cetini
Mormânt făr' de noroc
40 Și fără prieteni.

CRITICILOR MEI

Multe flori sunt, dar puține
Rod în lume o să poarte,
Toate bat la poarta vieții,
Dar se scutur multe moarte.

5 E ușor a scrie versuri
Când nimic nu ai a spune,
Înșirând cuvinte goale
Ce din coadă au să sune;

Dar când inima-ți frământă
10 Doruri vii și patimi multe,
Ș'a lor glasuri a ta minte
Stă pe toate să le-asculte,

Ca și flori în poarta vieții
Bat la porțile gândirii,
15 Toate cer intrare 'n lume,
Cer veștmintele vorbirii.

Pentru-a tale proprii patimi,
Pentru propria-ți viață, —
Unde ai judecătorii,
20 Neîndurații ochi de ghiață?

Ah! atuncea ți se pare
Că pe cap îți cade cerul:
Unde vei găsi cuvântul
Ce exprimă adevărul?

- 25 Critici, voi, cu flori deșerte,
Care roade n'ați adus —
E ușor a scrie versuri
Când nimic nu ai de spus.

1884—1887

D I A N A

Ce cauți unde bate luna
Pe-un alb izvor tremurător
Și unde păsările 'ntr'una
Se 'ntrec cu glas ciripitor?
5 N'auzi cum frunzele 'n poiană
Șoptesc cu sgomotul de guri
Ce se sărută, se hârjoană
In umbr' adâncă de păduri?

In cea oglindă mișcătoare
10 Vrei să privești un straniu joc,
O apă vecinic călătoare
Sub ochiul tău remas pe loc?
S'a desprimăvărat pădurea,
E-o nouă viață în orice svon,
15 Și numai tu gândești aiurea,
Ca tânărul Endymion.

De ce dorești singurătate
Și glasul tainic de izvor?
S'auzi cum codrul frunza-și bate,
20 S'adormi pe verdele covor?
Iar prin lumina cea rărită,
Din valuri reci, din umbre moi,

S'apar' o zină liniștită
Cu ochii mari, cu umeri goi?

- 25 Ah! acum crengile le 'ndoaie
Mânute albe de omăt,
O față dulce și bălaie,
Un trup înalt și mlădiet.
Un arc de aur pe-al ei umăr,
30 Ea trece mândră la vânat
Și peste frunze fără număr
Abia o urmă a lăsat.

DIN NOAPTEA

Din noaptea vecinicei uitări
In care toate curg,
A vieții noastre desmierdări
Și raze din amurg,

5 De unde nu mai străbătu
Nimic din ce-au apus —
Aș vrea odată 'n viață tu
Să te înalți în sus.

Și dacă ochii ce-am iubit
10 N'or fi de raze plini,
Tu mă privește liniștit
Cu stinsele lumini.

Și dacă glasul adorat
N'o spune un cuvânt,
15 Tot înțeleg că m'ai chemat
Dincolo de mormânt.

SARA PE DEAL

Sara pe deal buciumul sună cu jale,
Turmele-l urc', stele le scapără 'n cale,
Apele plâng clar izvorând în fântâne;
Sub un salcâm, dragă, m'aștepți tu pe mine.

5 Luna pe cer trece-așa sfântă și clară,
Ochii tăi mari caută 'n frunza cea rară,
Stelele nasc umezi pe bolta senină,
Pieptul de dor, fruntea de gânduri ți-e plină.

Nourii curg, raze-a lor șiruri despică,
10 Streșine vechi casele 'n lună ridică,
Scârție 'n vânt cumpăna dela fântână,
Valea-i în fum, fluiera murmură 'n stână.

Și osteniți oameni cu coasa 'n spinare
Vin dela câmp; toaca resună mai tare,
15 Clopotul vechiu împlă cu glasul lui sara, —
Sufletul meu arde 'n iubire ca para.

Ah! în curând satul în vale-amuțește,
Ah! în curând pasu-mi spre tine grăbește:
Lângă salcâm sta-vom noi noaptea întreagă,
20 Ore întregi spune-ți-voi cât îmi ești dragă.

Ne-om răzima capetele-unul de altul
Și surizând vom adormi sub înaltul,
Vechiul salcâm. — Astfel de noapte bogată,
Cine pe ea n'ar da vieța lui toată?

NU MĂ ÎNȚELEGI

- In ochii mei acuma nimic nu are preț
Ca taina ce ascunde a tale frumuseți;
Căci pentru care altă minune decât tine
Mi-aș risipi o vieță de cugetări senine
5 Pe basme și nimicuri, cuvinte cumpănind,
Cu pieritorul sunet al lor să te cuprind,
In lanțuri de imagini duiosul vis să-l ferec,
Să 'mpiedec umbra-i dulce de-a merge 'n întunerec.
- • • • •
Și azi când a mea minte, a farmecului roabă,
10 Din orișice durere îți face o podoabă,
Și când resai 'nainte-mi ca marmura de clară
Când ochiul tău cel mândru străluce în afară,
Intunecând privirea-mi, de nu pot să văd încă
Ce-adânc trecut de gânduri e 'n noaptea lui adâncă,
15 Azi când a mea iubire e-atâta de curată
Ca farmecul de care tu ești împresurată,
Ca setea cea eternă ce-o au după olaltă
Lumina de 'ntunerec și marmura de daltă,
Când dorul meu e-atâta de-adânc și-atât de sfânt
20 Cui nu mai e nimica în cer și pe pământ,
Când e o 'namorare de tot ce al tău,
De-un zimbet, de-un cutremur, de bine și de rău,
Când ești enigma însăși a vieții mele 'ntregi...
Azi văd din a ta vorbă că nu mă înțelegi!

LA STEUA

La steua care-a resărit
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

5 Poate de mult s'a stins în drum
În depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre.

Icoana stelei ce-a murit

10 Încet pe cer se suie :
• Era pe când nu s'a zărit,
Azi o vedem, și nu e.

Tot astfel când al nostru dor
Pieri în noapte-adâncă,
15 Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă.

DE CE NU-MI VII

Vezi, rândunelele se duc,
Se scutur frunzele de nuc,
S'așează bruma peste vii —
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?

5 O, vino iar în al meu braț,
Să te privesc cu mult nesaț,
Să razim dulce capul meu
De sinul tău, de sinul tău !

Ți-aduci aminte cum pe-atunci
10 Când ne primblam prin văi și lunci,
Te ridicam de subsuori
De-atâtea ori, de-atâtea ori ?

In lumea asta sunt femei
Cu ochi ce izvorăsc scânteii...
15 Dar, oricât ele sunt de sus,
Ca tine nu-s, ca tine nu-s !

Căci tu înseninezi mereu
Vieța sufletului meu,
Mai mândră decât orice stea,
20 Iubita mea, iubita mea !

Târzie toamnă e acum,
Se scutur frunzele pe drum,
Și lanurile sunt pustii...
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?

KAMADEVA

Cu durerile iubirii
Voind sufletu-mi să-l vindic,
L-am chemat în somn pe Kama —
Kamadeva, zeul indic.

5 El veni, copilul mândru,
Călărind pe-un papagal,
Având zimbetul fațarnic
Pe-a lui buze de coral.

Aripi are, iar în tolă-i
10 El păstrează, ca săgeți,
Numai flori înveninate
Dela Gangele măreț.

Puse-o floare-atunci în arcu-i,
Mă lovi cu ea în piept,
15 Și de-atunci în orice noapte
Plâng pe patul meu deștept...

Cu săgeata-i otrăvită
A sosit ca să mă certe
Fiul cerului albastru
20 Ș' al iluziei deșerte.

1889 – 1902

STELELE 'N CER

Stelele 'n cer
De-asupra mărilor
Ard depărtărilor,
Păna ce pier.

5 După un semn
Clătind catargele
Tremură largele
Vase de lemn :

Niște cetăți
10 Plutind pe marile
Și mișcătoarele
Pustietăți.

Stol de cocori
Apucă 'ntinsele
15 Și necuprinsele
Drumuri de nori.

Sboară ce pot
Ș'a lor întrecere,
Vecinică trecere —
20 Asta e tot...

Floare de crâng
Astfel viețile
Și tinerețile
Trec și se stâng.

25 Orice noroc
Și 'ntinde-aripele
Gonit de clipele
Stării pe loc.

Până nu mor,
30 Pleacă-te îngere
La trista-mi plângere
Plină de-amor.

Nu e păcat
Ca să se lepede
35 Clipa cea repede
Ce ni s'a dat?

ORICÂTE STELE...

Oricâte stele ard în înălțime,
Oricâte unde-aruncă 'n față-i marea,
Cu-a lor lumină și cu scânteierea
Ce-or fi 'nsemnând, ce vor — nu știe nime.

- 5 Deci cum voiești, tu poți urma cărarea,
Fii bun și mare, ori pătat de crime —
Acelaș praf, aceeași adâncime!
Iar moștenirea ta ș'a tot: Uitarea!

- Parcă mă văz murind: în umbra porții
10 Așteaptă cei ce vor să mă îngroape,
Aud cântări și văd lumini de torții.

O umbră dulce, vino mai aproape,
Să simt plutind de-asupra-mi geniul morții
Cu aripi negre, umede pleoape.

SCRISOAREA V

DALILA

Biblia ne povestește de Samson, cum că muierea
Când dormea, tăindu-i părul, i-a luat toată puterea
De l-au prins apoi dușmanii, l-au legat și i-au

[scos ochii,

- Ca dovadă de ce suflet stă în pieptii unei rochii...
5 Tinere, ce plin de visuri urmărești vre o femeie,
Pe când luna, scut de aur, strălucește prin alee
Și pătează umbra verde cu misterioase dungi,
Nu uita că doamna are minte scurtă, haine lungi.
Te îmbeți de feeria unui mândru vis de vară,
10 Care 'n *tine* se petrece... Ia întreab-o bunăoară —
O să-ți spue de panglice, de volane și de mode,
Pe când inima ta bate ritmul sfânt al unei ode....
Când cochetă de-al tău umăr ți se razimă copila,
Dac' ai inimă și minte, te gândește la Dalila.
15 E frumoasă, se 'nțelege... Ca copiii are haz,
Și când ride, face încă și gropițe în obraz
Și gropițe face 'n unghiul ucigașei sale guri
Și la degetele mâinii și la orice 'ncheieturi.
Nu e mică, nu e mare, nu-i subțire, ci 'mplinită,
20 Incât ai ce stringe 'n brațe — numai bună de iubită.
Tot ce-ar zice, i se cade, tot ce face-i șade bine

Și o prinde orice lucru, căci așa se și cuvine.
Dacă vorba-i e plăcută, și tăcerea-i încă place;
Vorba zice: „Fugi încolo“, risul zice: „vino 'ncoace“!
25 Imblă parcă amintindu-și vreun cântec, alintată,
Pare că i-ar fi tot lene și s'ar cere sărutată.
Și se 'nalță din călcăe să-ți ajungă pân' la gură,
Dăruind c'o sărutare acea tainică căldură,
Ce n'o are decât numai sufletul unei femei....
30 Câtă fericire crezi tu c' ai găsi în brațul ei!
Te-ai însenina văzându-i rumenirea din obraji —
Ea cu toane, o crăiasă, iar tu lănăr ca un paj —
Și adânc privind în ochi-i, ți-ar părea cum că înveți
Cum vieața preț să aibă și cum moartea s'aibă preț.
35 Și, pătruns de-o bucurie și fermecătoare jale,
Ai vedea în ea crăiasa lumii gândurilor tale,
Așa că, închipuindu-ți lacrimoasele ei gene,
Ți-ar părea mai mândră decât Venus Anadyomene,
Și în chaosul uitării, oricum orele alerge,
40 Ea din ce în ce mai dragă ți-ar cădea pe zi ce merge.

Ce iluzii! Nu 'nțelegi tu, din a ei căutătură,
Că deprindere, grimasă este zimbetul pe gură,
Că întreaga-i frumuseță e în lume de prisos,
Și că sufletul și-l pierde fără de nici un folos?
45 În zadar boltita liră, ce din șapte coarde sună,
Tânguirea ta de moarte în cadențele-i adună;
Precum iarna se așează flori de ghiață pe ferești,
În zadar în ochi avea-vei umbre mândre din povești,
Când în inimă e vară; în zadar o rogi: „Consacră-mi
50 Creștetul cu-ale lui gânduri, să-l sfințesc cu-a mele
[lacrimi!“

Ea nici poate să 'nțeleagă, că nu *tu* o vrei... că 'n tine
 E un demon ce 'nsetează după dulcile-i lumine,
 C' acel demon plânge, ride, neputând s'auză plânsu-și,
 Că o vrea spre-a se 'nțelege însfârșit pe sine însuși,
 55 Că se sbate ca un sculptor fără brațe și că geme
 Ca un maestru ce-asurzește în momentele supreme,
 Păn' a nu ajunge 'n culmea dulcii muzice de sfere,
 Ce-o aude cum se naște din rotire și cădere.
 Că el nu-i cere drept jertfă pe-un altar înalt să moară,
 60 Precum în vechimea sfântă se junghiau odinioară
 Virginile ce stătură sculptorilor de modele,
 Când tăiau în marmor chipul unei zine după ele.
 S'ar pricepe pe el însuși acel demon... s'ar renaște,
 Mistuit de focul propriu, el atunci s'ar recunoaște;
 65 Și, pătruns de-ale lui patimi și amoru-i, cu nesațiu
 El ar frânge 'n vers adonic limba lui ca și Horațiu;
 Ar atrage 'n visu-i mândru a izvoarelor murmuri,
 Umbra umedă din codri, stelele ce ard de-apururi,
 Și 'n acel moment de taină, când s'ar crede că-i ferice,
 70 Poate-ar învia în ochiu-i ochiul lumii cei antice
 Și cu patimă adâncă ar privi-o s'o adore,
 Dela ochii ei cei tineri mântuirea s'o implore;
 Ar voi în a lui brațe să o țină 'n veci de veci,
 Desghetând cu sărutarea-i raza ochilor ei reci.
 75 Căci de piatră de-ar fi, încă s'o 'ncălzi de-atât amor,
 Când, căzându-i în genunche, i-ar vorbi tânguitor,
 Fericirea înecându-l, el ar sta să 'nebunească
 Ca 'n furtuna lui de patimi și mai mult să o iubească.

Cu zimbiri de curtezană și cu ochi bisericoși,
 80 S'ar prefăce că pricepe. Măgulite toate sunt

- De-a fi umbra frumuseții cei eterne pe pământ.
 O femeie între flori zi-i și o floare 'ntre femei —
 Ș'o să-i placă. Dar o pune să aleagă între trei
 Ce-o 'nconjoară, toți zicând că o iubesc — cât de naivă,
- 85 Vei vedea că deodată ea devine pozitivă.
 Și când dama cochetează cu privirile-i galante,
 Impărțind ale ei vorbe între-un craiu bătrân ș' un fante,
 Nu-i minune ca simțirea-i să se poată înșela,
 Să confunde-un craiu de pică cu un craiu de mahala.
- 90 Căci cu dorul tău demonic va vorbi călugărește,
 Pe când craiul cel de pică de s' arată, pieptu-i crește,
 Ochiul înghețat i-l împlu gânduri negre de amor
 Și deodată e vioaie, stă picior peste picior,
 Ș' acel sec, în judecata-i e cu duh și e frumos...
- 95 A visa că adevărul sau alt lucru de prisos
 E în stare ca să schimbe în natur' un fir de păr,
 Este piedica eternă ce-o punem la adevăr.
- Așa dar, când plin de visuri, urmărești vre o femeie,
 Pe când luna, scut de aur, strălucește prin alee
- 100 Și pătează umbra verde cu fantasticele-i dungi,
 Nu uita că doamna are minte scurtă, haine lungi.
 Te îmbeți de feeria unui mândru vis de vară,
 Care 'n tine se petrece... Ia întreab-o bunăoară,
 Ș'o să-ți spue de panglice, de volane și de mode,
- 105 Pe când inima ta bate'n ritmul sfânt al unei ode...
 Când vezi piatra ce nu simte nici durerea și nici mila,
 De ai inimă și minte, feri în lături, e Dalila!

DUPĂ CE ATÂTA VREME

După ce atâta vreme
La o laltă n'am vorbit,
Mie-mi pare că uitarăm
Cât de mult ne-am fost iubit.

5 Dar acum te văd nainte-mi
Dulce, palidă cum șezi —
Lasă-mă ca altă dată
Umilit să 'ngenunchez,

Lasă-mă să-ți plâng de milă,
10 Să-ți sărut a tale mâni...
Mănușite, ce făcurăți
De atâtea săptămâni?

APARI SĂ DAI LUMINĂ

Apari să dai lumină arcatelor ferești,
Să văz în templu-i zina cu farmece cerești.
Prin vremea trecătoare lucește prea curat
Un chip tăiat de daltă, deapururi adorat,
5 Privi-te-voiu cu ochii în lacrimi fierbinti....
O marmură, aibi milă de-a mele rugăminți!

Indură-te și lasă privirea-mi s'o consol
La alba strălucire a gâtului tău gol,
La dulcea rotundire a sinilor ce cresc,
10 La noaptea cea adâncă din ochiul tău ceresc,
Să văd că de privirea-mi tăcând te înfiori...
O marmură, aibi de ochi-mi rugători!

Aș vrea cu-a mele lacrimi picioarele să-ți scald,
In dulcea 'nfiorare a sufletului cald,
15 Să mor pătruns de jalea amorului meu sfânt,
Ca lebăda ce moare de propriul ei cânt,
Să mor de 'ntăia rază din ochii tăi cei reci...
O marmură, aibi milă de stingerea-mi pe veci!

Ca iarna cea eternă a nordului polar
20 Se 'ntinde amortirea în sufletu-mi amar.
Nimic nu luminează astei pustietăți,

Doar sloiurile par ca ruine de cetăți
Plutind de asprul vicol al morții cei de veci...
Tu ramură 'nflorită... pe visul meu te pleci!

- 25 Din lumea de mizerii și fără de 'nțeles
Cu ochii cei de ghiață ai morții m'am ales
Și totu-mi pare veșted, căzut și uniform,
Sunt însetat de somnul pământului s'adorm,
Incât numai de nume îmi pare că exist....
30 Tu doar resai c'un zimbet în visul meu cel trist!

- Cu ochii tăi de înger mă mângâi și mă minți,
Căci ei cuprind o lume de dulci făgăduinți,
De-amor fără de margini, de scumpe fericiri,
Cum nu se află 'n lumea aceasta nicăiri,
35 Căci este umbra blând' a iubirii cei de veci,
Ce trece cu întreaga-i putere, pe când treci!

- Nici luna plutitoare, nici stelele din ceriu
N'or să pătrunză 'n umbra trecutelor dureri,
N'or să pătrunz' amarul pierdutei tinereți,
40 Măcar să am de-acuma o sută de vieți,
Căci sufletu-mi de-atuncea e-atât de 'ntunecat...
Doar ochii tăi de înger în visul meu străbat!

- Ca toamna cea târzie e viața mea, și cad
Iluzii ca și frunza pe undele de vad,
45 Și nici o bucurie în cale-mi nu culeg,
Nimic de care 'n lume iubirea să mi-o leg,
Pustiul și urâtul de-apururi mă cuprind...
Doar brațele-ți de marmur în visul meu se 'ntind!

- Precum corăbii negre se leagănă de vânt
- 50 Cu pânzele-atârinate departe de pământ,
Cum între ceriu și mare trec paserile stol,
Trec gândurile mele a sufletului gol,
Intind ale lor aripi spre negre depărtări...
Tu numai ești în visu-mi luceafărul pe mări.
- 55 Cu aspra nepăsare tu sufletu-mi aduci
Pe cele două brațe întinse-a sfintei cruci,
Și buzele nsetate cu fiere mi le uzi,
Când ruga mea fierbinte nu vrei să o auzi,
Mă faci părtaș în lume durerilor lui Crist...
- 60 O marmură, aibi milă de sufletul meu trist!
- Dar te cobori, divino, pătrunsă de-al meu glas,
Mai mândră, tot mai mândră la fiecare pas...
Visez, ori e aievea? Tu ești în adevăr?
Tu treci cu mâna albă prin vițele de păr?
- 65 Dacă visez, mă ține în vis, privindu-mi drept...
O marmură, aibi milă să nu mă mai deștept!

DINTRE SUTE DE CATARGE

Dintre sute de catarge
Care lasă malurile,
Câte oare le vor sparge
Vânturile, valurile?

5 Dintre paseri călătoare
Ce străbat pământurile.
Câte-o să le 'nece oare
Valurile, vânturile?

De-i goni fie norocul,
10 Fie idealurile,
Te urmează în tot locul
Vânturile, valurile!

Ne 'nțeles remâne gândul
Ce-ți străbate cânturile:
Sboară vecinic, îngânându-l
13 Valurile, vânturile!

1866 — 1869

LA MOARTEA LUI ARON PUMNUL

Imbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină,
Cu cipru verde 'ncepe antică fruntea ta;
C'acuma din pleiada-ți auroasă și senină
Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină,
5 Se stinse-o dalbă stea!

Metalica, vibrânda a clopotelor jale
Vuieste în cadență și sună întristat;
Căci ah! geniul mare al deșteptării tale
Păși, se duse-acuma pe-a nemuririi cale
10 Și 'n urmă-i ne-a lăsat!

Te-ai dus, te-ai dus din lume, o! geniu nalt și mare,
Colo unde te-așteaptă toți îngerii în cor,
Ce 'ntoană tainic, dulce a sferelor cântare
Și-ți împletesc ghirlande, cununi mirositoare,
15 Cununi de albe flori!

Te plânge Bucovina, te plânge 'n voce tare,
Te plânge 'n tânguire și locul tău natal;
Căci umbra ta măreață în falnica-i sburare
O urmă 'ncet cu ochiul în tristă lăcrimare
20 Că-i simț național!

Urmează încă 'n cale-ți și lacrima duioasă
Ce junii toți o varsă pe trist mormântul tău,
Urmeze-ți ea prin sboru-ți în cânturi tânguioase.
In cânturi răsunânde, suspine-armonioase,

Colo, în eliseu!...

DE-AȘ AVEA...

De-aș avea și eu o floare
Mândră, dulce, răpitoare
Ca și florile din Mai,
Fiice dulce a unui plaiu,
5 Plaiu rizând cu iarbă verde
Ce se leagănă, se pierde,
Undoind încetișor,
Șoptind șoapte de amor;

De-aș avea o florică
10 Gingașă și tinerică,
Ca și floarea crinului,
Alb ca neua sinului,
Amalgan de-o roz-albie
Și de una purpurie,
15 Cântând vesel și ușor
Șoptind șoapte de amor;

De-aș avea o porumbiță
Cu chip alb de copiliță,
Copiliță blândișoară
20 Ca o zi de primăvară;
Cătu-ți ține ziulița
I-aș cânta doina, doinița,
I-aș cânta-o 'ncetișor,
Șoptind șoapte de amor.

O CĂLĂRIRE ÎN ZORI

A nopții gigantică umbră ușoară
Purtată de vânt,
Se 'ncovoie tainic, se leagănă, sboară,
Din aripi bătând.

5 Roz-alb' auroră, cu bucle de aur
Sclipinde 'n rubin,
Revarsă din ochi-i de lacrimi tezaur
Pe-al florilor sin;

Răspânde suflarea narciselor albe
10 Balsamu-i divin,
Și Chloris din roze își pune la salbe
Pe fruntea-i de crin;

Iar riul suspină de blândă-i durere
Poetic murmur,
15 Pe-oglanda-i de unde resfrânge 'n tăcere
Fantastic purpur;

Și paserea cântă suspine-imitândă
Un cântec de-amor,
Ecou-i răspunde cu vocea-i vuindă
20 La plânsu-i de dor.

Pe câmp se văd două ființe ușoare
Săltânde pe-un cal,
Pe care le 'ncinge de flutură 'n boare
Subțire voal ;

25 Ca Eol ce sboară prin valuri și țipă,
Fugariul ușor
Nechiază, s'aruncă de spintecă 'n pripă
Al negurei flor,

O dalbă fecioară adoarme pe sinul
30 De-un june frumos,
Astfel cum dormită oftarea, suspinul
In cântul duios;

Iar talia-i naltă, gingașă, subțire
Se mlădie 'n vânt,
35 Și negrele-i bucle ondoală 'n zefire,
Sclipesc fluturând.

I-adoarme pe sinu-i, se leagănă 'n brațe
In tandre visări;
Pe când ca profume pe blânda ei față
40 Plutesc sărutări.

Iar aeru 'n munte, în vale vibrează
De tainici oftări;
Căci junele astfel din pieptu-i oftează
In dalbe cântări:

45 „Ah ! ascultă mândruliță,
Drăguliță,

Șoapta-mi blândă de amor,
Să-ți cânt dulce, dulce tainic,
Cântul jalnic
50 Ce-ți cântam adeseaori.

De-ai fi, dragă, zefir dulce,
Care duce
Cu-al său murmur frunze, flori,
Aș fi frunză, aș fi floare,
55 Aș sburare
Pe-al tău sin gemând de dor;

De-ai fi noapte, — aș fi lumină
Blândă, lină,
Te-aș cuprinde c'un suspin;
60 Și în nunta de iubire,
In unire
Naște-am zorii de rubin;

De-aș fi, mândră, riușorul
Care dorul
65 Și-l confie câmpului,
Ți-aș spăla c'o sărutare,
Murmurare,
Crinii albi ai sinului !"

Ca Eol ce zboară prin valuri și țipă,
70 Fugariul ușor
Nechiază, s'aruncă de spintecă 'n pripă
Al negurei flor;

Vergina îl stringe pe-amantu-i mai tare
La sinu-i de crin,
75 Și fața-și ascunde l'a lui sărutare
In păr ebenin.

Iar eco își ride de blânde plângeri,
De junii amanți
80 Și riul repetă ca cântul de îngeri
In repede danț:

„De-aș fi, mândră, riușorul,
Care dorul
Și-l confie câmpului,
Ți-aș spăla c'o sărutare
85 Murmurare,
Crinii albi ai sinului!“

DIN STREINĂTATE

Când tot se 'nveselește, când toți aci se 'ncântă.
Când toți își au plăcerea și zile fără nori,
Un suflet numai plânge, în doru-i se avântă
L'a patriei dulci plaiuri, la câmpii-i rizătoare.

- 5 Și inima aceea ce geme de durere,
Și sufletul acela ce cântă amorțit,
E inima mea tristă ce n'are mângâiere,
E sufletu-mi ce arde de dor nemărginit.

- Aș vrea să văd acuma natala mea vâlcioară
10 Scăldată în cristalul pârăului de-argint,
Să văd ce eu atâta iubeam odinioară,
A codrului tenebră, poetic labirint;

- Să mai salut odată colibele din vale,
Dorminde cu un aer de pace, liniștiri,
15 Ce respirau în taină plăceri mai naturale,
Visări misterioase, poetice șoptiri.

- Aș vrea să am o casă, tăcută, mitutică
In valea mea natală ce undula în flori,
Să tot privesc la munte, în sus cum se ridică,
20 Pierzându-și a sa frunte în negură și nori.

Să mai privesc odată câmpia 'nfloritoare,
Ce zilele-mi copile și albe le-a țesut,
Ce auzi odată copila-mi murmurare,
Ce jocurile-mi june, sburdarea mi-a văzut.

25 Melodica șoptire a riului ce geme,
Concertul ce-l întoană al paserilor cor,
Cântarea în cadență a frunzelor ce freme,
Năsur'acolo 'n mine șoptiri de-un gingaș dor.

Da! Da! Aș fi ferice, de-aș fi încă odată
30 În patria-mi iubită, în locul meu natal,
Să pot a binezice cu mintea 'nflăcărată
Visările juniei, visări de-un ideal.

Chiar moartea ce răspânde teroare 'n omenire
Prin vinele vibrânde ghețoasele-i fiori,
35 Acolo m'ar adoarme în dulce liniștire,
În visuri fericite m'ar duce către nori.

LA BUCOVINA

N'oiu uita vreodată, dulce Bucovină,
Geniu-ți romantic, munții în lumină,
Văile în flori,
Riuri resăltânde printre stânce nante
5 Apele lucinde 'n dalbe diamante
Peste câmpii 'n zori.

Ale sorții mele plângeri și surise,
Îngânate 'n cânturi, îngânate 'n vise
Tainic și ușor,
10 Toate-mi trec prin gându-mi, trec pe dinainte,
Inima mi-o fură și cu dulci cuvinte
Îmi șoptesc de dor.

Numai lângă sinu-ți geniile rele,
Care îmi descântă firul vieții mele,
15 Parcă dormita;
Mă lăsară 'n pace, ca să cânt în lume,
Să-mi visez o soarte mândră de-al meu nume
Și de steua mea.

Când pe bolta brună tremură Selene,
20 Cu un pas melodic, cu un pas a lene
Lin în calea sa;

Eol pe-a sa arpă blând resunătoare
Cânt' a nopții dulce, mistică cântare
Cânt din Valhala.

25 Atunci ca și silful ce n'adoarme 'n pace,
Inima îmi bate, bate și nu tace
Tremură ușor,
In fantasii mândre ea își face cale,
Peste munți cu codri, peste deal și vale
30 Mână al ei dor.

Mână doru-i tainic colo în spre tine,
Ochiul îmi sclipește, genele-mi sunt pline,
Inima mi-e grea;
Astfel totdeauna, când gândesc la tine,
35 Sufletul mi-apasă nouri de suspine,
Bucovina mea!

S P E R A N Ț A

Cum mângâie dulce, alină ușor
Speranța pe toți muritorii !
Tristeță, durere și lacrimi, amor,
Azilul își află la sinu-i de dor
5 Și pier, cum de boare pier norii.

Precum călătoriul prin munți rătăcind,
Prin umbra pădurii cei dese,
La slaba lumină ce-o vede lăcind
Aleargă purtat ca de vânt
10 Din noaptea pădurii de iese:

Așa și speranța — c'un licur ușor,
Cu slaba-i lumină pâlindă,
Animă 'nc' odată tremândul picior,
De uită de sarcini, de uită de nori
15 Și unde o vede s'avântă.

La cel ce în carcere plânge amar
Și blastemă ceriul și soartea,
La neagra-i durere îi pune hotar,
Făcând să-i apară în negru talar
20 A lumii paranimfă — moartea.

Și maicii ce stringe pruncuțu-i la sin,
Privirea de lacrimi plină,
Văzând cum geniile morții se 'nclin
Pe fruntea-i copilă cu spasmuri și chin,
25 Speranța durerea i-alină.

Căci vede surisu-i de grație plin
Și uită pericolul mare,
L'apleacă mai dulce la sinu-i de crin
Și fața-i umbrește cu păr ebenin
30 La pieptu-i îl stringe mai tare.

Așa marinarii pe mare îmblând,
Izbiți de talazuri, furtune,
Izbiți de orcanul ghețos [și] urlând,
Speranța îi face de uită de vânt,
35 Și speră la timpuri mai bune.

Așa virtușii murind nu desper,
Speranța-a lor frunte 'nsenină,
Speranța cea dulce de plată în ceriu,
Li face de uită de-a morții dureri,
40 Pleoapele 'n pace le 'nchină.

Cum mângâe dulce, alină ușor
Speranța pe toți muritorii!
Tristeță, durere și lacrimi, amor,
Azilul își află la sinu-i de dor
45 Și pier, cum de boare pier norii.

MISTERELE NOPTII

Când din stele auroase
Noaptea vine 'ncetișor
Cu-a ei umbre suspinânde,
Cu-a ei silfe șopotinde,
5 Cu-a ei vise de amor;

Câte inimi în plăcere
Ii resaltă ușurel !
Dar pe câte dureroase
Cântu-i mistic le apasă,
10 Cântu-i blând, încetinel.

Două umbre albicioase
Ca și fulgii din ninsori,
Razele din alba lună
Mi le torc, mi le 'mpreună
15 Pentru 'ntregul viitoriu;

Iar doi îngeri cântă 'n plângeri,
Plâng în nopte dureros,
Și se sting ca două stele,
Care 'n nuntă, ușurele
20 Se cunun' căzânde jos.

Intr'un cuib de turturele
Ca și fluturii de-ușor,
Saltă Eros nebunește,
Il desmiardă, l-încălzește
25 Cu un vis de tainic dor;

Iar în norul de profume
Două suflete de flori
Le desparte-al nopții mire
Cu fantastica-i șoptire,
30 Le resfiră, până mor.

Când pe stele aurie
Noaptea doarme ușurel,
Câte inime rizânde,
Dar pe câte suspinânde
35 Le delasă 'ncetinel !

Dar așa ni e destinul,
Vitreg prea adese ori,
Unui lumea-i acordează,
Iar pe altul îl botează
40 Cu-a lui rouă de plânsori.

CE-ȚI DORESC EU ȚIE, DULCE ROMÂNIE

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorie, țara mea de dor?
Brațele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor!

5 Fiarbă vinu 'n cupe, spumege pocalul,
Dacă fiii-ți mândri aste le nutresc;
Căci remâne stânca, deși moare valul,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

Vis de răzbunare negru ca mormântul,
10 Spada ta de sânge dușman fumegând,
Și de-asupra idrei fluturi cu vântul
Visul tău de glorie falnic triumfând,
Spună lumii large steaguri tricolore,
Spună ce-i poporul mare, românesc,
15 Când s'aprinde sacru candida-i vâlvoare,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

Ingerul iubirii, îngerul de pace,
Pe altarul Vestei tainic surizând
Ce pe Marte 'n glorie să orbească-l face,
20 Când cu lampa-i sboară lumea luminând,
El pe sinu-ți vergin încă să coboare,

Guste fericirea raiului ceresc,
Tu îl stringe 'n brațe, tu îi fă altare,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

- 25 Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Tânăra mireasă, mamă cu amor!
Fiii tăi trăiască numai în frăție
Ca a nopții stele, ca a zilei zori,
Vieața în vecie, glorii, bucurie,
30 Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală și mândrie,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

LA HELIADE

De mi-ar permite-Apolon s'aleg dintre cunune,
Ghirlanda n'aş alege-o de flori plăpânde, june,
Ci falnica cunună a bardului bătrân;
Eu n'aş alege lira vibrândă de iubire,
5 Ci ceea care falnic îmi cântă de mărire,
Cu focul albei Veste aprinde al meu sin.

Ghirlanda ce se 'nsoară cu silfele uşoare,
Pe fruntea inspirată, pe fruntea 'nspirătoare
De bucle 'ncungiurată, blondine, unduind;
10 Plăcută-i o ghirlandă, sublimă însă este
Cununa cea de laur, ce sfântă se 'mpleteşte
Pe fruntea cea umbrită de bucle de argint.

Ca visul e cântarea ce-o 'ntoană Eol dulce,
Când silfele vin jalnic prin lili să se culce,
15 Să doarmă somn de îngeri pe sinul alb de flori;
Sublim însă e cântul când tipă şi iea 'n goană
Talazurile negre ce turbă, se restoarnă,
Şi spumegă ca furii şi urlă 'ngrozitoriu.

Astfel îţi e cântarea, bătrâne Heliade,
20 Cum curge profeţia unei Ieremiade,
Cum se rezbun' un vifor sburând din nor în nor.

Ruga-m'aş la Erato, să cânt ca Tine, barde,
De nu în vieaţa-mi toată, dar cântecu-mi de moarte
Să fie ca „Blăstemu”-Ţi... să-l cânt, apoi să mor.

LA O ARTISTA

Cu a nopții poezie,
Cu 'ntunericul talar,
Când se 'mbină, se 'mlădie
C' un glas tainic, lin, amar,
5 Tu cântare întrupată!
De-al aplauzelor flor,
Apărând divinizată,
Răpiși sufletu-mi în dor.

Ca zefirii ce adie
10 Cânturi dulci ca un fior,
Când prin flori de iasomie
Își sting sufletele lor:
Astfel notele murinde
Blânde, palide, încet
15 Sbor sub mâna-ți tremurânde,
Ca dulci gânduri de poet.

Sau ca lira sfărâmată
Ce resgeme îngrozitor
Când o mână înghețată
20 Rumpe coardele 'n fior:
Astfel mâna-ți tremurândă
Bate-un cântec mort și viu,
Ca furtuna descrescândă
Care muge a pustiu.

- 25 Ești tu nota rătăcită
Din cântarea sferelor,
Ce eternă, nefinită,
Ingerii o cântă 'n cor?
Ești ființa-armonioasă
30 Ce-o gândi un serafin
Când pe lira-i tânguioasă
Mâna cântecul divin?

- Ah, ca visul ce se 'mbină
Palid, lin, încetișor,
35 Cu o rază de lumină
Ce-arde geana ochilor;
Tu cântare întrupată!
De-al aplauzelor flor
Dispărând divinizată,
40 Râpiși sufletu-mi de dor.

AMORUL UNEI MARMURE

Oștirile-i alungă în spaimă înghețată,
Cu sufletu 'n ruină un rege-asirian
Cum stâncelor aruncă durerea-i înspumată
Gemândul uragan.

5 De ce nu sunt un rege să sfärm cu-a mea durere,
De ce nu sunt Satana, de ce nu-s Dumnezeu?
Să fac să rump' o lume ce sfășie 'n tăcere
Sdriobit sufletul meu.

Un leu pustiei rage turbarea lui fugindă,
10 Un ocean se 'mbată pe-al vânturilor joc;
Și norii-s spun în tunet durerea lor mugindă,
Gândirile de foc.

Eu singur n'am cui spune cumplita mea durere,
Eu singur n'am cui spune nebunul meu amor;
15 Căci mie mi-a dat soarta amara mângâiere
O piatră să ador...

Murindului speranța, turbărei răzbunarea,
Profetului blăstemul, credinței Dumnezeu,
La sinucid o umbră ce-i sperie desperarea,
20 Nimic, nimica eu.

Nimica, doar icoana-ți care mă învenină,
Nimic, doară suvenirea surisului tău lin,
Nimic decât o rază din fața ta senină,
Din ochiul tău senin.

25 Și te iubesc, copilă, cum repede a junie
Iubește 'n ochi de flacări a zilelor noroc,
Iubesc precum iubește pe-o albă vijelie
Un ocean de foc.

Din ochi de-ar soarbe geniu slăbita mea privire,
30 De-ar tremura la sinu-mi gingașul tău mijloc,
Ai pune pe-a mea frunte în vise de mărire
Un diadem de foc.

Și-aș pune soarta lumii pe buza-ți purpurie.
Aș pune lege lumii rizândul tău delir;
35 Aș face al tău zimbet un secol de urgie,
Și lacrimile-ți mir.

Căci te iubesc, copilă, ca zeul nemurirea,
Ca preotul altarul, ca spaima un azil,
Ca sceptrul mâna blândă, ca vulturul mărire,
40 Ca visul pe-un copil.

Și pasu 'n urmă-ți sboară c'o tainică mânie,
Ca un smintit ce cată cu ochiu 'ngălbenit,
Cu fruntea 'nvinețită, cu fața cenușie
Icoana ce-a iubit.

JUNII CORUPȚI

La voi cobor acuma, voi suflete-amăgite,
Și ca să vă ard fierea, o spirite-amețite,

Blestemul îl invoc;

Blestemul mizantropic cu vânăta lui ghiară,

5 Ca să vă scriu pe frunte, ca vita ce se 'nfiară
Cu fierul ars în foc.

Deși știu c'a mea liră d'a surda o să bată --

În preajma minții voastre de pațimi îmbătată,

De-al patimilor dor;

10 În preajma minții voastre ucisă de orgie

Și putredă de spasmuri și arsă de beție,

Și seacă de amor.

O, fiarbă-vă mânia în vinele stocite,

În ochii stinși de moarte, pe frunți învinețite

15 De sânge putrezit;

Că 'n veci nu se va teme Profetul vre o dată

De brațele slăbite, puterea leșinată

A junelui cănit.

Cc am de-alege oare în seaca-vă ființă?

20 Ce foc fără' a se stinge, ce drept fără să-mi mință,

O oameni morți de vii!

Să vă admir curajul în vinure vărsate,
In sticle sfărâmate, hurii nerușinate
Ce chiue 'n orgii?

25 Vă văd lungiți pe patul juneții ce-ați spurcat-o,
Suflând din gură boala vieții ce-ați urmat-o,
Și arși păn' în rerunchi;
Sau bestiilor care pe azi îl țin în fiară,
Cum lingușiți privirea cea stearpă și amară,
30 Cum cădeți în genunchi!

Sculați-vă, că anii trecutului se 'nșiră,
In șiruri triumfale stindardul îl resfiră,
Căci Roma a 'nviat;
Din nou prin glorii calcă cu fața înzeită,
35 Cu faclele-i nestinse, puterea-i împietrită,
Poporul împărat.

Sculați-vă!... căci tromba de moarte purtătoare
Cu glasul ei lugubru răcnește la popoare
Ca leul speriat;
40 Tot ce respiră-i liber, a tuturor e lumea,
Dreptatea, libertatea nu sunt numai un nume,
Ci-aieva s'au serbat.

Incingeți-vă spada la danțul cel de moarte,
Aci vă poarte vântul, cum știe să vă poarte
45 A țopăi în joc!
Aci vă duceți valuri în mii batalioane,
Cum în păduri aprinse, mânat de uragane,
Diluviul de foc.

Vedeți cum urna creapă, cenușa reînvie,
50 Cum murmură trecutul cu glas de bălăie
Poporului roman;
Cum umbrele se 'mbracă în zale ferecate,
Și frunțile cărunte le 'nalță de departe
Un Cezar, un Traian.

55 Cad putredele tronuri în marea de urgie,
Se sfarmă de odată cu lanțul de sclavie
Și sceptrele de fier;
În două părți infernul portalele-și deschide,
Spre a 'ncăpea cu mia resufletele hăde
60 Tiranilor ce pier!

În darn resună voacea-mi de eco repetită,
Vă sguđue arama urechea amorțită
Și simțul leșinat;
Virtutea despletită și patria-ne zeie
65 Nu pot ca să aprinză o singură scânteie
În sufletu 'nghețat.

Și singur stau și caut ca uliul care cată
În inima junimii de vieța-i desbrăcată
Un stârv spre-a-l sfâșia;
70 Ca paserea de sboru-i din ceriuri dismețită,
Ca muntele ce 'n frunte-i de nouri încrețită
Un trăsnet ar purta.

Dar cel puțin nu spuneți că aveți simțiminte,
Că 'n veci nu se 'mbracă în veștede vestminte
75 Misteriul cel sânt;
Căci vorba voastră sună ca plâns la cununie,
Ca cobeia ce îngână un cânt de veselie,
Ca risul la mormânt.

AMICULUI F. I.

Visuri trecute, uscate flori,
Ce-ați fost vieța vieții mele,
Când vă urmam eu, căzânde stele,
Cum ochiul urmă un meteor;

5 V-ați dus cu anii, ducu-vă dorul,
Precum cu toamna frunzele trec;
Buza mi-e rece, sufletul sec,
Vieța mea curge uitând isvorul.

Candela ștersei de-argint icoane
10 A lui Apolon, crezului meu,
Mă topesc tainic, însă mereu
De ale patimelor orcale.

Sau ca un nour gonit de vânt,
Alerg pe calea vieții mele:
15 O buhă care, țipând a gele,
Bântue urma unui mormânt.

Vieța-mi se scurge ca și murmura
Ce-o suflă-un crivăț printre pustii,
Mă usc ca crucea pusă 'n câmpii
20 Și de blesteme mi-i neagră gura.

Imi târăsc soarta ca un vultur
Ce își târăște aripa frântă;
Viscolul iernei moarte îi cântă,
Moarte îi ride tot de 'mpregiur.

25 Am uitat mamă, am uitat tată,
Am uitat lege, am uitat tot;
Mintea mi-e seacă, gândul netot,
Pustiul arde 'n inima-mi beată;

30 Numa prin caos tu îmi apari,
Cum pintre valuri a navei velă,
Cum pintre nouri galbena stelă,
Pin neagra noapte cum un fanar.

Te văd adesea frunte senină
Ca și gândirea lui Dumnezeu,
35 Sufletu-ți arde 'n sufletul meu
C'o flamă dulce, tainică, lină.

Gândind la tine nu voiu să mor,
Imi blastăm însuși eu mântuirea,
Orb, nebun, care blastă mă firea,
40 Ce-ar vrea din frunte-i să sting' un nor.

Dar dacă gândul zilelor mele
Se stinse 'n mintea lui Dumnezeu,
Și dacă pentru sufletul meu
Nu-i loc aicea, ci numa 'n stele:

Voiu, când mi-or duce îngerii săi
Palida-mi umbră în albul munte,
Să-mi pui cununa pe a mea frunte,
Și să-mi pui lira la căpătâi !

LA MOARTEA PRINCIPELUI ȘTIRBEI

Turnurile mișcă 'n doliu a lor inimi de aramă
Și un înger cu-aripi negre, cu diademă de spini,
Cu cântarea plângătoare, lumea mișcă, lumea chiamă,
Precum mișcă vântu 'n cântec fața mării de senin.

- 5 Și cu ochiul plin de lacrimi, națiunea cea română,
Care are 'n mii de inimi sufletul ei tremurând,
Vede cum prin nori se stinge stea cu flacără divină
Și aude 'n ceriu tunet și un gemăt pe pământ...

- A 'ntristării neagr' aripă peste lume se întinde,
10 Totul tace, căci durerea este mută ca un gând,
Lumea azi nimic nu vede, ochiu-i nimic nu cuprinde,
Decât cursu-acelui astru ce se sparge pe-un mormânt.

- Cine-i aquila ce cade? Cine-i stânca ce se sfarmă?
Cine-i leul ce închide cu durere ochii săi?
15 Cine-i tunetul ce moare împlând lumea de alarmă?
— Este Domnul României: Barbu Dimitrie Știrbey!

CUPRINSUL

1870 – 1883

	Pagina
Prefața	III
M. Eminescu	V
Venere și Madonă	3
Epigonii	6
Mortua est	11
Inger de pază	14
Noaptea	15
Egiptul	16
Cugetările sermanului Dionis	20
Inger și Demon	24
Floare albastră	29
Impărat și proletar	32
Făt-Frumos din telu	41
Melancolie	45
Crăiasa din povești	47
Lacul	49
Dorința	50
Călin	52
Strigoli	63
Povestea codrului	76
Povestea telului	79
Singurătate	83
Departa sunt de tine	85
Pajuk Cupidon	86
O remăi	88
Pe aceeași ulicioară	90
De câte ori iubito	92
Rugăciunea unui dac	93
Atât de fragedă	95

	Pagina
Sonete	97
Freamăt de codru	100
Revedere	102
Foaie veștedă (După N. Lenau)	104
Despărțire	106
O, mamă	108
Scrisoarea I	109
Scrisoarea II	115
Scrisoarea III	119
Scrisoarea IV	130
Mănușa	136
Luceafărul	138
Doina	154

1883—1884

S'a dus amorul	159
Când amintirile	162
Adio	164
Ce e amorul	166
Pe lângă plopii fără soț	168
Și dacă	170
Glossă	171
Odă (în metru antic)	174
Se bate mlezul nopții	175
Cu mâne zilele-ți adaogi	176
Peste vârfuri	178
Somnoroase păsărele	179
De-or trece anii	180
Lasă-ți lumea	181
Te duci	184
Din valurile vremii	186
Veneția	187
Iubind în taină	188
Trecut-au anii	189

	Pagina
Ce te legeni	190
La mijloc de codru	191
Mai am un singur dor	192
Nu voi mormânt bogat (variantă)	194
De-oiu adormi (variantă)	196
Iar când voi fi pământ (variantă)	198
Criticilor mei	200

1884—1887

Diana	205
Din noaptea	207
Sara pe deal	208
Nu mă înțelegei	210
La steaua	211
De ce nu-mi vii	212
Kamadeva	214

1889—1902

Stelele'n cer	217
Oricâte stele	219
Scrisoarea V Dalila	220
După ce atâta vreme	224
Apari să dai lumină	225
Dintre sute de catarge	228

1866—1869

La moartea lui Aron Pumnul	231
De-aș avea	233
O călărie în zori	234
Din strelnătate	238
La Bucovina	240

	<u>Pagina</u>
Speranța	242
Misterele nopții	244
Ce-ți doresc eu ție dulce Românie	246
La Helade	248
La o artistă	250
Amorul unei marmore	252
Junii corupți	254
Amicalui P. I.	257
La moartea principelui Știrbei	260

CLASICII ROMÂNI COMENTAȚI

Sub îngrijirea D-lui **N. CARTOJAN**, Profesor universitar.

Au apărut:

Duiliu Zamfirescu Poezii	ed. comentată de	Mariana Rarincescu Profesoară
Cronicarii Ardeleni Vol. I și II	„	I. Lupaș Profesor universitar
M. Eminescu Poezii	„	G. Ibrăileanu și C. Botez
Gr. Ureche Letopisețul Țării Moldovei	„	Constantin C. Giurescu Profesor universitar
I. L. Caragiale Nuvele, povestiri, note critice	„	M. Paulian și I. D. Măruță Director, Profesor, Colegiul Național „Carol I”
F. Ispirescu Legende sau Basmele Românilor	„	N. Cartojan Profesor universitar
I. L. Caragiale Teatru	„	D. Murărașu Doctor în litere Profesor, București
V. Alecsandri Teatru Cronica lui	„	Alex. Iordan Bibliotecar la Acad. Română
Ioan Neculce Volumul I și II	„	A. Procopovici Profesor universitar. Membru correspondent al Acad. Române
A. I. Odobescu Pseudo-Kynegheticos	„	Al. Busuioceanu Docent universitar
M. Kogălniceanu Opere	„	N. Cartojan Profesor universitar
V. Alecsandri Proză	„	Alexandru Marcu Conferențiar universitar
V. Alecsandri Călătorii și misiuni diplomatice	„	Alexandru Marcu Conferențiar universitar
M. Eminescu Scrieri politice	„	D. Murărașu Doctor în litere
N. Fillimon Ciocoi vechi și noi	„	G. Baiculescu Bibliotecarul Acad. Române
N. Bălcescu Scrieri istorice	„	P. P. Panaitescu Conferențiar universitar
I. Slavici Nuvele	„	Scarlat Strușeanu Profesor, București